2011
13-15
MDP

2011, 2013 ve 2015 YILLARI KÂR AMACI GÜTMEYEN KURUMLARA YÖNELİK MALİ DESTEK PROGRAMLARI

Program Sonrası Değerlendirme Raporu

T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

T.C. KUZEY ANADOLU KALKINMA AJANSI
NORTH ANATOLIAN DEVELOPMENT AGENCY

Bölgenin Pusulası, Özgün Fikirlerin Referans Noktası

T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

T.C. KUZEY ANADOLU KALKINMA AJANSI
NORTH ANATOLIAN DEVELOPMENT AGENCY

Bölgenin Pusulası, Özgün Fikirlerin Referans Noktası

2011, 2013 VE 2015 YILLARI KÂR AMACI GÜTMEYEN KURUMLARA YÖNELİK MALİ DESTEK PROGRAMLARI

Program Sonrası Değerlendirme Raporu

2021
ŞUBAT

Bu belge, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından yayımlanmıştır.

Belge No **:** 2021-RP-1/124

Revizyon No **:**

Revizyon Tarihi **:**

ISBN **:** 978-605-9635-65-3

Editör(ler) **:** Dr. Turgay YILDIZ / İzleme ve Değerlendirme Birim Başkanı
Abdülsamet UZUN / Uzman

Yayın Kurulu **:** Dr. Turgay YILDIZ / İzleme ve Değerlendirme Birim Başkanı

Sinan KACIR / Destek Personeli

Gözde DİKMEN / Destek Personeli

Tasarım : Sinan KACIR / Destek Personeli

Yayın Tarihi : 2021

Basım Yeri **: -**

Matbaa Sertifika No: -

Bu eserin her türlü yayın hakkı Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı'na aittir.

Yayının kısmen ya da tamamen yayınlanması ve çoğaltılmasının fikri mülkiyet hukukuna tabidir. Kaynak gösterilmek ve atıfta bulunmak kaydı ile Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı yayınları üçüncü kişilerce kullanılabilir.

T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
Kuzeykent Mah. Kayın Sk. No:9 37150 KASTAMONU
Tel.: 0 (366) 212 58 52 Faks: 0 (366) 212 58 55
E-posta: bilgi@kuzka.gov.tr
www.kuzka.gov.tr

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....VII
TANIMLAR.....VII
YÖNETİCİ ÖZETİ..... X
GİRİŞ..... 1
1. Programlar Hakkında Genel Bilgiler..... 2
1.1. Programların Tanım ve Kapsamı..... 2
1.1.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı..... 2
1.1.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı..... 3
1.1.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı..... 4
1.2. Programların Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri..... 5
1.2.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı..... 5
1.2.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı..... 6
1.2.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı..... 7
2. Programların Sonuçları..... 7
2.1. Bütçe Gerçekleşmeleri..... 8
2.1.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı..... 8
2.1.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı..... 8
2.1.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı..... 8
2.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistiki Bilgiler..... 9
2.2.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı.....10
2.2.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....13
2.2.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....14
3. Programların Değerlendirilmesi..... 16
3.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem.....16
3.1.1. Değerlendirme Kriterleri.....17
3.1.2. Yapılandırma.....18
3.1.3. Yararlanıcılara Yönelik Anket Uygulaması.....19
3.1.4. Yarı Yapılandırılmış Mülakatlar.....19
3.1.5. İkincil Verilerin İncelenmesi.....19
3.1.6. Raporlama.....19
3.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi.....19
3.2.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı.....19
3.2.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....21
3.2.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....22
3.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi.....24
3.3.1. İlgililik.....24
3.3.1.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı.....24
3.3.1.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....25

3.3.1.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı 25
3.3.2. Etkinlik 26
3.3.3. Etkililik.....36
3.3.4. Etki 43
3.3.5. Sürdürülebilirlik 47
4. Sonuç ve Değerlendirmeler 50
4.1. Sonuçlar ve Çıkarılan Dersler 51
4.2. Öneriler.....52
5. Kaynaklar.....54

ŞEKİLLER

Şekil 1. Programlara Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları 9
Şekil 2. Programlara Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İlleri..... 10
Şekil 3. ÇTA Programına Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları 11
Şekil 4. ÇTA Programına Başvurulan İller 12
Şekil 5. ÇTA Programı Yararlanıcılarının İlleri 12
Şekil 6. ÇTA Programı Yararlanıcılarının Kurum Türleri 13
Şekil 7. BAP Programına Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları 13
Şekil 8. BAP Programına Başvuran İller 14
Şekil 9. BAP Programı Yararlanıcılarının İlleri 14
Şekil 10. BAP 2 Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları 15
Şekil 11. BAP 2 Programı Başvuran İller 16
Şekil 12. BAP 2 Programı Yararlanıcılarının İlleri..... 16
Şekil 13. KUZKA Mali Destek Programları Değerlendirme Süreci..... 17
Şekil 14. Değerlendirme Kriterleri ve Soruları..... 18
Şekil 15. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi . 27
Şekil 16. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri 28
Şekil 17. Ankete Katılan Yararlanıcıların Program Başvuru Sürecine İlişkin Görüşleri 29
Şekil 18. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri .. 30
Şekil 19. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi . 31
Şekil 20. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri 32
Şekil 21. Ankete Katılan Yararlanıcıların Program Başvuru Sürecine İlişkin Görüşleri 32
Şekil 22. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri .. 33
Şekil 23. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi . 34
Şekil 24. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri 35
Şekil 25. Ankete Katılan Yararlanıcıların Program Başvuru Sürecine İlişkin Görüşleri 36
Şekil 26. Ankete Katılan Yararlanıcıların Finansal Kaynak Yaratarak Bulundukları Girişimler 38

Şekil 27. Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler 39
Şekil 28. Ankete Katılan Yararlanıcıların Finansal Kaynak Yaratarak Bulundukları Girişimler 40
Şekil 29. Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler 41
Şekil 30. Ankete Katılan Yararlanıcıların Finansal Kaynak Yaratarak Bulundukları Girişimler 42
Şekil 31. Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler 43
Şekil 32. Projelerin Bölgeye Etkileri 44
Şekil 33. Projelerin Bölgeye Etkileri 45
Şekil 34. Projelerin Bölgeye Etkileri 46
Şekil 35. Kamu Müdahalesi Yaklaşımına Göre Program Tasarım, Uygulama, İzleme ve Değerlendirme Mantığı 50

TABLOLAR

Tablo 1. Mali Destek Programlarının Bütçeleri 1
Tablo 2. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programının Bütçe Gerçekleşmeleri 8
Tablo 3. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programının Bütçe Gerçekleşmeleri 8
Tablo 4. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programının Bütçe Gerçekleşmeleri 9
Tablo 5. Programın Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu 20
Tablo 6. Programın Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu 21
Tablo 7. Programın Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu 23

KISALTMALAR VE TANIMLAR

KISALTMALAR

OSB:	Organize Sanayi Bölgesi
TÜBİTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
KAYS-PFDY:	Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi- Proje Faaliyet Destek Yönetimi
KUZKA:	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
KOSGEB:	T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
AB:	Avrupa Birliği
BAP MDP:	Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı
BAP2 MDP:	Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı (2015)
ÇTA MDP:	Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı
STK:	Sivil Toplum Kuruluşu

TANIMLAR

Artımsallık (additionality): Bir kamu müdahalesinin hedeflediği ve yararlanıcılar tarafından gerçekleştirilmesi arzu edilen bir faaliyetin/projenin, kamu müdahalesi olmadan gerçekleştirilmesinin mümkün olup olamayacağını ifade eder. Tam artımsallık, müdahale olmadan faaliyetin/projenin yapılamayacağını ifade etmektedir. Kısmi artımsallık, yararlanıcılar tarafından zaten gerçekleştirilecek bir faaliyetin/projenin müdahale sayesinde daha kısa sürede veya daha geniş kapsamda ya da daha yüksek standartlarda gerçekleştirilmesi durumudur.
Birincil Veri: Değerlendirmeyi gerçekleştirmek için çalışmayı yapan uzmanlar tarafından doğrudan sahadan toplanan verileri ifade eder.

Davranışsal Artımsallık (behavioral additionality): Kamu desteğinin yararlanıcının proje konusu ile ilgili davranış ve stratejisinde yarattığı farkı ifade eder.

Değişim Teorisi: Programın girdileri ve aktiviteleri ile öngörülen çıktı, sonuç ve etkilerinin ve de bunlar arasındaki ilişkisel yolların tespitini sağlayan bir tasarım aracıdır. Bu sayede programın hedefleri ile ortaya konması beklenen çıktı, sonuç ve etkiler (neticeler) arasındaki ilişkiler tanımlanır. Öngörülen neticelerin elde edilmesi için gereken kaynak ve aktivitelerin doğru belirlenmesi sağlanır; bunlar üzerinde etkisi olabilecek dış etkenler ve riskler belirlenir ve program uygulanırken dikkate alınmak üzere risk yönetim çerçevesi hazırlanır. Programın izlenmesinde kullanılacak göstergeler, bunlara dair hedefler ve bu göstergelerin toplanması için gereken yöntemler belirlenir.

Etki (impact/utility): Etki kriteri ile programın sosyal, ekonomik ve çevresel anlamda uzun vadede geniş kapsamlı sonuçları değerlendirilir. Bu kriter altında sadece amaçlanan etkiler değil amaçlanmayan olumlu ya da olumsuz tüm etkiler değerlendirilir.

Etkililik (effectiveness): Etkililik kriteri ile programın hedeflerinin elde edilip edilmediği uygulama sırasında meydana gelen zorluklar ve bunlar için bulunan çözüm yöntemleri ile dışsal etkiler dikkate alınır. Program sonucu elde edilen çıktı, sonuç veya etkilerin programın ana amacına hizmet edip etmediği değerlendirilir.

Etkinlik (efficiency): Bu kriter ile program sonucu elde edilen çıktı, sonuç ve etkileri çerçevesinde kullanılan kaynaklar ve girdileri; girdi ve çıktıların orantılı olup olmadığı ölçülür. Verimlilik kriteri ile program için tahsis edilen bütçeyle daha fazlasının elde edilip edilemeyeceği değerlendirilir.

İkincil Veri: Programları değerlendirmek için kullanılan farklı kaynaklarda daha önceden derlenmiş veri setleridir.

Program: Bir politikanın uygulanması için oluşturulan işlevsel aracı ifade eder.

Program Değerlendirme: Kamu kurumlarınca uygulanan programlarla başlangıçta belirlenen amaç ve hedeflere ulaşma yolunda ilerlenip ilerlenmediğini ve hedeflenen sonuç ve etkilerin yaratılıp yaratılmadığını tespit etmek ve bu tespitlere bağlı olarak bir yargıya varmak amacıyla gerçekleştirilen çalışmayı ifade eder.

Sürdürülebilirlik (sustainability): Program sonucu oluşan çıktı, sonuç ve etkilerin sürekliliğini dikkate alır. Program sonucu ortaya çıkan faydaların programın sağladığı finansal destek sona erdiğinde de yararlanıcıların kendi kaynakları veya diğer dışsal kaynaklarla sürdürülebilme durumu değerlendirilir. Sürdürülebilirliğin sağlanmasında finansal kaynakların yanı sıra kurumsal kapasite, insan kaynakları ve çevresel etkiler de önem taşıdığından bu hususların da dikkate alınması gerekir.

Uygunluk (relevance): İlgililik kriteri ile programın hedeflerinin genel sosyoekonomik amaç ve ihtiyaçlara, ulusal veya bölgesel plan ve programlara uygunluğu değerlendirilir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansının 2011, 2013 ve 2015 yıllarında çağrısını gerçekleştirdiği Çevre ve Turizm Altyapısı, Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (BAP) ve Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (BAP2) Mali Destek Programlarının program sonrası değerlendirme ve etki analizine yönelik olarak hazırlanmıştır. Programlardan bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar yararlanmıştır. Toplam bütçe 21 milyon TL olarak belirlenmiş ve programlar kapsamında desteklenen ve tamamlanan toplam 27 projeye 13.080.741,95 TL hibe sağlanmıştır.

2011 yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'na toplam 46 geçerli başvuru yapılmış, 22 proje teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunmuş, 18'i ile sözleşme imzalanmış, 4 projenin sözleşmesi feshedilmiş ve 14 proje başarıyla tamamlanmıştır.

2013 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'na toplam 30 geçerli başvuru yapılmış, 23 proje teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunmuş, 7'si ile sözleşme imzalanmış, 2 projenin sözleşmesi feshedilmiş ve 5 proje başarıyla tamamlanmıştır.

2015 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'na ise toplam 80 geçerli başvuru yapılmış, 19 proje teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunmuş, 10'u ile sözleşme imzalanmış, 2 projenin sözleşmesi feshedilmiş ve 8 proje başarıyla tamamlanmıştır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda Mali Destek Programlarının bölgede faaliyet gösteren kurumların ihtiyaçları, ulusal ve bölgesel planlar, stratejiler ile ilgili olarak kurgulandığı görülmüştür. 2011 yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı temel olarak Dokuzuncu Kalkınma Planı ile 2011-2013 Bölge Planı'ndaki hedefler; 2013 ve 2015 yılları Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programları ise Onuncu Kalkınma Planı ve 2014-2023 Bölge Planı'ndaki hedefler ile uyumludur.

Performans göstergelerine göre 2011 yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı yararlanıcıları program ile yaşam alanları oluşturmuş, arıtma tesisi kurmuş, dere yüzeyleri ıslah etmiş, restorasyonlar yapmış, rekreasyon alanları düzenlemiş; yürüyüş yollarını kullanıma açmış, kanalizasyon ve elektrik gibi altyapıları geliştirmiştir. Destek sayesinde Tosya ilçesinde kurulan OSB'nin elektrik altyapısı tamamlanmış ve bölge bu sayede yatırıma hazır hale gelmiştir. Bunun yanı sıra Çankırı'da bulunan Alpsarı Göleti'nde çevre düzenlemeleri yapılarak sosyal kullanım alanları oluşturulmuş; göletin basketbol, voleybol, tenis, futbol, bisiklet, su bisikleti, piknik ve mangal gibi faaliyetlere ev sahipliği yapması sağlanmıştır. Ayancık İnaltı Mağarasına yapılan kanyon yürüyüş yolu ise bölgenin sahip olduğu alternatif turizm kaynaklarından önemli biri haline gelmiştir.

2013 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı yararlanıcıları, program ile turistik tesislerde fiziksel iyileştirme ve restorasyon yapmış, sokak ve caddeleri iyileştirmiş, yeni bir otopark alanı oluşturulmuş, bir adet mezbahayı kullanıma açmış, sosyal hizmet merkezleri ile kültür sanat faaliyetlerinin yürütüldüğü mekanları iyileştirmiş, rekreasyon alanlarını düzenlemişlerdir.

2015 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı yararlanıcıları ise program ile oluşturulan çıktılardan dezavantajlı bireylerin faydalanmasını sağlamış, dezavantajlı gruplar için kentsel donatı elemanlarını kullanıma sunmuş, bilinçlendirme/yaygınlaştırma faaliyeti yürütmüş; rekreasyon alanlarını düzenlemiştir. Projeler ile bir adet ortak kullanım amaçlı spor salonu ve 76 adet sosyal donatı kullanıma sunulmuştur.

Elde edilen bulgular ışığında Ajans tarafından programların etkin şekilde yürütüldüğü sonucuna ulaşılmış ve programların gelişmeye açık yönleri değerlendirilmiştir. Program tanıtımlarında Ajans tarafından gerçekleştirilen bilgilendirme faaliyetlerinin etkisi yüksek olduğu görülmüştür. Bu kapsamda Ajansın tanıtım faaliyetleri için sosyal medya, çeşitli basın organları, reklam olanakları ve ilanları daha aktif kullanılmasının ve program bilgilendirmelerini daha erken yapmasının yararlı olacağı tespit edilmiştir. Programların finansal unsurları (hibe miktarları, destek oranları ve ön ödeme yüzdeleri) yararlanıcılar tarafından genel olarak olumlu bulunmuştur. Programların en başarılı bulunan aşaması proje yürütme süreci olarak değerlendirilmiş; gelişmeye en açık aşamasının ise başvuru süreci olduğu görülmüştür.

Değerlendirme sonucunda programların bölge ve destek alan kurumlar için olumlu katkılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle proje çıktılarının bölgede yaygın bir etki alanı ve faydalanıcı kitlesi oluşturmuş olması ve bölge istihdamına kısıtlı olsa da katkı sağlanması öne çıkan olumlu yönler olarak değerlendirilmektedir. 2011 yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı yararlanıcılarının destek ile hayata geçirilen hizmet veya yatırımlardan 2013 yılında 40 binden fazla kişi ve 11 işletme faydalanmış; 2019 yılında bu rakamlar sırasıyla yaklaşık 50 bin ve 24'e yükselmiştir. 2020 Eylül ayı itibarıyla faydalanıcı sayılarının artışını koruduğu ve hizmet ve yatırımlardan yaklaşık 66 bin kişi ile 27 işletmenin faydalandığı görülmüştür. Bunlara ek olarak yararlanıcılar projeleri sayesinde bölge istihdamına da katkı sağlamışlardır. 2013 yılında hizmetin sunulması/yatırımın işletilmesi için yeni istihdam edilen kişi sayısı 63 olmuş; 2019 yılına gelindiğinde bu sayı %44 azalarak 35 kişiye düşmüştür. 2020 yılı Eylül ayı itibarıyla de 2019'a göre %8 azalmış ve 32 yeni istihdam gerçekleşmiştir. Yeni istihdam edilen kişi sayısı yıllar bazında azalmış olsa da program etkilerinin sürdürülebilirliği göz önüne alındığında yıllar içinde yeni istihdam yaratılıyor olması olumludur. Söz konusu azalışın üzerinde COVID-19 salgını başta olmak üzere dış faktörlerin etkisi bulunmaktadır.

2013 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı yararlanıcılarının proje çıktılarından 2014 yılında 75 dezavantajlı öğrenci, yaklaşık 50 öğrenci velisi ile Çankırı ilinde ikamet eden 5784 kişi faydalanmıştır. İlerleyen yıllarda da faydalanıcı sayıları buna paralel olarak ilerlemiştir. Başka bir proje ile hayata geçirilen hizmetlerden Sinop ilinde ikamet eden herkes faydalanabilmektedir. Ayrıca projeler ile oluşturulan hizmetlerin sunulması veya yatırımların işletilmesi için 8 yeni istihdam gerçekleştirilmiştir.

2015 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı yararlanıcılarının projeleri ile hayata geçirilen hizmet ve yatırımlardan 2016 yıl sonu itibarıyla yaklaşık 24 bin kişi faydalanmıştır. Hizmet ve yatırımlardan yararlanan kişi sayısı yıllar içinde artış göstermiş ve 2019 yıl sonu itibarıyla yaklaşık 26 bin kişiye ulaşmıştır. Ayrıca 2019 yılı verilerine göre 300 hane de proje çıktılarından yararlanmıştır. Buna ek olarak 2016

yılında yatırımın işletilmesi için gerçekleştirilen yeni istihdam sayısı 17; 2019 yılında ise 27 olmuştur.

Değerlendirme sonuçlarına göre programlar sayesinde bölge halkının memnuniyeti ve yaşam kalitesi artmış; dezavantajlı grupların ihtiyaç duyduğu yaşam alanlarının oluşturulmasına, bölgenin çevresel sürdürülebilirliğine ve bölge tanıtımına katkı sağlanmıştır.

Programlar sayesinde yararlanıcılar davranışsal kazanımlar da elde etmiş, yararlanıcıların projelerini ilgilendiren alanlarda teknik bilgi ve yetenekleri artmış, proje yazma ve yönetme kapasiteleri gelişmiş, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını tespit ve analiz etme yetenekleri güçlenmiştir.

GİRİŞ

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, faaliyet alanına giren TR82 Düzey-2 Bölgesi olan Kastamonu, Çankırı ve Sinop'ta 2011, 2013 ve 2015 yıllarında kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak toplam 21.000.000 TL bütçeli Çevre ve Turizm Altyapısı (2011 yılı) ve Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (2013 ve 2015 yılları) çağrısına çıkmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Mali Destek Programlarının Bütçeleri

Yıl	Mali Destek Programı	Çağrı Bütçesi (TL)
2011	Çevre ve Turizm Altyapısı (ÇTA)	4.500.000,00
2013	Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (BAP)	8.000.000,00
2015	Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (BAP2)	8.500.000,00
	Toplam	21.000.000,00

Kaynak: Program Başvuru Rehberleri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2011, 2013, 2015b)

Söz konusu programların program sonrası değerlendirmelerine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışma, öncelikli olarak programlar ile bölgesel planlarda öngörülen amaç ve hedeflere ne derece yaklaşıldığının belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bunun yanı sıra değerlendirme bulgularından hareketle Ajans'ın tasarlayacağı yeni programlarda etkinlik ve verimliliğin artırılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmanın ayrıca Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nde öngörüldüğü şekilde programların etki ve sonuçlarını ortaya koyması da hedeflenmiştir.

Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasıyla gerçekleştirilen bu çalışma, uluslararası değerlendirme kriterleri ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Kalkınma Ajanslarınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" doğrultusunda programların;

- Bölge ve yararlanıcılar için **uygunluğunu (ilgililik kriteri)**,
- **Etkin ve etkili** bir biçimde yürütülüp yürütülmediğini,
- Ortaya koydukları **etkilerini**,
- Etkilerinin **sürdürülebilirliğini**

analiz etmekte tüm bunlardan hareketle yeni tasarlanacak programlara ışık tutacak öneriler sunmaktadır.

Bu raporun takip eden bölümleri şu şekilde yapılandırılmıştır: Birinci bölümünde programların tanımı ve kapsamı ile amaç, öncelik ve performans göstergeleri hakkında bilgi yer almaktadır. İkinci bölümde programların bütçe gerçekleşmeleri, proje başvuruları, sözleşme imzalanan ve tamamlanan projelere ilişkin istatistiki bilgiler sunulmaktadır. Değerlendirme metodolojisi, programların amaç ve öncelikleri kapsamında hedeflere ulaşılma düzeyi ve anketlerden elde edilen bulguların değerlendirme kriterleri bazında analizi, üçüncü bölümde yer almaktadır. Raporun son bölümünde ise elde edilen tüm bulguların değerlendirilmesinden hareketle tespitler ve Ajans programlarının verimlilik, etkinlik ve etkilerinin artırılmasına yönelik öneriler sunulmaktadır.

1. Programlar Hakkında Genel Bilgiler

1.1. Programların Tanım ve Kapsamı

1.1.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'nın amaç ve öncelikleri, programın uygulandığı dönemi kapsayan TR82 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı esas alınarak belirlenmiştir. Bölge Planı *"Sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal dokusuyla fark yaratan Kuzey Anadolu"* vizyonu ile hazırlanmıştır. Planda bu vizyona ulaşmak amacıyla alt ölçekteki sorunların çözümü için dört ana amaç belirlenmiştir: (a) canlı ve paylaşımcı sosyal yaşam, (b) bilgiye dayalı öğrenen ekonomi, (c) çok merkezli mekânsal örüntü ve (d) kendini yeniden üreten doğa. Bu amaçlardan özellikle çok merkezli mekânsal örüntü ve kendini yeniden üreten doğanın gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'nın çağrısına çıkılmış; programın amaç ve öncelikleri de bu doğrultuda hazırlanmıştır. Bu kapsamda programın amacı bölgesel özgünlüklerin korunarak çok merkezli mekânsal gelişmenin sağlanması, çevre ve turizm altyapısının geliştirilerek bölgenin turizm potansiyelinin artırılması, bölgenin doğal ortamının korunması ve iyileştirilmesi sağlanarak fiziki ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilmesi şeklinde belirlenmiştir (KUZKA, 2011a).

Program için hazırlanmış olan başvuru rehberinden yola çıkılarak program hakkında genel bilgilendirmeler aşağıda sunulmuştur (KUZKA, 2011b).

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Program, TR82 Bölgesi'nde faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Başvuru Rehberi'nde uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Yerel Yönetimler
- Üniversiteler
- Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları
- Kamu Kurumu Niteliğinde Olan Meslek Kuruluşları
- Birlikler
- Organize Sanayi Bölgeleri
- Sivil Toplum Kuruluşları

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari ve azami destek tutarları 50.000 TL ile 450.000 TL olarak açıklanmıştır. Yararlanıcı bazında verilen destek oranı, proje toplam uygun maliyetinin en az %25'i en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş; ayni katkılar eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 18 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Başvuru Süreci: Programın son başvuru tarihi 26 Ağustos 2011 olarak ilan edilmiştir. Ajans'a sunulan projeler, bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi desteği ile "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiştir. Ön inceleme aşamasında projeler, idari kontrol ve uygunluk kontrolü kriterleri yönünden ele alınmıştır. Bu aşamada başarılı bulunan projeler teknik ve mali açıdan değerlendirilmiş; projelerin mali ve yönetim kapasiteleri, proje konusunun program amaç ve öncelikleri ile ilgililiği, önerilen metodolojinin kalitesi ve geçerliliği, projenin destek sonrası sürdürülebilirliği ile projenin bütçe ve maliyet etkinliği göz önüne alınmıştır. Değerlendirmeler sonucunda toplam 100 üzerinden en az 65 puan; mali kapasite ve işletme kapasitesi bakımından 20 üzerinden en az 14 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 17 puan alanlar başarılı projeler olarak listelenmiştir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olan yararlanıcılardan her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmelerde belirtilen oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar) sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmesi kaydıyla, sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

Proje Destek Süreci: Ajans tarafından ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Ön ödeme tutarının ve aynı oranda eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulması, ilgili raporların Ajans tarafından incelenip uygun bulunması ve onaylanmasından sonra (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde) ara ödemede destek miktarının %40'ı ve son ödemede %20'si yararlanıcıların banka hesabına aktarılmıştır.

1.1.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2013 yılında çağrısına çıkılan Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın amaç ve öncelikleri, programın uygulandığı dönemi kapsayan TR82 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı esas alınarak belirlenmiştir. Bölge Planı *"Sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal dokusuyla fark yaratan Kuzey Anadolu"* vizyonu ile hazırlanmıştır. Planda bu vizyona ulaşmak amacıyla alt ölçekteki sorunların çözümü için üç ana amaç belirlenmiştir: (a) sosyal refah, (b) yeşil doğa ve yaşanabilir mekânlar ve (c) potansiyelini değere dönüştüren ekonomi. Bu amaçların gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın çağrısına çıkılmış; programın amaç ve öncelikleri de bu doğrultuda hazırlanmıştır. Bu kapsamda programın genel amacı TR82 Bölgesi'nde sosyal refahın arttırılması, yeşil doğanın korunarak mekânların daha yaşanabilir hale getirilmesi şeklinde belirlenmiştir (KUZKA, 2013a).

Program için hazırlanmış olan başvuru rehberinden yola çıkılarak program hakkında genel bilgilendirmeler aşağıda sunulmuştur (KUZKA, 2013b).

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Program, TR82 Bölgesi'nde faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Başvuru Rehberi'nde uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Valilikler
- Kaymakamlıklar
- Yerel Yönetimler (İl Özel İdareleri, Belediyeler, Köyler)
- Mahalli İdare Birlikleri (Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri vb.)
- Bakanlıkların Taşra Teşkilatı (İl ve İlçe Müdürlükleri ayrı ayrı başvuru yapabileceklerdir.)
- Üniversiteler
- Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları
- Birlikler ve Üst Kuruluşları (Üretici Birlikleri, Yetiştirici Birlikleri vb.)
- Organize Sanayi Bölgeleri

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari ve azami destek tutarları 450.000 TL ile 2.000.000 TL olarak açıklanmıştır. Yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje toplam uygun maliyetinin en az %25'i en fazla %60'ı olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş; ayni katkılar eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 24 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Başvuru Süreci: Programın Kalkınma Ajanları Yönetim Sistemi (KAYS) üzerinden son başvuru tarihi 14 Mart 2014 ve projelerin matbu olarak son teslim tarihi ise 21 Mart 2014 olarak ilan edilmiştir. Ajans'a sunulan projeler, bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi desteği ile "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiştir. Ön inceleme aşamasında projeler, idari kontrol ve uygunluk kontrolü kriterleri yönünden ele alınmıştır. Bu aşamada başarılı

bulunan projeler teknik ve mali açıdan değerlendirilmiş; projelerin mali ve yönetim kapasiteleri, proje konusunun program amaç ve öncelikleri ile ilgililiği, önerilen metodolojinin kalitesi ve geçerliliği, projenin destek sonrası sürdürülebilirliği ile projenin bütçe ve maliyet etkinliği göz önüne alınmıştır. Değerlendirmeler sonucunda toplam 100 üzerinden en az 65 puan alanlar başarılı projeler olarak listelenmiştir. Teknik ve mali değerlendirmede görev yapan bağımsız değerlendiriciler KAYS üzerinden belirlenmiş ve değerlendirmeler KAYS modülü üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olan yararlanıcılardan her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmelerde belirtilen oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar) sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmesi kaydıyla, sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

Proje Destek Süreci: Ajans tarafından ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Ön ödeme tutarının ve aynı oranda eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajansa sunulması, ilgili raporların Ajans tarafından incelenip uygun bulunması ve onaylanmasından sonra (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde) ara ödemede destek miktarının %40'ı ve son ödemede %20'si yararlanıcıların banka hesabına aktarılmıştır.

1.1.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2015 yılında çağrısına çıkılan Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (BAP2) Mali Destek Programı'nın amaç ve öncelikleri, 2013 yılında çağrısına çıkılan aynı isimli (BAP) program ile benzer olarak TR82 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı esas alınarak belirlenmiştir. Bölge Planı *"Sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal dokusuyla fark yaratan Kuzey Anadolu"* vizyonu ile hazırlanmıştır. Planda bu vizyona ulaşmak amacıyla alt ölçekteki sorunların çözümü için üç ana amaç belirlenmiştir: (a) sosyal refah, (b) yeşil doğa ve yaşanabilir mekânlar ve (c) potansiyelini değere dönüştüren ekonomi. Bu amaçların gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere bölgede sosyal refahın ve yaşam kalitesinin arttırılmasını amaçlayan Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (BAP2) Mali Destek Programı'nın çağrısına çıkılmıştır (KUZKA, 2013a). .

Program için hazırlanmış olan başvuru rehberinden yola çıkılarak program hakkında genel bilgilendirmeler aşağıda sunulmuştur (KUZKA, 2015). .

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Program, TR82 Bölgesi'nde faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Başvuru Rehberi'nde uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Valilikler
- Kaymakamlıklar
- Yerel Yönetimler (İl Özel İdareleri, Belediyeler, Köyler)
- Mahalli İdare Birlikleri (Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri vb.)
- Bakanlıkların Taşra Teşkilatı (İl ve İlçe Müdürlükleri ayrı ayrı başvuru yapabileceklerdir.)
- Üniversiteler
- Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları
- Birlikler ve Üst Kuruluşları (Üretici Birlikleri, Yetiştirici Birlikleri vb.)
- Organize Sanayi Bölgeleri

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari ve azami destek tutarları 90.000 TL ile 1.200.000 TL olarak açıklanmıştır. Yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje toplam uygun maliyetinin en az %25'i en fazla %75'i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş; ayni katkılar eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 24 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Başvuru Süreci: Programın KAYS üzerinden son başvuru tarihi 29 Mayıs 2015 ve projelerin matbu olarak son teslim tarihi ise 5 Haziran 2015 olarak ilan edilmiştir. Ajans'a sunulan projeler, bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi desteği ile "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiştir. Ön inceleme aşamasında projeler, idari kontrol ve uygunluk kontrolü kriterleri yönünden ele alınmıştır. Bu aşamada başarılı bulunan projeler teknik ve mali açıdan değerlendirilmiş; projelerin mali ve yönetim kapasiteleri, proje konusunun program amaç ve öncelikleri ile ilgililiği, önerilen metodolojinin kalitesi ve geçerliliği, projenin destek sonrası sürdürülebilirliği ile projenin bütçe ve maliyet etkinliği göz önüne alınmıştır. Değerlendirmeler sonucunda toplam 100 üzerinden en az 65 puan alanlar başarılı projeler olarak listelenmiştir. Teknik ve mali değerlendirmede görev yapan bağımsız değerlendiriciler KAYS üzerinden belirlenmiş ve değerlendirmeler KAYS-PFDY modülü üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olan yararlanıcılardan her bir proje için sözleşmede öngörülen toplam destek miktarının %10'u kadar teminat alınmıştır. Sözleşmelerde belirtilen oran doğrultusundaki ön ödeme (en fazla hibe destek tutarının %40'ı kadar) sözleşmede belirtilen süre içerisinde, teminat şartının yararlanıcı tarafından yerine getirilmesi kaydıyla, sözleşmede belirtilen banka hesabına aktarılmıştır.

Proje Destek Süreci: Ajans tarafından ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Ön ödeme tutarının ve aynı oranda eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajansa sunulması, ilgili raporların Ajans tarafından incelenip uygun bulunması ve onaylanmasından sonra (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde) ara ödemede destek miktarının %40'ı ve son ödemede %20'si yararlanıcıların banka hesabına aktarılmıştır.

1.2. Programların Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri

Değerlendirmeye konu programların amaçları ve öncelikleri ile performans göstergeleri program başvuru rehberlerinden hareketle aşağıda özetlenmektedir.

1.2.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Programın amacı *"TR82 Düzey 2 Bölgesi'nde bölgesel özgünlüklerin korunarak çok merkezli mekânsal gelişmenin sağlanması, çevre ve turizm altyapısının geliştirilerek bölgenin turizm potansiyelinin artırılması, bölgenin doğal ortamının korunması ve iyileştirilmesi sağlanarak fiziki ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilmesi"* olarak belirlenmiştir.

Program amacına yönelik olarak öncelikler ise şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: Bölge turizminin çok fonksiyonlu olarak geliştirilmesi; bölgeye özgü doğal, kültürel ve tarihi alanlar ile turizm açısından önem arz eden yerlerde altyapının iyileştirilmesi, çevresel düzenlemelerin yapılması ve görsel algıların iyileştirilmesi; turistik değerlerin ön plana çıkarılması ve bölgenin turizm potansiyelinin tanıtılması ve pazarlanması çalışmalarının yurtiçi ve yurtdışı platformlarda etkin kılınması
Öncelik 2: Kentsel alanlardaki çevresel sorunların giderilmesi, doğal çevrenin korunması için gerekli olan altyapının tesis edilmesi, sosyal altyapının iyileştirilmesi ve ortak kullanım alanlarının düzenlenmesi
Öncelik 3: Sanayi bölgeleri ve müşterek üretim alanlarında altyapının iyileştirilmesi amacına yönelik destekleyici küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi ve niteliklerinin artırılması

Program kapsamında desteklenecek projeler için belirlenmiş örnek performans göstergeleri ise Başvuru Rehberi'nde aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Düzenlenen veya rehabilite edilen turizm alanı
- Restore edilen tarihi veya kültürel alan yüz ölçümü
- Proje kapsamında yeni yapılan rekreasyon alanı
- Restorasyonu yapılan yapı sayısı
- Fiziksel iyileştirme ve gelişme sağlanan turistik tesis sayısı

- Modernizasyonu gerçekleştirilen veya iyileştirilen kaplıca, ören yeri, kayak tesisi vs. sayısı
- Yenilenen turizm danışma ofisi sayısı
- Proje kapsamında hazırlanan afiş, broşür, ilan, pano, anıt vb. sayısı
- Proje kapsamında iyileştirilen ve/veya dönüştürülen sokak, cadde vb. sayısı
- Atık su arıtımı için artırılan kapasite miktarı
- Yaratılan katı atık depolama alanı kapasitesi
- Projenin uygulanması ile mevcut hava/su kirliliğini oluşturan parametrelerdeki azalma oranı
- Sektörel ihtisas bölgelerine yönelik yapılmış olan yatırım miktarı
- İhtisas bölgelerinde kurulmuş/geliştirilmiş olan atık su arıtma kapasitesi

1.2.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *"TR82 Bölgesi'nde sosyal refahın arttırılması, yeşil doğanın korunarak mekânların daha yaşanabilir hale getirilmesi", özel amacı ise "Bölgesel özgünlüklerin korunarak fiziki ve sosyal altyapının geliştirilmesi"* olarak belirlenmiştir.

Programın amaçlarına yönelik olarak öncelikler ise şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: Bölgeye özgü doğal, kültürel ve tarihi alanlar ile turizm açısından önem arz eden yerlerde altyapının iyileştirilmesi, kentsel kimliğin korunması ve geliştirilmesi, çevresel düzenlemelerin yapılması ve görselliğin iyileştirilmesi
Öncelik 2: Bölgedeki çevresel sorunların giderilmesi, planlı yapılaşma ve kentsel mekân kalitesinin sağlanması, doğal çevrenin korunması için gerekli olan altyapının tesis edilmesi, sosyal altyapının iyileştirilmesi ve ortak kullanım alanlarının düzenlenmesi
Öncelik 3: Sanayi bölgeleri ve müşterek üretim alanlarında altyapının iyileştirilmesine yönelik, destekleyici küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi ve niteliklerinin arttırılması
Öncelik 4: Yaşam kalitesini arttırmaya yönelik sosyal donatıların geliştirilmesi

Program kapsamında desteklenecek projeler için belirlenmiş örnek performans göstergeleri ise Başvuru Rehberi'nde aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Düzenlenen veya rehabilite edilen turizm alanı
- Restore edilen tarihi veya kültürel alan
- Yeni yapılan rekreasyon alanı
- Restorasyonu yapılan yapı sayısı
- Fiziksel iyileştirme ve gelişme sağlanan turistik tesis sayısı
- Modernizasyonu gerçekleştirilen veya iyileştirilen kaplıca, ören yeri, kayak tesisi vs. sayısı
- Yenilenen/yeni yapılan turizm enformasyon büroları sayısı
- Hazırlanan afiş, broşür, ilan, pano, anıt vb. sayısı
- İyileştirilen ve/veya dönüştürülen sokak, cadde vb. sayısı
- Atık su arıtımı için toplam kapasite miktarı
- Atık su arıtımı için kapasite miktarındaki artış
- Katı atık depolama alanı kapasitesi
- Katı atık depolama alanı kapasitesindeki artış
- Mevcut hava/su kirliliğini oluşturan parametrelerdeki azalma oranı
- Sektörel ihtisas bölgelerine yönelik yapılmış olan yatırım miktarı
- İhtisas bölgelerinde kurulmuş/geliştirilmiş olan atık su arıtma kapasitesi
- İyileştirilen/yenilenen yönlendirme araçları sayısı
- Turizm destinasyonu yurtdışında tanıtım sayısı
- İyileştirilen/yeniden yapılan kültür ve sanat faaliyetlerinin yürütüldüğü mekân sayısı
- Oluşturulan yeni otopark alanı
- Halkın ortak kullanımına yönelik olarak oluşturulan kesimhane, pazar yeri, hayvan pazarı alanı
- İyileştirilen / sosyal hizmet merkezi sayısı
- Yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretim kapasitesi
- Yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretim kapasitesindeki artış
- Enerji/su tüketimindeki tasarruf yüzdesi

Belirlenen performans göstergelerinin hedef ve gerçekleşen verileri Ajans tarafından kayıt altına alınmış; Program Kapanış Raporu'nda bu verilere yer verilmiştir.

1.2.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın genel amacı *"TR82 Bölgesi'nde sosyal refahın arttırılması"* özel amacı ise *"TR82 Bölgesi'nde yaşam kalitesinin arttırılması"* olarak belirlenmiştir.

Öncelik 1: Bölgeye özgü doğal, kültürel ve tarihi alanlar ile turizm açısından önem arz eden yerlerde altyapının iyileştirilmesi, kentsel kimliğin korunması ve geliştirilmesi
Öncelik 2: Bölgedeki çevresel sorunların giderilmesi, planlı yapılaşma ve kentsel mekân kalitesinin sağlanması, doğal çevrenin korunması için gerekli olan altyapının tesis edilmesi ve ortak kullanım alanlarının düzenlenmesi
Öncelik 3: Sanayi sektöründe üretimin ve katma değerin artırılması için ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi
Öncelik 4: Sosyal donatıların geliştirilmesi

Programın amaçlarına yönelik olarak öncelikler ise şu şekilde tanımlanmıştır:

Program kapsamında desteklenecek projeler için belirlenmiş örnek performans göstergeleri ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Doğrudan faydalanan kişi sayısı
- Doğrudan faydalanan işletme sayısı
- Doğrudan faydalanıcı sayısı
- Doğrudan faydalanıcı sayısı- kadın
- Doğrudan faydalanıcı sayısı- engelli
- Doğrudan faydalanıcı sayısı- çocuk
- Doğrudan faydalanıcı sayısı- genç
- Doğrudan faydalanıcı sayısı- yaşlı
- Dezavantajlı gruplar için kullanıma sunulan kentsel donatı elemanı, yardımcı donanım ve ünite sayısı
- Açık alan büyüklüğü
- Düzenlenmiş bilinçlendirme/yaygınlaştırma faaliyeti sayısı (toplantı, seminer, konferans, sergi, çalıştay, organizasyon vs.)
- Eğitim sayısı
- Eğitim süresi
- Geliştirilen ve hayata geçirilen yenilikçi kentsel hizmet uygulaması sayısı
- Yol yapım/onarımı için yapılan harcama
- Düzenlenen rekreasyon alanı büyüklüğü
- İnşa edilen yol uzunluğu
- Kanalizasyon sistemi için yapılan harcama
- Katılım sağlanan çevre ile ilgili organizasyon sayısı
- Kullanıma sunulan sosyal donatı sayısı
- Projeden faydalanan köy sayısı
- Projeden faydalanan belde sayısı
- Ortak kullanım amaçlı spor alanı sayısı

Belirlenen performans göstergelerinin hedef ve gerçekleşen verileri Ajans tarafından kayıt altına alınmış; Program Kapanış Raporu'nda bu verilere yer verilmiştir.

2. Programların Sonuçları

2.1. Bütçe Gerçekleşmeleri

2011, 2013 ve 2015 yıllarında çağrısına çıkılmış olan ve değerlendirmeye tabi tutulan programlar için toplam 21 milyon TL bütçe belirlenmiş ve bunun yaklaşık 20,53 milyon TL'si sözleşmeye bağlanmıştır. Desteklenen projeler tamamlandığında kullandırılan toplam bütçe 13,08 milyon TL olmuştur. Buna göre programlar için ayrılan destek bütçesinin yaklaşık %62'si projeler için kullandırılmıştır. Programlar bazında bütçe gerçekleşmelerine dair bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.1.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Programın 4,5 milyon TL bütçesinin yaklaşık 4,31 milyon TL'si sözleşmeye bağlanmıştır. Desteklenen projeler tamamlandığında kullandırılan toplam bütçe 2,76 milyon TL olmuştur. Buna göre program için ayrılan destek bütçesinin yaklaşık %61'i projeler için kullandırılmıştır. Bunun yanında yararlanıcıların eş finansman harcamaları toplam 4,8 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe tutar ve gerçekleşmelerine dair veriler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programının Bütçe Gerçekleşmeleri

Toplam Program Bütçesi (TL)	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)
4.500.000,00	4.317.904,11	2.762.429,05	4.830.572,68

Kaynak: Program Kapanış Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015b)

2.1.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın 8 milyon TL bütçesinin büyük kısmı (7,99 milyon TL) sözleşmeye bağlanmıştır. Desteklenen projeler tamamlandığında kullandırılan toplam bütçe 5,15 milyon TL olmuştur. Buna göre program için ayrılan destek bütçesinin yaklaşık %64'ü projeler için kullandırılmıştır. Bunun yanında yararlanıcıların eş finansman harcamaları toplam 3,78 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe tutar ve gerçekleşmelerine dair veriler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programının Bütçe Gerçekleşmeleri

Toplam Program Bütçesi (TL)	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)
8.000.000,00	7.999.426,37	5.158.725,29	3.781.259,18

Kaynak: Program Kapanış Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016)

2.1.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın 8,5 milyon TL bütçesinin yaklaşık 8,21 TL'si sözleşmeye bağlanmıştır. Desteklenen projeler tamamlandığında kullandırılan toplam bütçe 5,15 milyon TL olmuştur. Buna göre program için ayrılan destek bütçesinin yaklaşık %61'i projeler için kullandırılmıştır. Bunun yanında yararlanıcıların eş finansman harcamaları toplam 4,66 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bütçe tutar ve gerçekleşmelerine dair veriler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programının Bütçe Gerçekleşmeleri

Toplam Program Bütçesi (TL)	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)
8.500.000,00	8.216.921,14	5.159.587,61	4.665.474,68

Kaynak: Program Kapanış Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2017)

2.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistiki Bilgiler

Programların başvuru ve yararlanıcı sayılarına ilişkin istatistiki bilgiler Ajans Faaliyet Raporları(KUZKA, 2012, 2014, 2016) ve Program Kapanış Raporlarından elde edilmiştir (KUZKA, 2015b, 2016, 2017). Değerlendirilen üç farklı yıla ait programlara toplam 156 proje başvurmuştur. Bu projelerin toplam 35'i ile sözleşme imzalanmış ve 27'si projelerini başarıyla tamamlamıştır. En çok başvuru sayısına sahip ve toplam başvuruların yaklaşık yarısını (%51) oluşturan program 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'dır. En fazla sayıda sözleşme imzalanan (tüm sözleşmelerin %51'i) ve proje tamamlanan (tüm yararlanıcıların %52'si) program ise 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı olmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Programlara Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

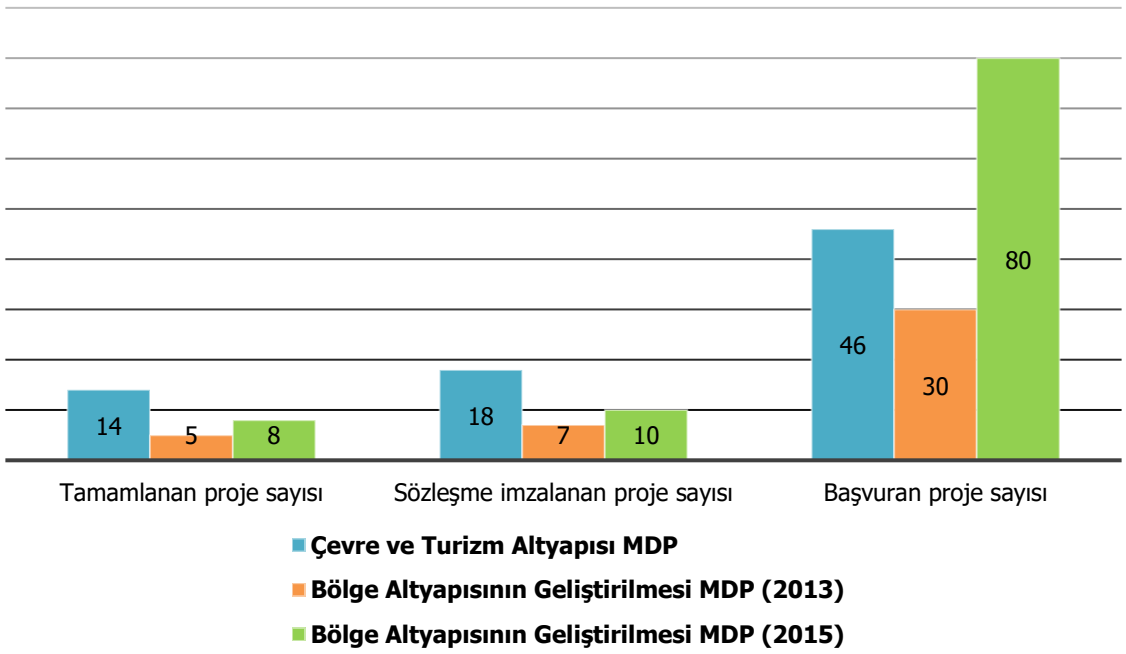

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajans 2015b, 2016, 2017)

Değerlendirmeye konu olan üç programın izleme verilerine bakıldığında en fazla başvurunun Kastamonu ilinden (toplam 72 proje) gerçekleştiği, bunu Çankırı (44 proje) ve Sinop'un (40 proje) takip ettiği görülmüştür. Bununla bağlantılı olarak tamamlanan projelerde de en yüksek orana Kastamonu sahiptir (toplam 12 proje). Sinop ve Çankırı'dan ise sırasıyla 10 ve 5 proje başarıyla tamamlanmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Programlara Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İlleri

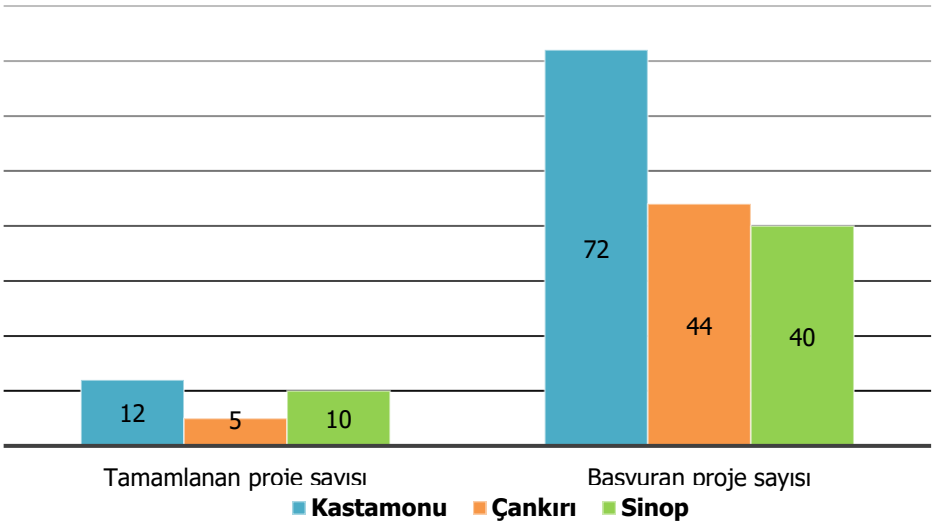

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015b, 2016, 2017).

Destek alarak projelerini başarıyla tamamlayan toplam 27 kurumun 21'i Mahalli İdarelerdir. Bunun dışında yararlanıcılar arasında Kamu Kurumları (3 yararlanıcı), Organize Sanayi Bölgeleri (2 yararlanıcı) ve Kooperatifler/Birlikler (1 yararlanıcı) bulunmaktadır.

Programlar bazında proje başvuruları, sözleşme imzalanan ve tamamlanan projelere ilişkin istatistiki bilgiler aşağıda detaylandırılmıştır.

2.2.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Programa toplam 46 geçerli başvuru yapılmış ve bunların;

- 38'i ön inceleme aşamasını geçmiş,
- 22'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak (toplam değerlendirmede 65 puanı geçerek) 19 asil, 3 yedek olmak üzere başarılı listede yer almış,
- 18'i ile sözleşme imzalanmış (başvuran projelerin %39'u),
- 4'ünün sözleşmesi feshedilmiş ve son durumda 14 proje başarıyla tamamlanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. ÇTA Programına Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

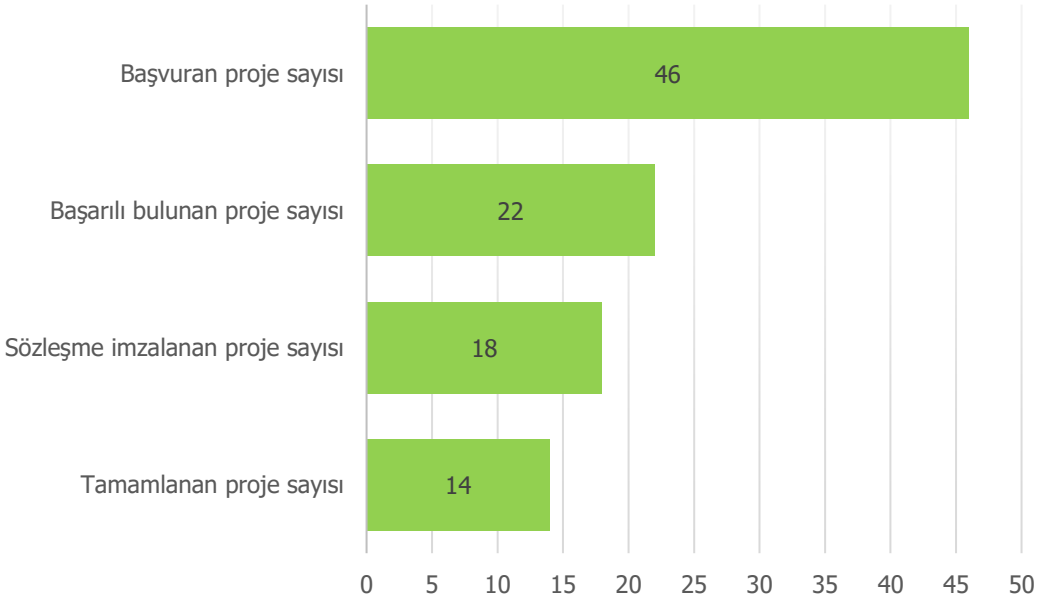

Kaynak: 2011 Yılı Faaliyet Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2012)

Program yararlanıcılarının projelerinin uygulama süreleri en az 6 en fazla 18 ay olarak gerçekleşmiştir. Programa en fazla sayıda başvuru Kastamonu'dan yapılmıştır (46 başvurunun 25'i). Bunu, 11 proje ile Çankırı ve 10 proje ile Sinop takip etmiştir (Şekil 4). Desteklenen projelerin ise 9'u Kastamonu'da, 4'ü Sinop'ta ve 1'i ise Çankırı'da yürütülmüştür (Şekil 5). Buna göre Kastamonu ve Sinop'tan gerçekleştirilen proje başvurularının niteliğinin Çankırı'dan yapılan başvurulara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Şekil 4. ÇTA Programına Başvurulan İller

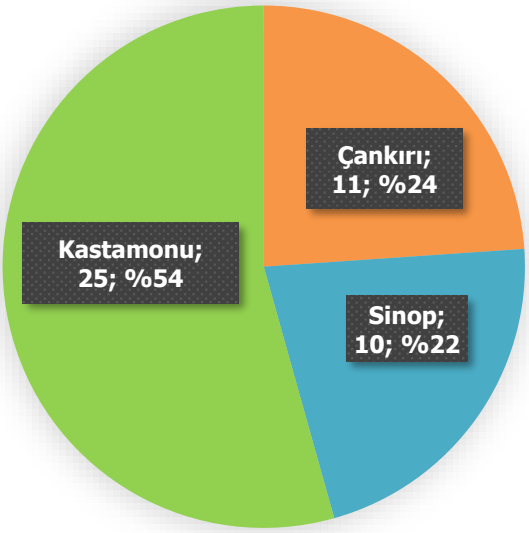

Kaynak: 2012 Yılı Faaliyet Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013)

Şekil 5. ÇTA Programı Yararlanıcılarının İlleri

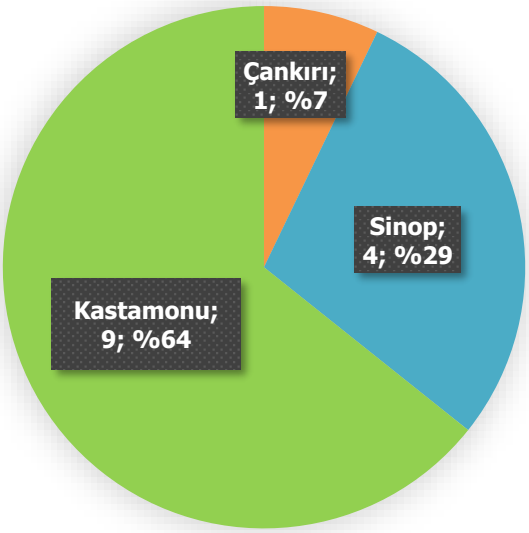

Kaynak: 2012 Yılı Faaliyet Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013)

Destekten yararlanan kurumların büyük kısmı (10 yararlanıcı) Mahalli İdarelerdir. Bunun dışında yararlanıcılar arasında iki Kamu Kurumu, bir Kâr Amacı Gütmeyen Birlik ve bir de Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır (Şekil 6). Sözleşmesi feshedilen 4 kurumun biri üniversite diğerleri ise Mahalli İdarelerdir. Yürütülen projelerin hiçbirinde başka kurumlarla ortaklık kurulmamıştır.

Şekil 6. ÇTA Programı Yararlanıcılarının Kurum Türleri

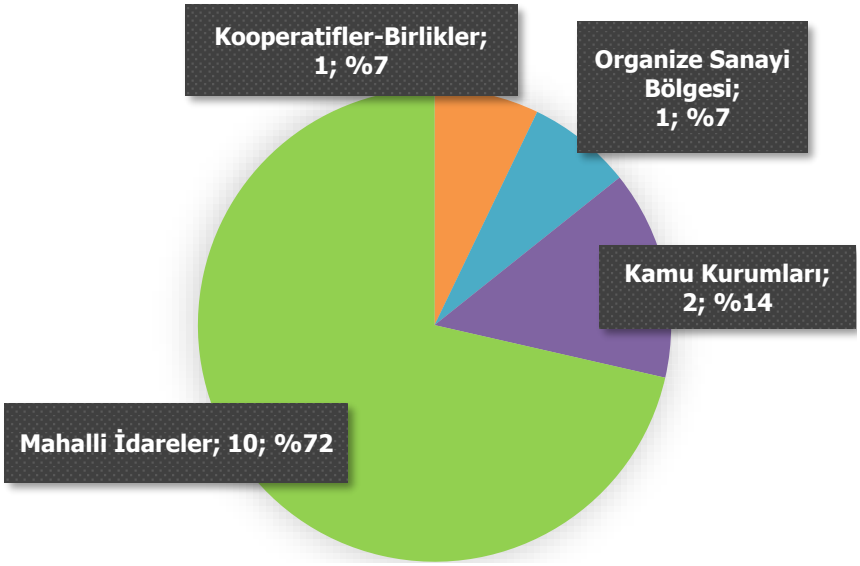

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015b).

2.2.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programa toplam 30 geçerli başvuru yapılmış ve bunların;

- 24'ü ön inceleme aşamasını geçmiş,
- 23'ü teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak (toplam değerlendirmede 65 puanı geçerek) 7 asil, 16 yedek olmak üzere başarılı listede yer almış,
- 7'si ile sözleşme imzalanmış (başvuran projelerin %23'ü),
- 2'sinin sözleşmesi feshedilmiş ve son durumda 5 proje başarıyla tamamlanmıştır (Şekil 7).

Şekil 7. BAP Programına Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

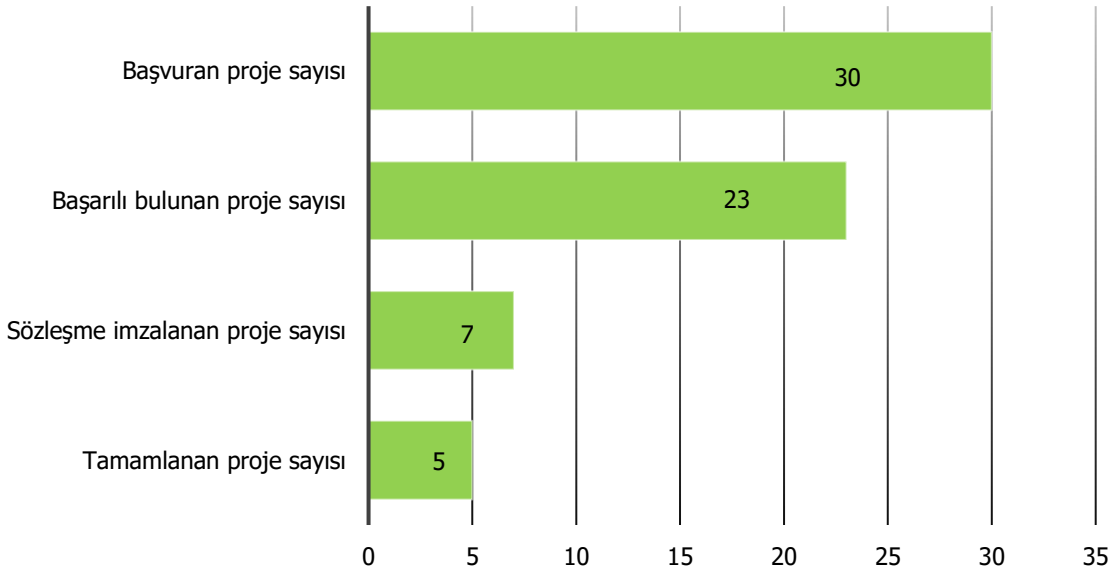

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016)

Program yararlanıcılarının projelerinin uygulama süreleri en az 24 en fazla 30 ay olarak gerçekleşmiştir. Programa en fazla sayıda başvuru Kastamonu'dan yapılmıştır (30 başvurunun 17'si). Bunu 7 proje ile Sinop ve 6 proje ile Çankırı takip etmiştir (Şekil 8). Desteklenen projelerin ise ikişer tanesi Sinop ve

Çankırı'da, biri ise Kastamonu'da yürütülmüştür (Şekil 9). En fazla başvurunun Kastamonu'dan yapılmış olmasının yanında en az yararlanıcı sayısı da bu ilden gerçekleşmiştir. Bu durumda Çankırı ve Sinop'tan gerçekleştirilen proje başvurularının niteliğinin Kastamonu'dan yapılan başvurulara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Şekil 8. BAP Programına Başvuran İller

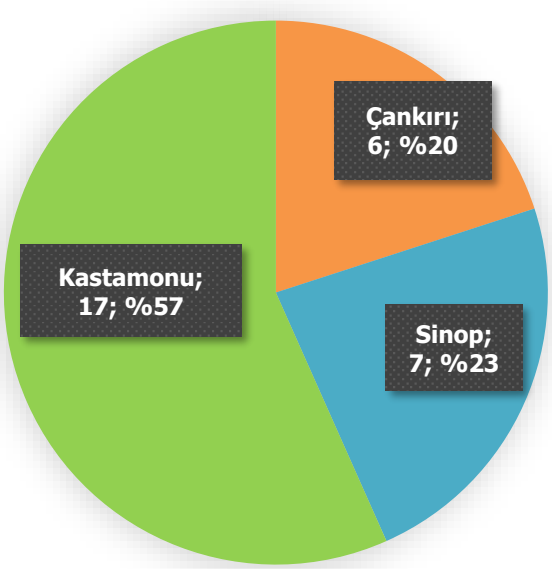

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016)

Şekil 9. BAP Programı Yararlanıcılarının İlleri

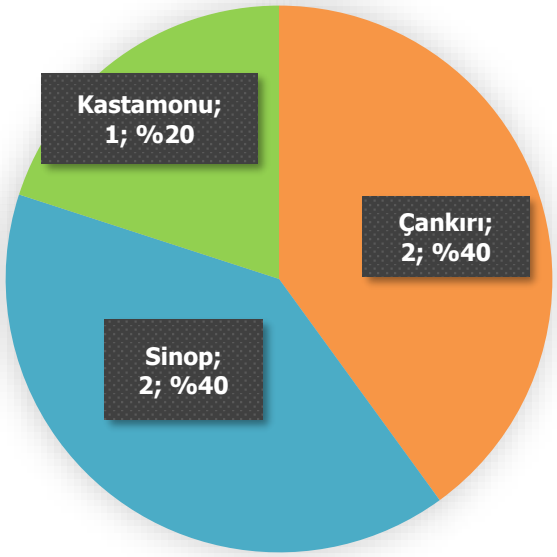

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016)

Destekten yararlanan kurumların büyük kısmı (4 yararlanıcı) Mahalli İdarelerdir. Diğer bir yararlanıcı ise Kamu Kurumu'dur. Sözleşmesi feshedilen iki kurumun biri üniversite diğeri ise Organize Sanayi Bölgesidir. Yürütülen projelerin birinde başka bir kurum ile ortaklık kurulmuştur.

2.2.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programa toplam 80 geçerli başvuru yapılmış ve bunların;

- 76'sı ön inceleme aşamasını geçmiş,

- 19'u teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak (toplam değerlendirmede 65 puanı geçerek) 10 asil, 9 yedek olmak üzere başarılı listede yer almış,
- 10'u ile sözleşme imzalanmış (başvuran projelerin %13'ü),
- 2'sinin sözleşmesi feshedilmiş ve son durumda 8 proje başarıyla tamamlanmıştır (Şekil 10).

Şekil 10. BAP 2 Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

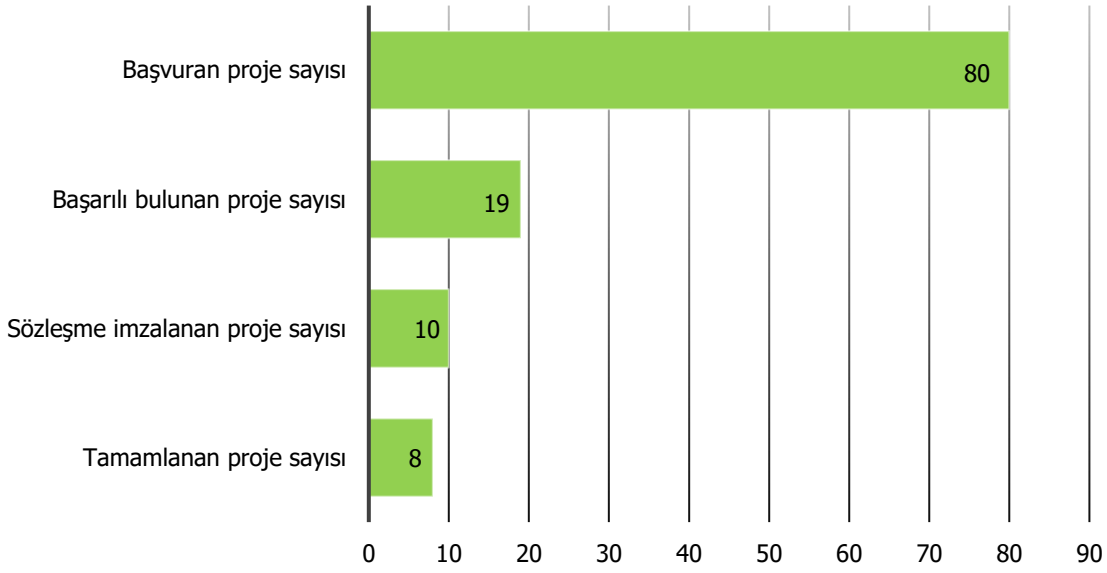

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2017)

Program yararlanıcılarının projelerinin uygulama süreleri çoğunlukla 24 ay sürmüş sadece bir proje 30 ayda tamamlanmıştır. Programa en fazla sayıda başvuru Kastamonu'dan yapılmıştır (80 başvurunun 30'u). Bunu 27 proje ile Çankırı ve 23 proje ile Sinop takip etmiştir (Şekil 11). Desteklenen projelerin ise en fazla uygulandığı il en az başvurunun gerçekleştiği Sinop olmuştur (8 yararlanıcının 4'ü). Yararlanıcıların ikişer tanesi ise Kastamonu ve Çankırı'dandır (Şekil 12). Bu durumda Sinop'tan gerçekleştirilen proje başvurularının niteliğinin Çankırı ve Kastamonu'dan yapılan başvurulara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Şekil 11. BAP 2 Programı Başvuran İller

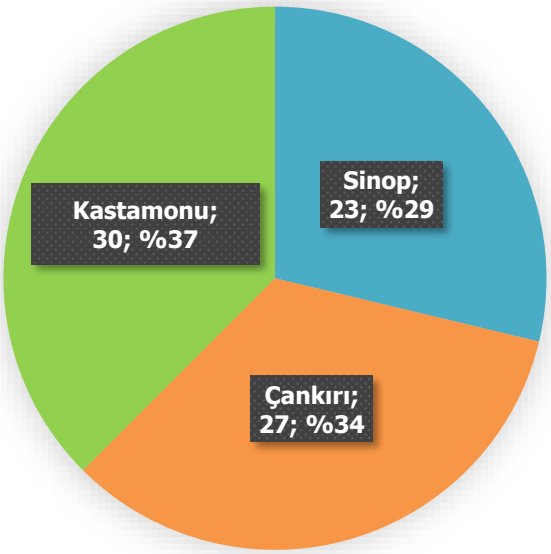

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2017)

Şekil 12. BAP 2 Programı Yararlanıcılarının İlleri

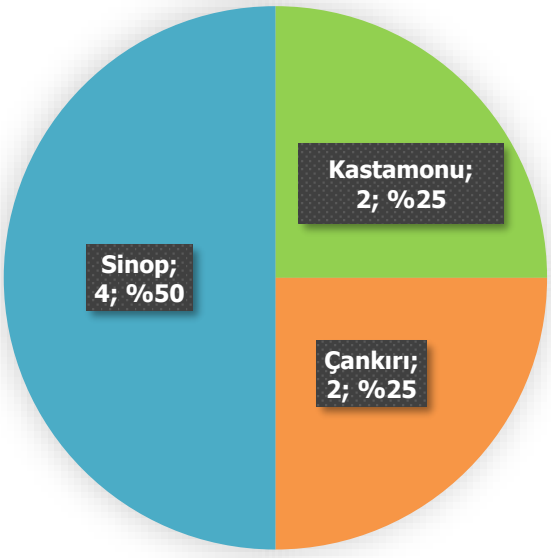

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2017)

Destekten yararlanan kurumların büyük kısmı (7 yararlanıcı) mahalli idarelerdir. Diğer bir yararlanıcı ise Organize Sanayi Bölgesidir. Sözleşmesi feshedilen 2 kurum da mahalli idaredir. Yürütülen projelerin birinde başka bir kurum ile ortaklık kurulmuştur.

3. Programların Değerlendirilmesi

3.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı 2011, 2013 ve 2015 yılları Çevre ve Turizm Altyapısı ile Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programları için gerçekleştirilen program sonrası değerlendirme çalışmasının temel süreci Şekil 13'te gösterilmektedir.

Şekil 13. KUZKA Mali Destek Programları Değerlendirme Süreci

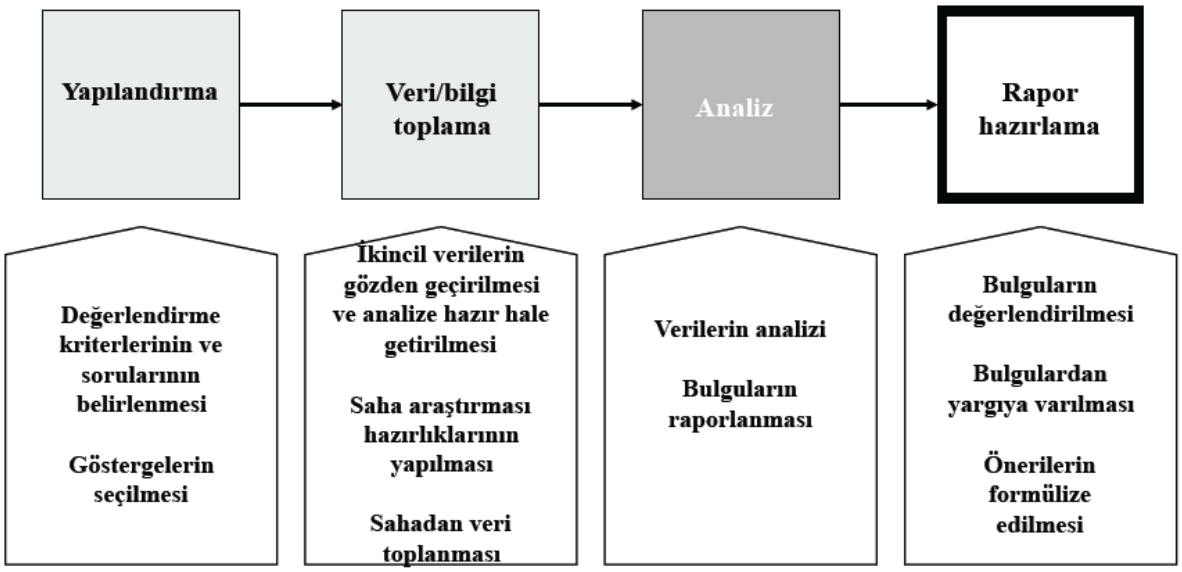

Kaynak: Elçi, Ş. (2014) Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programlarının Değerlendirilmesi ve Etki Analizi, "Ar-Ge ve İnovasyon Programlarında Değerlendirme ve Etki Analizi", R. Akpınar, ed.

3.1.1. Değerlendirme Kriterleri

Program sonrası değerlendirme çalışması kapsamında değerlendirme göstergeleri ve soruları belirlenmiştir. Değerlendirmede kullanılan 5 temel kritere (ilgililik, etkinlik, etkililik, etki ve sürdürülebilirlik) bağlı olarak oluşturulan değerlendirme soruları, değerlendirmenin genelden özele inmesine yardımcı olmaktadır. Programlar, elde edilen veriler ışığında bu sorulara cevap verilecek şekilde değerlendirilmiştir. Bu kapsamda cevap aranan değerlendirme soruları aşağıda Şekil 14'te listelenmiştir.

Şekil 14. Değerlendirme Kriterleri ve Soruları

İlgililik	•Program, bölgesel ve ulusal politikalarla/stratejilerle uyumlu mu? •Programla, uygulayıcı kurum/diğer destek kurumlarının programları arasında tamamlayıcılık, eşgüdüm ve sinerji mevcut mu? Tamamen veya kısmen başka herhangi bir programı tekrarlıyor veya başka bir programla çakışıyor mu? •Program hedefleri, yararlanıcıların/hedef kitlenin ihtiyaçlarıyla ne derece uyumlu? •Mevcut ve potansiyel yararlanıcılar, programdan ne ölçüde istifade etmektedir? •Uygulama süreçleri, işlemler ve araçlar, hedeflerle ne kadar ilişkili ve yararlanıcılar için ne kadar uygun?
Etkinlik	•Programın uygulama maliyeti ne kadar ve bu maliyet programın ürettiği çıktı, sonuç ve etkilerle kıyaslandığında kabul edilebilir bir maliyet mi? •Planlanan çıktılar, nitelikten ödün vermeden mümkün olan en düşük maliyetle elde edilebiliyor mu? •Uygulamada kaliteden ödün vermeden verimliliği artırmaya yönelik tasarruf imkanları var mı? •Programın şartları, süreçleri ve işlemleri istenen sonuçları elde etmek için uygun ve yeterli mi? •Ajanstaki programın uygulanmasına yönelik yapılanma ve görev dağılımı istenen etkinlik ve performansı sağlamak için uygun ve yeterli mi?
Etkililik	•Program hedefleri ne ölçüde gerçekleştirildi? •Program sayesinde yararlanıcılarda beklenen sonuçlar elde edildi mi? •Farklı faaliyetlerle daha fazla sonuç elde edilebilir miydi? •Yararlanıcılar, program sayesinde, normalde yapmayacakları ne tür ilave yatırımları yaptılar? (*girdi artımsallığı*) •Yararlanıcılar, program sayesinde, normalde elde etmeyecekleri ne tür ilave çıktıları elde ettiler? (*çıktı artımsallığı*) •Program, yararlanıcılarda ne tür yeni ve farklı uygulamalara, yaklaşımlara ve davranışsal değişimlere yol açtı? (*davranışsal artımsallık*)
Etki	•Program, hedeflenen sosyal, ekonomik veya çevresel faydaları yarattı mı? •Program, tasarım aşamasında tespit edilen problemleri çözmeye katkı sağladı mı? •Doğrudan veya dolaylı yararlanıcılar açısından beklenen ve beklenmeyen etkiler istenen seviyede mi? •Programla elde edilen çıktı, sonuç ve etkiler, her hâlükârda –program olmasa da- ortaya çıkacak çıktı, sonuç ve etkiler midir? (*ölü ağırlık*) •Program nedeniyle yapılmaktan vazgeçilen ya da azaltılan yatırımlar var mı? (*yer değiştirme/dışlama etkisi*)
Sürdürülebilirlik	•Programın ele aldığı problem için Ajans müdahalesi ihtiyacı devam ediyor mu? •Program sayesinde elde edilen sonuçların ve etkilerin sürdürülebilirliği ne kadar mümkün? •Program, yararlanıcılarda sürdürülebilir değişimlere neden oldu mu? •Ajans desteği kesilse de sonuçların ve etkilerin sürekliliği mümkün olacak mı?

Kaynak: Elçi, Ş. (2014) Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programlarının Değerlendirilmesi ve Etki Analizi, "Ar-Ge ve İnovasyon Programlarında Değerlendirme ve Etki Analizi", R. Akpınar, ed.

3.1.2. Yapılandırma

Çalışmanın ilk aşamasını, değerlendirme metodolojisinin belirlenmesi ve programların göstergeleri bazında (Program Başvuru Rehberleri ile Program Kapanış Raporlarında yer almaktadır) sahadan veri

toplamaya yönelik soru formlarının hazırlanması oluşturmuştur. Belirlenen göstergeler doğrultusunda programlar özelinde sahadan veri toplamaya yönelik anket soru formu hazırlanmıştır.

3.1.3. Yararlanıcılara Yönelik Anket Uygulaması

Ajanstan mali destek alan tüm kurum ve kuruluşlardan değerlendirme sorularına yönelik veri toplanabilmesi için bir anket çalışması yapılmıştır. Anket uygulamasıyla destek programlarının değerlendirilmesine girdi oluşturacak birincil verilerin toplanması amaçlanmıştır. Programlardan yararlanan toplam 24 kuruma (tüm yararlanıcıların %89'u) ulaşılıp anket uygulanmıştır. Anket uygulamasına 2011 yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'ndan 12, 2013 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'ndan 4 ve 2015 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'ndan 8 yararlanıcı katılmış; verilerin analizleri SPSS programında yapılmıştır.

3.1.4. Yarı Yapılandırılmış Mülakatlar

Çalışma kapsamında değerlendirilen üç mali destek programının yararlanıcılarının %37'si ile (10 proje) telefon yoluyla yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiş; bu sayede yararlanıcılardan programların süreçleri, projelerinin etkileri ile görüş ve önerileri hakkında bilgiler alınmıştır. 2011 yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'ndan 3, 2013 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'ndan 3 ve 2015 yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'ndan 4 yararlanıcı ile mülakat gerçekleştirilmiştir.

3.1.5. İkincil Verilerin İncelenmesi

Programların yararlanıcılarına ait programlara başvuru ve projelerin yürütülme sürecinde Ajans tarafından toplanan izleme verileri, programlara ait başvuru rehberleri, program kapanış raporları, ulusal ve bölgesel politikalar ve planlar, bölgesel araştırma raporları incelenmiş ve programların değerlendirilmesinde girdi olarak kullanılmıştır.

3.1.6. Raporlama

Yukarıda açıklanan adımların gerçekleştirilmesinin ardından elde edilen veri ve bilgiler ışığında değerlendirme sorularına cevap veren analizler yapılmış; ihtiyaçlara ilişkin kapsamlı tespit ve değerlendirmeler gerçekleştirilerek nihai rapor hazırlanmıştır.

3.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi

Uygulanan destek programları kapsamında yararlanıcıların gerçekleştirdikleri projelerde performans göstergeleri için proje başında belirledikleri hedefler ve bu doğrultuda elde ettikleri çıktılar/sonuçlar Ajans tarafından Program Kapanış Raporlarında ve izleme verilerinde kayıt altına alınmıştır. Bu veriler ışığında yararlanıcıların proje hedefleri, program öncelikleriyle ilişkilendirilerek aşağıdaki bölümlerde verilmektedir.

3.2.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Raporun "Program Hakkında Genel Bilgiler" bölümünde açıklandığı gibi programın üç önceliği bulunmaktadır. Bunlar: (a) Bölge turizminin çok fonksiyonlu olarak geliştirilmesi, bölgeye özgü doğal, kültürel ve tarihi alanlar ile turizm açısından önem arz eden yerlerde altyapının iyileştirilmesi, çevresel düzenlemelerin yapılması ve görsel algıların iyileştirilmesi, turistik değerlerin ön plana çıkarılması ve bölgenin turizm potansiyelinin tanıtılması ve pazarlanması çalışmalarının yurt içi ve yurt dışı platformlarda etkin kılınması (Öncelik1); (b) Kentsel alanlardaki çevresel sorunların giderilmesi, doğal çevrenin korunması için gerekli olan altyapının tesis edilmesi, sosyal altyapının iyileştirilmesi ve ortak kullanım alanlarının düzenlenmesi (Öncelik 2) ve (c) sanayi bölgeleri ve müşterek üretim alanlarında altyapının iyileştirilmesi amacına yönelik destekleyici küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi ve niteliklerinin artırılmasıdır (Öncelik 3). Programın önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde 14 örnek gösterge belirlenmiş ve program kapanışında hem projesini başarıyla tamamlayan hem de feshedilen projelerden 17 gösterge için veri toplanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Programın Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

Amaç	İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Hedeflenen	Gerçekleşen
TR82 Düzey 2 Bölgesinde bölgesel özgünlüklerin korunarak çok merkezli mekânsal gelişmenin sağlanması, çevre ve turizm altyapısının geliştirilerek bölgenin turizm potansiyelinin artırılması, bölgenin doğal ortamının korunması ve iyileştirilmesi sağlanarak fiziki ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilmesi	Öncelik 1, 2 ve 3	İstihdam (kişi)	9	4
	Öncelik 1	Tanıtım Materyali (adet)	17.837	4.008
	Öncelik 1	Web Sitesi (adet)	4	1
	Öncelik 1, 2 ve 3	Yapım İşi Harcaması (TL)	6.645.471	5.391.000
	Öncelik 1, 2 ve 3	Yeni Tesis (adet)	7	47
	Öncelik 1	Düzenlenen/Rehabilite Edilen Turizm Alanı (m^2)	65.000	70.200
	Öncelik 1, 2 ve 3	Tanıtım Toplantısı (adet)	7	1
	Öncelik 1, 2 ve 3	Restore Edilen Alan (m^2)	1.982,42	954,52
	Öncelik 1 ve 2	Düzenlenen/ Rehabilite Edilen Rekreasyon Alanı (m^2)	233.000	35.000
	Öncelik 1 ve 2	Yeşillendirilen Alan (m^2)	5.796	0
	Öncelik 2	Üretimi Yapılacak Ağaç, Çiçek (adet)	30	0
	Öncelik 2	Kanalizasyon Hattı (m)	2.707	500
	Öncelik 2	Islah Edilen Dere Yüzeyi (m^2)	50.620	16.000
	Öncelik 1 ve 2	Gezi /Yürüyüş Parkuru (m)	985	1.700
	Öncelik 1, 2 ve 3	Yenilenen Yol (m)	22	22
	Öncelik 2 ve 3	Yeni Döşenen Elektrik Hattı (adet)	1	1
	Öncelik 2 ve 3	Yeni Trafo Binası (adet)	5	4

Kaynak: Program İzleme Verileri, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2015b)

Programın uygulandığı yıl KAYS kullanılmadığı için veriler Ajans tarafından bilgisayar ortamında kayıt altına alınmıştır. Mevcut durum verileri programın uygulandığı yıl kayıt altına alınmamıştır. Tablo 5'de de görüldüğü gibi performans göstergeleri genel olarak birden fazla program önceliğine hitap etmektedir.

Ajans tarafından kayıt altına alınan verilere göre yeni tesis sayısı, düzenlenen/rehabilite edilen turizm alanı, gezi/yürüyüş parkuru, yenilenen yol ve yeni döşenen elektrik hattı göstergelerinde belirlenen hedeflere ulaşılmış veya hedefler aşılmıştır. Destek sayesinde Tosya ilçesinde kurulan OSB'nin elektrik altyapısı tamamlanmış ve bölge bu sayede yatırıma hazır hale gelmiştir. Bunun yanı sıra Çankırı'da bulunan Alpsarı Göleti'nde çevre düzenlemeleri yapılarak sosyal kullanım alanları oluşturulmuş; göletin basketbol, voleybol, tenis, futbol, bisiklet, su bisikleti, piknik ve mangal gibi faaliyetlere ev sahipliği yapması sağlanmıştır. Ayancık İnaltı Mağarası'na yapılan kanyon yürüyüş yolu ise bölgenin sahip olduğu alternatif turizm kaynakları ile bölgeyi önemli bir konuma getirmiştir. Performans göstergeleri ve Program Kapanış Raporu verilerine bakıldığında yürütülen projeler ile elde edilen çıktılar aşağıda gösterilmektedir:

- 5 adet yaşam alanı oluşturulmuştur.
- 2 adet arıtma tesisi yapılmış; 16.000 m^2 dere yüzeyi ıslah edilmiştir.
- 2 adet restorasyon çalışması gerçekleştirilmiş; 2.000 m^2 bina alanı restore edilmiş ve 35.000 m^2 rekreasyon alanı düzenlenmiştir.
- 2 adet kanyon yürüyüş yolu yapılmış ve 1.700 metre yürüyüş parkuru kullanıma açılmış ve 22 metre yol yenilenmiştir.
- 1 adet kanalizasyon altyapısı tesis edilmiş ve 500 metre kanalizasyon hattı döşenmiştir.
- 1 adet elektrik hattı altyapısı tamamlanmış; 4 adet yeni trafo binası yapılmıştır.
- 1 adet hayvan pazarı kurulmuştur.
- 4 kişi istihdam edilmiştir
- 4.000 adet tanıtım materyali basılmış; 1 adet web sitesi kurulmuş ve 1 adet tanıtım toplantısı organize edilmiştir.
- Toplam 70.200 m^2 turizm alanı düzenlenmistir.

3.2.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Raporun "Program Hakkında Genel Bilgiler" bölümünde açıklandığı gibi programın dört önceliği bulunmaktadır. Bunlar: (a) Bölgeye özgü doğal, kültürel ve tarihi alanlar ile turizm açısından önem arz eden yerlerde altyapının iyileştirilmesi, kentsel kimliğin korunması ve geliştirilmesi, çevresel düzenlemelerin yapılması ve görselliğin iyileştirilmesi (Öncelik1); (b) bölgedeki çevresel sorunların giderilmesi, planlı yapılaşma ve kentsel mekân kalitesinin sağlanması, doğal çevrenin korunması için gerekli olan altyapının tesis edilmesi, sosyal altyapının iyileştirilmesi ve ortak kullanım alanlarının düzenlenmesi (Öncelik 2); (c) sanayi bölgeleri ve müşterek üretim alanlarında altyapının iyileştirilmesine yönelik, destekleyici küçük ölçekli altyapının geliştirilmesi ve niteliklerinin arttırılması (Öncelik 3) ve (d) Yaşam kalitesini arttırmaya yönelik sosyal donatıların geliştirilmesidir (Öncelik 4). Programın önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde 25 örnek gösterge belirlenmiş ve program kapanışında yararlanıcılardan 11 gösterge için veri toplanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Programın Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

Amaç	İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Mevcut Durum	Hedeflenen	Gerçekleşen
TR82 Bölgesinde sosyal refahın arttırılması, yeşil doğanın korunarak mekânların daha yaşanabilir hale getirilmesi	Öncelik 1	Düzenlenen veya Rehabilite Edilen Turizm Alanı	0	1	0,5
	Öncelik 1	Fiziksel İyileştirme ve Gelişme Sağlanan Turistik Tesis Sayısı	0	1	1
	Öncelik 2 ve 4	Halkın Ortak Kullanımına Yönelik Olarak Oluşturulan Kesimhane, Pazar Yeri, Hayvan Pazarı Alanı	0	1.460,77	1.460,77
	Öncelik 1, 2, 3 ve 4	Hazırlanan Afiş, Broşür, İlan, Pano, Anıt vb.	0	8.248	2.720
	Öncelik 4	İyileştirilen Sosyal Hizmet Merkezi Sayısı	0	17	20
	Öncelik 1, 2 ve 4	İyileştirilen ve/veya Dönüştürülen Sokak, Cadde vb. Sayısı	0	4	4
	Öncelik 4	İyileştirilen/Yeniden Yapılan Kültür ve Sanat Faaliyetlerinin Yürütüldüğü Mekân Sayısı	0	4	2
	Öncelik 2 ve 4	Oluşturulan Yeni Otopark Alanı	0	5.300	6.000
	Öncelik 1 ve 2	Restorasyonu Yapılan Yapı Sayısı	0	18	1
	Öncelik 1	Restore Edilen Tarihi veya Kültürel Alan	0	4.700	1.800
	Öncelik 2 ve 4	Yeni Yapılan Rekreasyon Alanı	0	3.500	3.500

Kaynak: Program Kapanış Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016)

Program Kapanış Raporu verilerine bakıldığında yürütülen projeler ile bölge turizmine katkı sağlandığı, ortak kullanım alanlarının düzenlendiği; bölgede yaşam kalitesinin artırılması için çalışmalar yapıldığı

görülmektedir. Bu kapsamda projelerin performans göstergelerine dair elde edilen veriler aşağıda verilmektedir:

- 1 adet turistik tesiste fiziksel iyileştirme ve 1 yapıda restorasyon yapılmıştır.
- 4 adet sokak ve cadde iyileştirilmiş; 6.000 m^2'lik otopark alanı oluşturulmuştur.
- Yaklaşık 1.460 m^2 mezbaha halkın kullanımına açılmıştır.
- 20 adet sosyal hizmet merkezi ve 2 adet kültür ve sanat faaliyetlerinin yürütüldüğü mekân iyileştirilmiştir.
- 3.500 m^2 yeni rekreasyon alanı yapılmıştır.
- 2.720 adet afiş, broşür, ilan, pano, anıt gibi yazılı ve görsel materyal kullanılmıştır.

3.2.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Raporun "Program Hakkında Genel Bilgiler" bölümünde açıklandığı gibi programın dört önceliği bulunmaktadır. Bunlar: (a) bölgeye özgü doğal, kültürel ve tarihi alanlar ile turizm açısından önem arz eden yerlerde altyapının iyileştirilmesi, kentsel kimliğin korunması ve geliştirilmesi (Öncelik 1); (b) bölgedeki çevresel sorunların giderilmesi, planlı yapılaşma ve kentsel mekân kalitesinin sağlanması, doğal çevrenin korunması için gerekli olan altyapının tesis edilmesi ve ortak kullanım alanlarının düzenlenmesi (Öncelik 2); (c) sanayi sektöründe üretimin ve katma değerin artırılması için ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi (Öncelik 3) ve (d) sosyal donatıların geliştirilmesidir (Öncelik 4). Programın önceliklerine yönelik olarak belirlenen 22 performans göstergesi için program kapanışında yararlanıcılardan veri toplanmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Programın Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu

Amaç	İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Mevcut Durum	Hedeflenen	Gerçekleşen
TR82 Bölgesinde sosyal refahın arttırılması	Öncelik 3	Doğrudan Faydalanan İşletme Sayısı	0	13	13
	Öncelik 4	Doğrudan Faydalanan Kişi Sayısı	0	121.374	67.398
	Öncelik 4	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı	0	107.982	52.382
	Öncelik 4	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı- Çocuk	0	12.005	11.382
	Öncelik 4	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı- Engelli	0	1.163	674
	Öncelik 4	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı- Genç	0	11.193	11.193
	Öncelik 4	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı- Kadın	0	38.341	26.329
	Öncelik 4	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı- Yaşlı	0	8.049	8.049
	Öncelik 4	Dezavantajlı gruplar için kullanıma sunulan kentsel donatı elemanı, yardımcı donanım ve ünite sayısı	0	19	19
	Öncelik 1,2 ve 4	Açık Alan Büyüklüğü	0	31.000	14.000
	Öncelik 4	Düzenlenmiş Bilinçlendirme/Yaygınlaştırma Faaliyeti Sayısı (Toplantı, Seminer, Konferans, Sergi, Çalıştay, Organizasyon vs.)	0	1	1
	Öncelik 4	Eğitim Sayısı	0	2	0
	Öncelik 4	Eğitim Süresi	0	272	0
	Öncelik 1,2 ve 3	Yol Yapım/Onarımı için Yapılan Harcama	0	128.310,14	128.310,14
	Öncelik 1,2 ve 4	Düzenlenen Rekreasyon Alanı Büyüklüğü	0	55.808,87	34.778,87
	Öncelik 1,2 ve 3	İnşa Edilen Yol Uzunluğu	0	0,5	0,5
	Öncelik 2	Kanalizasyon Sistemi için Yapılan Harcama	0	50.000	50.000
	Öncelik 2	Katılım Sağlanan Çevre ile ilgili Organizasyon Sayısı	0	1	1
	Öncelik 4	Kullanıma Sunulan Sosyal Donatı Sayısı	0	71	76
	Öncelik 1,2 ve 4	Projeden Faydalanan Belde Sayısı	0	5	5
	Öncelik 1,2 ve 4	Projeden Faydalanan Köy Sayısı	0	74	74
	Öncelik 2 ve 4	Ortak Kullanım Amaçlı Spor Alanı Sayısı	0	3	1

Kaynak: Program Kapanış Raporu, (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2017)

Program Kapanış Raporu verilerine göre performans göstergelerinin yarısından fazlasında (12 gösterge) belirlenen hedeflere ulaşılmış veya hedefler aşılmıştır. Bu kapsamda projelerin performans göstergelerine dair elde edilen veriler aşağıda verilmektedir:

- Projeler ile elde edilen çıktılardan toplam 11.382 çocuk, 674 engelli, 11.193 genç, 26.329 kadın ve 8.049 yaşlı faydalanmıştır.
- 19 adet kentsel donatı elemanı dezavantajlı gruplar için kullanıma sunulmuştur.
- 1 adet bilinçlendirme/yaygınlaştırma faaliyeti yürütülmüş; 1 adet çevre ile ilgili organizasyona katılım sağlanmıştır.
- Altyapı (yol yapım onarım vs.) sistemlerine toplam 178.310 TL harcama yapılmıştır.
- 34.778 m^2 rekreasyon alanı düzenlenmiştir.
- 1 adet ortak kullanım amaçlı spor alanı hayata geçirilmiş; toplam 76 adet sosyal donatı kullanıma sunulmuştur.
- Projelerden toplam 74 köy ve 5 belde yararlanmıştır.

3.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi

Bölüm 3.1.1'de de belirtildiği gibi değerlendirme kriterleri ilgililik, etkinlik, etkililik, etki ve sürdürülebilirliktir. Bu kriterler bağlamında programların değerlendirilmesi için anket ve mülakat yöntemleri kullanılmıştır. Söz konusu sonuçlar kriterler bazında aşağıdaki bölümlerde özetlenmektedir.

Programlar kapsamında desteklenen toplam 27 proje yürütücüsünün 24'ü soru formunu cevaplamıştır. Programlar özelinde anket katılımcı sayıları aşağıda verilmiştir:

- 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'ndan 12 yararlanıcı (destek alanların %86'sı)
- 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'ndan 4 yararlanıcı (destek alanların %80'i)
- 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'ndan 8 yararlanıcı (destek alanların tamamı)

Anket katılımcılarının yarısını belediyeler oluşturmaktadır (12 yararlanıcı). Bunun yanında Kamu Kurumları (7 yararlanıcı), Organize Sanayi Bölgeleri (2 yararlanıcı), Kâr Amacı Gütmeyen Birlik ve Kooperatifler (2 yararlanıcı) ile bir Kâr Amacı Gütmeyen Sivil Toplum Kuruluşu ankete katılmıştır.

Ayrıca, çalışma kapsamında toplam 10 proje hakkında telefon ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatların 3'ü Çevre ve Turizm Altyapısı, 3'ü Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (2013) ve 4'ü ise Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (2015) Mali Destek Programları yararlanıcılarıdır.

3.3.1. İlgililik

Değerlendirmeler sonucunda KUZKA'nın kâr amacı gütmeyen kurumlara yönelik olarak çağrısına çıktığı Mali Destek Programlarının bölgede faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların ihtiyaçları, ulusal ve bölgesel planlar ile ilgili olarak kurgulandığı görülmüştür. Anket çalışmasına katılan toplam 24 yararlanıcının 19'u destek aldıkları programın bölge koşullarına ve kurumların ihtiyaçlarına uygun olduğu görüşündedir. Programların ilgililik kriteri bağlamında değerlendirmelerinin detaylarına aşağıda yer verilmiştir.

3.3.1.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Programın bölgesel ve ulusal politikalar ile uyumu değerlendirildiğinde amaç ve önceliklerin Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2011-2013 Bölge Planı'ndaki hedefler ile uyumlu olduğu görülmektedir. Program, turizm ve çevre altyapılarının geliştirilmesine odaklanarak bölgenin önemli ihtiyaçlarına cevap vermiştir.

Program, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın özellikle rekabet gücünün artırılması ve bölgesel gelişmenin sağlanması eksenleri ile doğrudan bağlantılıdır. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda çevrenin korunması, kentsel altyapının geliştirilmesi, yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Bu kapsamda Plan'da belirlenen amaçlar ile Çevre ve Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın amaç ve öncelikleri uyumludur.

TR82 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı *"Sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal dokusuyla fark yaratan Kuzey Anadolu"* vizyonu ile hazırlanmıştır. Planda bu vizyona ulaşmak amacıyla alt ölçekteki sorunların çözümü için dört ana amaç belirlenmiştir: (a) canlı ve paylaşımcı sosyal yaşam, (b) bilgiye dayalı öğrenen ekonomi, (c) çok merkezli mekânsal örüntü ve (d) kendini yeniden üreten doğa. Bu amaçlardan özellikle çok merkezli mekânsal örüntü ve kendini yeniden üreten doğanın gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'nın çağrısına çıkılmış; programın amaç ve öncelikleri de bu doğrultuda hazırlanmıştır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi hem Dokuzuncu Kalkınma Planı hem de Bölge Planı'ndaki hedef ve gelişme eksenleri ile ilgili olarak hazırlanan programın amacı bölgesel özgünlüklerin korunarak çok merkezli mekânsal gelişmenin sağlanması, çevre ve turizm altyapısının geliştirilerek bölgenin turizm potansiyelinin artırılması, bölgenin doğal ortamının korunması ve iyileştirilmesi sağlanarak fiziki ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilmesi şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır.

Anket çalışmasına katılan yararlanıcıların yarısından fazlası (8 yararlanıcı) Mali Destek Programı'nın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir. Katılımcılar programın, bölgenin gelişimi için ihtiyaç duyulan bir amaca sahip olmasına, altyapı sorunlarının çözüme kavuşmasında önemli bir yatırım kaynağı sağlamasına ve bölgenin gelişmekte olan tarihi ve turistik yapısının desteklenmesine değinerek uygunluğunu açıklamışlardır. Programın ihtiyaçlarını tam olarak karşılamadığını düşünen yararlanıcılar tarafından ise program tasarımı gerçekleştirilirken bölgedeki paydaşların ihtiyaçlarının daha detaylı incelenmesi önerilmiştir.

3.3.1.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın bölgesel ve ulusal politikalar ile uyumu değerlendirildiğinde amaç ve önceliklerin, Onuncu Kalkınma Planı ve 2014-2023 Bölge Planı'ndaki hedefler doğrultusunda belirlenmiş olduğu görülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı,2013).

Kalkınmanın sürdürülebilirliğini merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanan Onuncu Kalkınma Planı'nın dört ana başlığından biri yaşanabilir mekânlar ve sürdürülebilir çevredir. Planda bu başlık altında çevreye duyarlı yaklaşımların sosyal ve ekonomik faydalarının artırılması, şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin sürdürülebilir bir şekilde yükseltilmesi ile bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması kapsamında politikalar yer almaktadır. 2013 yılı BAP Mali Destek Programı, Onuncu Kalkınma Planı'nda da vurgulanan sosyal refahın artırılması ve mekânların daha yaşanabilir hale getirilmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla altyapı projelerinin desteklenmesi bölgenin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır.

TR82 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı *"Sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal dokusuyla fark yaratan Kuzey Anadolu"* vizyonu ile hazırlanmıştır. Planda bu vizyona ulaşmak amacıyla alt ölçekteki sorunların çözümü için üç ana amaç belirlenmiştir: (a) sosyal refah, (b) yeşil doğa ve yaşanabilir mekânlar ve (c) potansiyelini değere dönüştüren ekonomi. Bu amaçların gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere çağrısına çıkılan programın amaç ve öncelikleri de bu doğrultuda hazırlanmıştır. Ayrıca programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır.

Anket çalışmasına katılan yararlanıcıların tamamı programın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir. Katılımcılar programın, bölgenin doğal, kültürel ve tarihi alanlarına ait altyapının iyileştirilmesi, kentsel kimliğin korunması, çevresel sorunların giderilmesi ve altyapıların iyileştirilmesini sağladığını ifade etmişlerdir.

3.3.1.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın bölgesel ve ulusal politikalar ile uyumu değerlendirildiğinde amaç ve önceliklerin, Onuncu Kalkınma Planı ve 2014-2023 Bölge Planı'ndaki hedefler ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Kalkınmanın sürdürülebilirliğini merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanan Onuncu Kalkınma Planı'nın dört ana başlığından biri yaşanabilir mekânlar ve sürdürülebilir çevredir. Planda bu başlık altında çevreye duyarlı yaklaşımların sosyal ve ekonomik faydalarının artırılması, şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin sürdürülebilir bir şekilde yükseltilmesi ile bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması kapsamında politikalar yer almaktadır. 2015 yılı BAP2 Mali Destek Programı, Onuncu Kalkınma Planı'nda da vurgulanan sosyal refahın artırılmasını amaçlamaktadır. Ayrıca 2013 yılında çağrısına çıkılmış olan Bölge Altyapısının Geliştirilmesi (BAP) Mali Destek Programı'nın devamı niteliğinde kurgulanan program, bölgenin sosyal refahının ve yaşam kalitesinin artırılması yolunda önemli altyapı iyileştirmelerinin yapılmasına destek sağlamıştır.

TR82 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı *"Sürekli üreten, birlikte yükselen, doğal dokusuyla fark yaratan Kuzey Anadolu"* vizyonu ile hazırlanmıştır. Planda bu vizyona ulaşmak amacıyla alt ölçekteki sorunların çözümü için üç ana amaç belirlenmiştir: (a) sosyal refah, (b) yeşil doğa ve yaşanabilir mekânlar ve (c) potansiyelini değere dönüştüren ekonomi. Bu amaçların gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere çağrısına çıkılan programın amaç ve öncelikleri de bu doğrultuda hazırlanmıştır. Ayrıca programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır.

Anket çalışmasına katılan yararlanıcıların neredeyse tamamı (7 yararlanıcı) programın bölge koşullarına ve yararlanıcıların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlandığı görüşündedir. Katılımcılar bölge halkı tarafından ihtiyaç duyulan projelerin hayata geçirilmesinin ve altyapı eksikliklerine destek sağlanmasının önemine değinerek programın uygunluğunu açıklamışlardır. Bunun yanı sıra anketlerde, altyapı projelerinde sürekliliğin sağlanmasının önemine vurgu yapılmış; bölgede faaliyet gösteren sektörlerin detaylı incelenerek yenilikçi destek programlarının uygulanması önerilmiştir.

3.3.2. Etkinlik

Değerlendirme sonucunda programların Ajans tarafından etkin şekilde yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Anket verilerine göre yararlanıcıların çoğunun (toplam 19 yararlanıcı) programlardan Ajansın bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri sayesinde haberdar olduğu görülmektedir. Anket katılımcılarının yarısı Ajans desteklerinin hedef kitleler tarafından yeterince bilindiği görüşündedir. Yararlanıcılar tarafından destekler hakkında daha etkin duyuru yapılması için genel olarak sosyal medya, çeşitli basın organları, reklam olanakları ve ilanların daha aktif kullanılması, program bilgilendirme faaliyetlerine başvuru sürecinden önce başlanması önerilmiştir.

Programlarda altyapı projelerinin desteklenmiş olması göz önünde bulundurulduğunda projelerin hazırlanması aşamasında alınması gereken çeşitli onaylardan (örneğin kültür varlıklarını koruma onayı, doğa koruma onayı vs.) dolayı süreçlerin uzadığı mülakatlarda dile getirilmiştir. Ajans tarafından bu sürecin uzamaması amacıyla onay belgelerinin talep edilmesi esnetilmiş olsa da süreç içinde projelerde fesihler yaşanmıştır.

Programların finansal unsurları (hibe miktarları, destek oranları ve ön ödeme yüzdeleri) yararlanıcılar tarafından genel olarak olumlu bulunmuştur. Ankete katılan yararlanıcılar tarafından programların en makul bulunan aşaması proje yürütme süreci olmuştur. Gelişmeye en açık süreç ise başvuru süreci olarak değerlendirilmiştir. Programlara yönelik etkinlik kriteri bağlamında değerlendirmeye aşağıda yer verilmiştir.

3.3.2.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Elde edilen bulgulara göre program Ajans tarafından etkin şekilde yürütülmüştür. Yararlanıcılardan elde edilen verilere göre program tanıtımında en etkili yöntemin Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Anket katılımcılarının %83'ü Ajansın web sitesi, gerçekleştirilen kurum ziyareti, gönderilen e-posta, düzenlenen toplantı ve benzeri etkinlikler, hazırlanan broşür, katalog, vb. gibi basılı materyaller vasıtasıyla programdan haberdar olduklarını belirtmiştir. Diğer yararlanıcılar (%17) ise medya sayesinde programdan haberdar olmuştur.

2011 Yılı Ajans Faaliyet Raporu'na göre program tanıtımı için Kastamonu, Sinop ve Çankırı'da birer bilgilendirme toplantısı ve proje yazma eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında toplam 14 ilçede de bilgilendirme toplantıları organize edilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında Ajans desteklerinin tanıtımı ve bilgilendirme faaliyetlerinin etkinliği araştırılmıştır. Anket katılımcılarının yarısı Ajans desteklerinin ilgili hedef kitle tarafından bilindiği görüşündedir. Yararlanıcıların %67'si ise Ajans destekleri hakkında etkin duyuru yapıldığını belirtmiştir. Destek programlarının tanınırlığını ve duyuruların etkinliğini artırmak için Ajansın bilgilendirme faaliyetlerini artırması, medya olanaklarını daha aktif kullanması (örneğin yerel basında ilan ve reklam verilmesi) ve daha önce destekler hakkında fikir alışverişi yapılmayan kurum ve kuruluşlar ile irtibata geçilmesi mülakatlarda önerilmiştir (KUZKA, 2012).

Programın tasarruf imkânlarına bakıldığında, bütçenin maliyet-etkin şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bağımsız değerlendiriciler için ayrılan harcama kalemi programın tasarrufa en yatkın harcaması olarak değerlendirilmiştir.

Yararlanıcılar, anket çalışmasında programın finansal özelliklerini de değerlendirmiştir ve genel olarak finansal özelliklerden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Hibe miktarı ve destek oranı yararlanıcıların çoğu tarafından (10 kurum) cazip bulunmuştur. Hibe destek tutarının en fazla %40'ı olarak belirlenen ön ödeme yüzdesi ise hibe miktarı ve destek oranına göre daha az yararlanıcı (9 kurum) tarafından cazip bulunmuştur (Şekil 15).

Şekil 15. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi

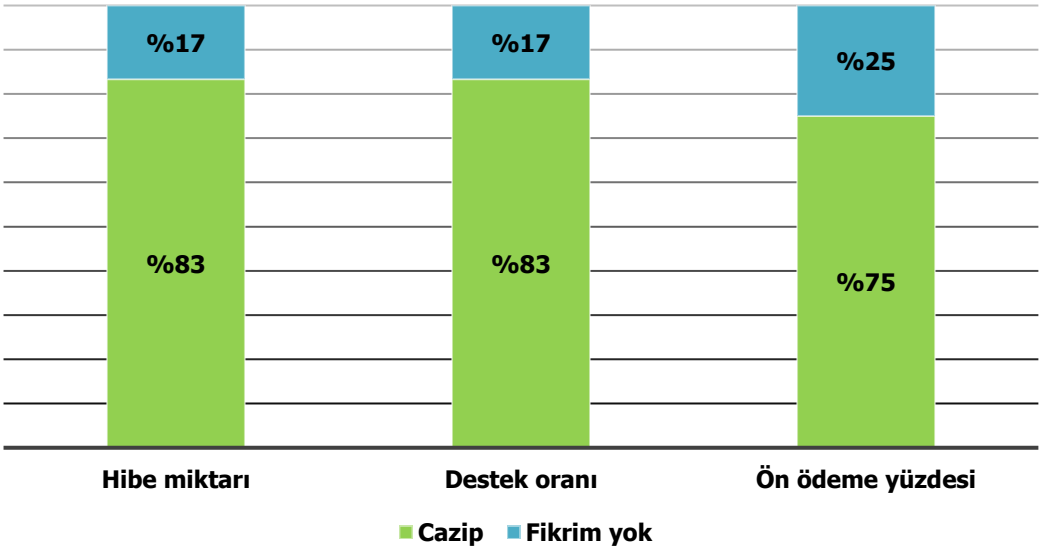

Programın finansal özelliklerinin cazipliği konusunda fikri olmadığını ifade eden katılımcılar ise bu konuda kararsız kaldıklarını mülakatlarda ifade etmişlerdir.

Yararlanıcıların yarısı eş finansmanın tamamını kendi öz kaynakları ile sağlamıştır. Eş finansmanın sağlanmasında kullanılan diğer kaynaklar ise başka kurumlardan alınan hibe veya krediler ile banka kredileri olmuştur. Buna göre iki yararlanıcı eş finansmanının tamamını, bir yararlanıcı ise yarısını başka kurumlardan alınan hibe veya kredileri kullanarak karşılamıştır. Bir yararlanıcı ise eş finansmanının tamamını banka kredisinden sağladığını belirtmiştir.

Program genel olarak evraklar, işlemler ve süreçler bakımından olumlu değerlendirilmiştir. Satın alım ve proje yürütme süreçleri programın en olumlu bulunan boyutları olmuştur (10 yararlanıcı). Proje başvuru ve yürütme aşamalarında Ajans uzmanlarına erişim kolaylığını, sözleşme imzalama ve program başvuru süreçlerini ise dokuzar yararlanıcı makul bulmuştur (Şekil 16).

Şekil 16. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Program yararlanıcılarının kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlardan oluşması nedeniyle satın alım süreçlerine hâkim olmalarının programın satın alım sürecini kolaylaştırdığı gerçekleştirilen mülakatlarda ifade edilmiştir. Bunun yanında proje yürütme sürecinde Ajans uzmanlarının destekleri yararlanıcılar tarafından olumlu bulunmuştur.

Anket ve mülakat çalışmaları ile ayrıca programın başvuru ve proje yürütme süreçlerine dair yararlanıcıların zorlandığı alanların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda süreçler ile ilgili detaylı sorulara da yer verilmiştir.

Katılımcıların genel anlamda program başvuru sürecini makul bulmasına paralel olarak başvuru formu (faaliyet, bütçe ayrıntıları vs.), (8 kurum tarafından) ve başvuru rehberinin niteliği (7 kurum tarafından) de olumlu değerlendirilmiştir. Kurumların en fazla zorlandığı konular, başvuru süresi ve başvuru formunda talep edilen belgelerin sayısı olmuştur (Şekil 17).

Şekil 17. Ankete Katılan Yararlanıcıların Program Başvuru Sürecine İlişkin Görüşleri

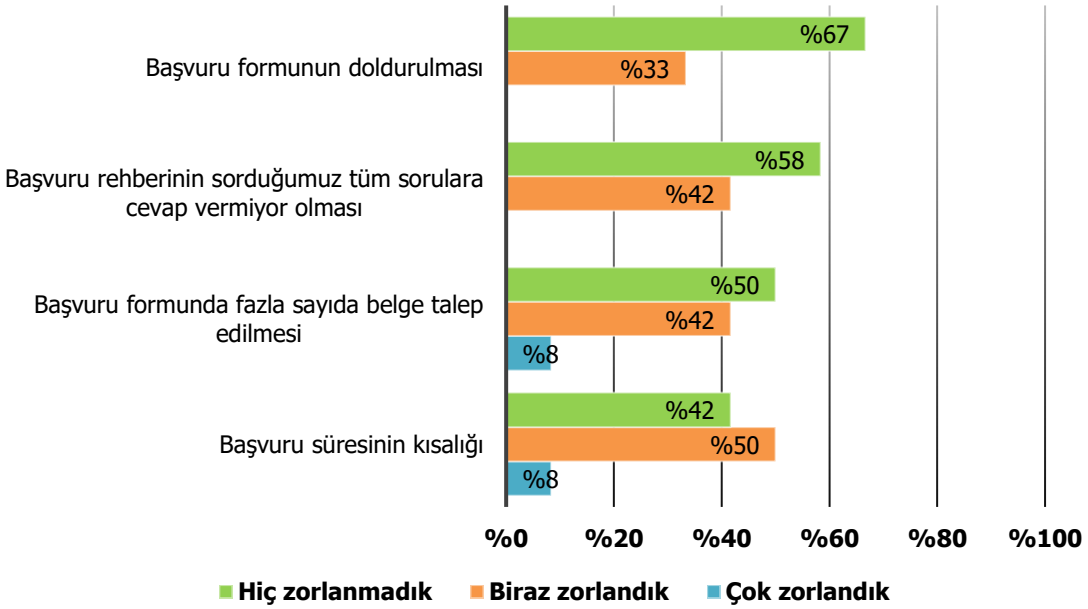

Ankete katılan yararlanıcıların yarısı (6 işletme) program başvuru ve yürütme süreçlerinde danışman desteği almıştır. Kurumlar danışman desteğine personel yetersizliği ve program hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları nedenleriyle ihtiyaç duymuşlardır. Program, Ajansın ilk Mali Destek Programlarından biri olduğundan yararlanıcılar danışman desteği alarak projelerini daha başarılı şekilde yürütebileceklerini düşündüklerini belirtmişlerdir. Danışman ile çalışan kurumların tümü aldıkları hizmetten memnun kalmıştır. Bunun yanında gerçekleştirilen mülakatlarda bölgede hizmet veren danışman sayısı ve niteliğinin düşük olduğu dile getirilmiştir.

Proje yürütme süreçleriyle ilgili olarak ise kurumların çoğu (9 yararlanıcı) görünürlük kurallarının uygulanması, raporlama işlemleri ve satın alma kurallarında hiç zorlanmadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 18).

Şekil 18. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri

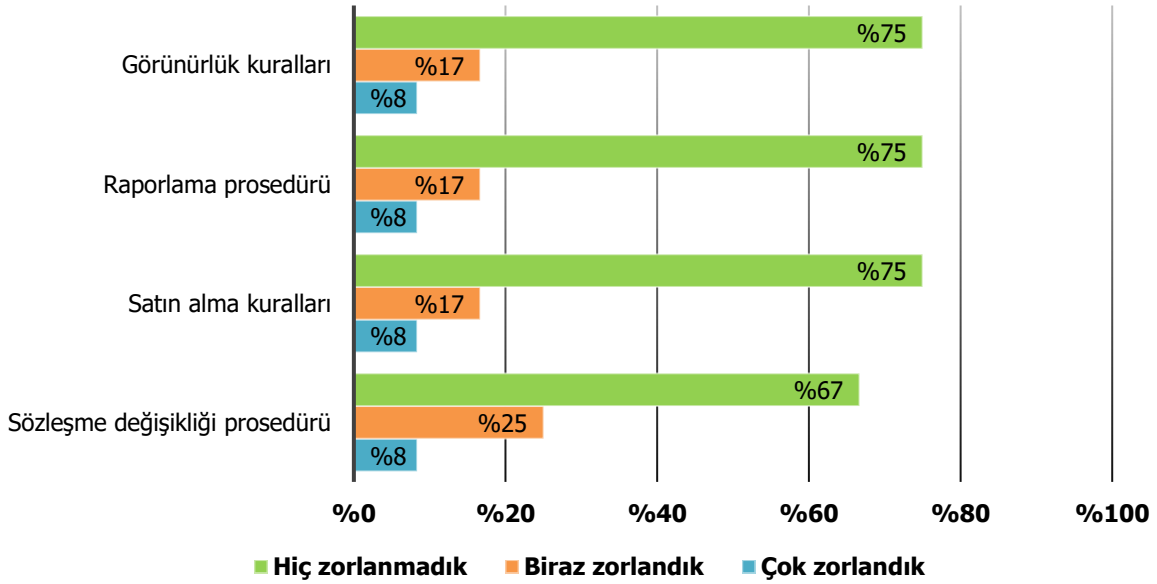

3.3.2.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Yapılan değerlendirmeler sonucunda programın Ajans tarafından genel olarak etkin şekilde yürütüldüğü söylenebilir. Yararlanıcılardan elde edilen verilere göre program tanıtımında en etkili yöntemin Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Anket katılımcılarının %75'i Ajansın web sitesi, gerçekleştirilen kurum ziyareti, gönderilen e-posta, düzenlenen toplantı ve benzeri etkinlikler, hazırlanan broşür, katalog, vb. gibi basılı materyaller vasıtasıyla programdan haberdar olduklarını belirtmiştir. Diğer bir yararlanıcı (%25) ise medya sayesinde programdan haberdar olmuştur.

2013 Yılı Ajans Faaliyet Raporu'na göre program tanıtımı için Kastamonu, Sinop ve Çankırı'da birer bilgilendirme toplantısı ve proje yazma eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında ilçelerde de bilgilendirme toplantıları organize edilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında Ajans desteklerinin tanıtımı ve bilgilendirme faaliyetlerinin etkinliği araştırılmıştır. Anket katılımcılarının yalnızca yarısı Ajans desteklerinin ilgili hedef kitle tarafından bilindiği ve Ajans destekleri hakkında etkin duyuru yapıldığı görüşündedir. Destek programlarının tanınırlığını ve duyuruların etkinliğini artırmak için Ajansın sosyal medya olanaklarını daha aktif kullanması ve program tanıtımı için daha uzun zaman ayırılması mülakatlarda önerilmiştir (KUZKA, 2014).

Programın tasarruf imkânlarına bakıldığında bütçenin maliyet etkin şekilde kullanılmaya çalışıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bağımsız değerlendiriciler için ayrılan harcama kalemi programın tasarrufa en yatkın harcaması olarak değerlendirilmiştir.

Yararlanıcılar, anket çalışmasında programın finansal özelliklerini değerlendirmiştir. Genel olarak yararlanıcıların programın finansal özelliklerinden memnun olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Hibe miktarı, destek oranı ve ön ödeme yüzdesi yararlanıcıların %75'i (3 yararlanıcı) tarafından cazip bulunmuştur. Birer yararlanıcı ise destek oranı (toplam uygun maliyetlerin en az %25'i en fazla %60'ı) ve ön ödeme yüzdesini (destek tutarının en fazla %40'ı) cazip bulmadığını belirtmiştir (Şekil 19).

Şekil 19. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi

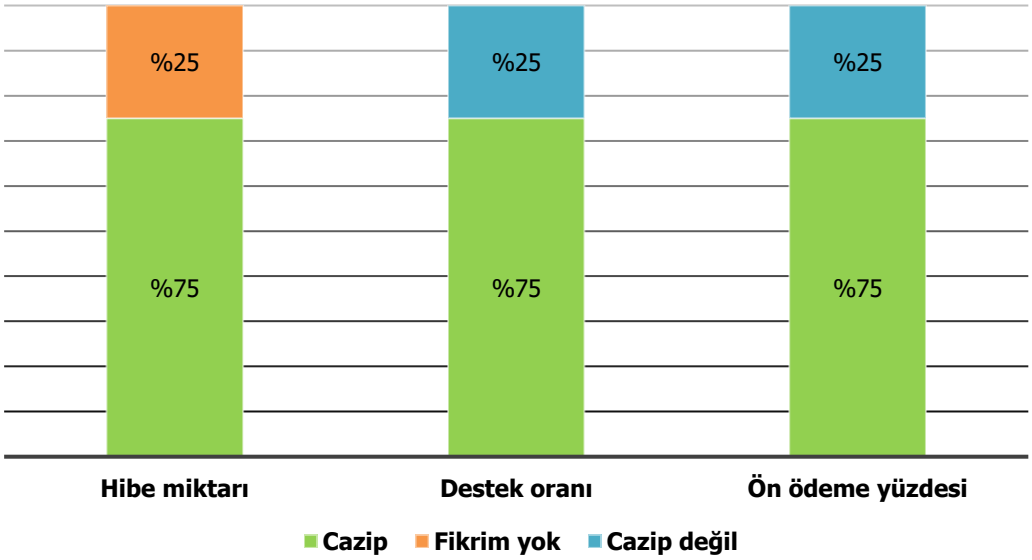

Gerçekleştirilen mülakatlarda, altyapı projelerinde başvuru aşamasında avam projelerin kullanılmasının daha sonra projenin yürütme ve satın alım süreçlerinde yenilenmesine ve maliyetlerin genelde sözleşmeden sonra artmasına sebep olduğu bir yararlanıcı tarafından dile getirilmiştir. Bu konuda Ajansın destek oranını sabit tutarak içerikte maliyetlerin düzenlenebilmesi adına esneklikler sağlaması önerilmiştir.

Yararlanıcıların tümü eş finansmanın tamamını kendi öz kaynakları ile sağlamıştır. Eş finansmanın sağlanmasında banka kredileri, başka kurumlardan alınan hibe veya krediler ile şahıslardan alınan borçlar kullanılmamıştır. Bu durum destekten faydalanan kurumların mali güçlerinin ilgili projeleri gerçekleştirmeleri için yeterli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Anket çalışması sonuçlarına göre program evraklar, işlemler ve süreçler bakımından genel olarak olumlu değerlendirilmiştir. Tüm yararlanıcılar Ajans uzmanları ile iletişimlerini, başvuru, sözleşme ve yürütme süreçlerini olumlu bulmuştur. Bir yararlanıcı ise satın alım süreçlerinde zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Bunun sebebini kamu kurumlarının satın alma süreçlerinde kendi denetim mekanizmalarının olmasına rağmen proje için çeşitli belgeleri temin etme gerekliliği ve yeminli mali müşavir onaylı raporların hazırlanması şeklinde açıklamıştır (Şekil 20).

Şekil 20. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

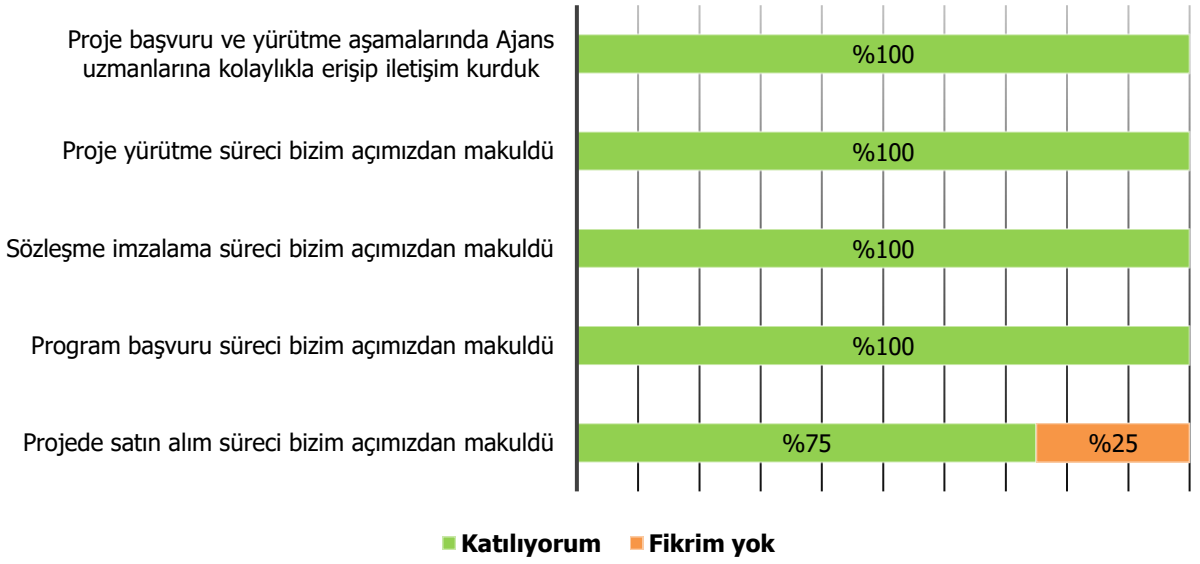

Anket ve mülakat çalışmaları ile ayrıca programın başvuru ve proje yürütme süreçlerine dair yararlanıcıların zorlandığı alanların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda süreçler ile ilgili detaylı sorulara da yer verilmiştir.

Katılımcıların genel anlamda program başvuru sürecini makul bulmasına paralel olarak tüm yararlanıcılar başvuru rehberinin niteliğini olumlu değerlendirmiştir. Başvuru formunda talep edilen belgeler ve başvuru süresi konusunda anket katılımcılarının çoğu (3 kurum) hiç zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Başvuru formu (faaliyet, bütçe ayrıntıları vs.) ise kurumların en fazla zorlandığı konu olmuştur (Şekil 21).

Şekil 21. Ankete Katılan Yararlanıcıların Program Başvuru Sürecine İlişkin Görüşleri

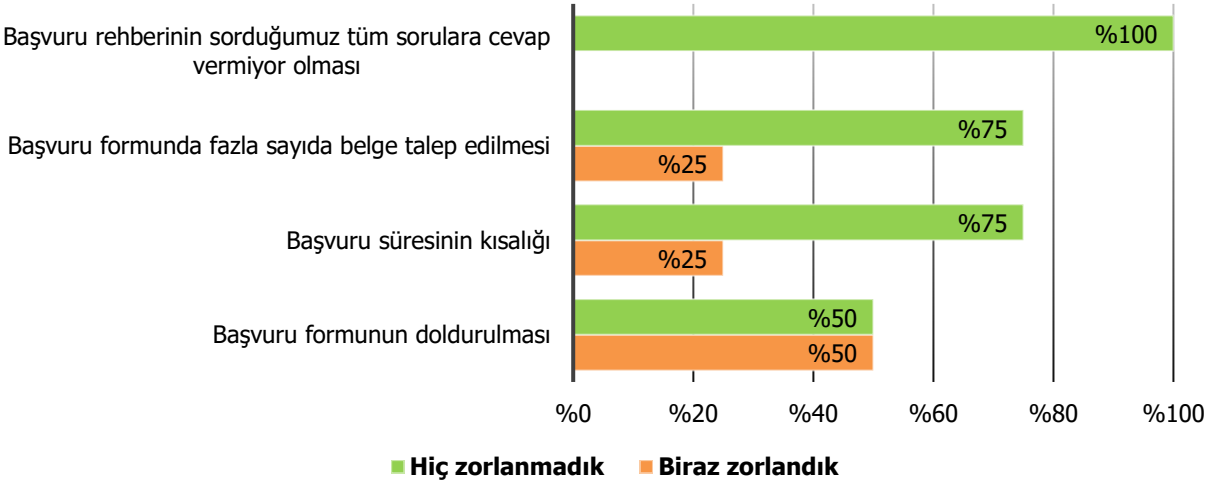

Ankete katılan yararlanıcıların hiçbiri program başvuru ve yürütme süreçlerinde danışman desteği almamıştır. Gerçekleştirilen mülakatlarda bir yararlanıcı danışman desteğine ihtiyaç duymamalarının sebebini projelerinin program duyurusu yapıldığı zaman detaylı şekilde hazır olması şeklinde açıklamıştır.

Proje yürütme süreçleriyle ilgili olarak ise kurumların tamamı görünürlük kurallarının uygulanmasında hiç zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Raporlama işlemleri ve satın alma kuralları da yararlanıcıların çoğunun (3 kurum) zorlanmadığı alanlar olmuştur. Sözleşme değişikliği işlemlerinin ise en çok zorlanılan boyut olduğu belirtilmiştir (Şekil 22).

Şekil 22. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Uygulama Sürecine İlişkin Görüşleri

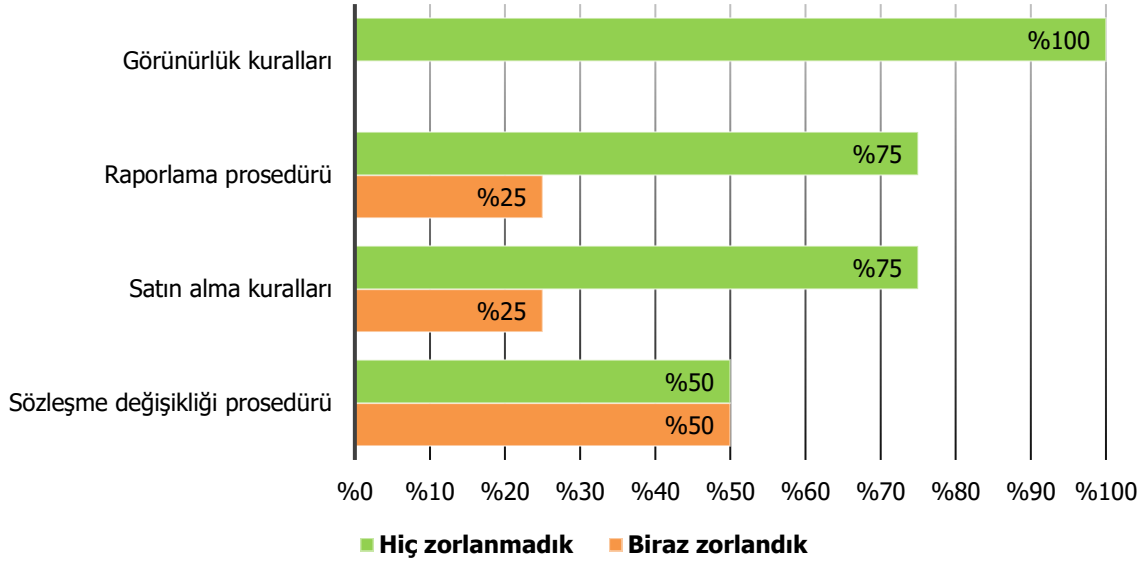

3.3.2.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Yapılan değerlendirme sonucunda programın Ajans tarafından genel olarak etkin şekilde yürütüldüğü görülmüştür. Yararlanıcılardan elde edilen verilere göre program tanıtımında en etkili yöntemin Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Anket katılımcılarının %75'i (6 kurum) Ajansın web sitesi, gerçekleştirilen kurum ziyareti, gönderilen e-posta, düzenlenen toplantı ve benzeri etkinlikler, hazırlanan broşür, katalog, vb. gibi basılı materyaller vasıtasıyla programdan haberdar olduklarını belirtmiştir. Diğer yararlanıcılar ise medya yoluyla ve diğer kurumlar aracılığıyla programdan haberdar olmuştur.

Gerçekleştirilen anket çalışmasında Ajans desteklerinin tanıtımı ve bilgilendirme faaliyetlerinin etkinliği araştırılmıştır. Anket katılımcılarının yarısı (4 kurum) Ajans desteklerinin ilgili hedef kitle tarafından bilindiği ve Ajans destekleri hakkında etkin duyuru yapıldığı görüşündedir. Destek programlarının tanınırlığını ve duyuruların etkinliğini artırmak için hedef kitle ile iletişimin artırılması, program bilgilendirmelerinin daha erken yapılması, yerel reklam ve basın kanallarının daha aktif kullanılması mülakatlarda önerilmiştir.

Programın tasarruf imkânlarına bakıldığında bütçenin maliyet etkin şekilde kullanılmaya çalışıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bağımsız değerlendiriciler için ayrılan harcama kalemi programın tasarrufa en yatkın harcaması olarak değerlendirilmiştir.

Yararlanıcılar, anket çalışmasında programın finansal özelliklerini değerlendirmiştir. Genel olarak yararlanıcıların programın finansal özelliklerinden memnun olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Özellikle ön ödeme yüzdesinin (destek tutarının en fazla %40'ı) cazip olduğu konusunda tüm yararlanıcılar hemfikirdir. Hibe miktarı ve destek oranını (toplam uygun maliyetlerin en az %25'i en fazla %75'i) ise 6 yararlanıcı cazip bulduğunu ifade etmiştir (Şekil 23).

Şekil 23. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi

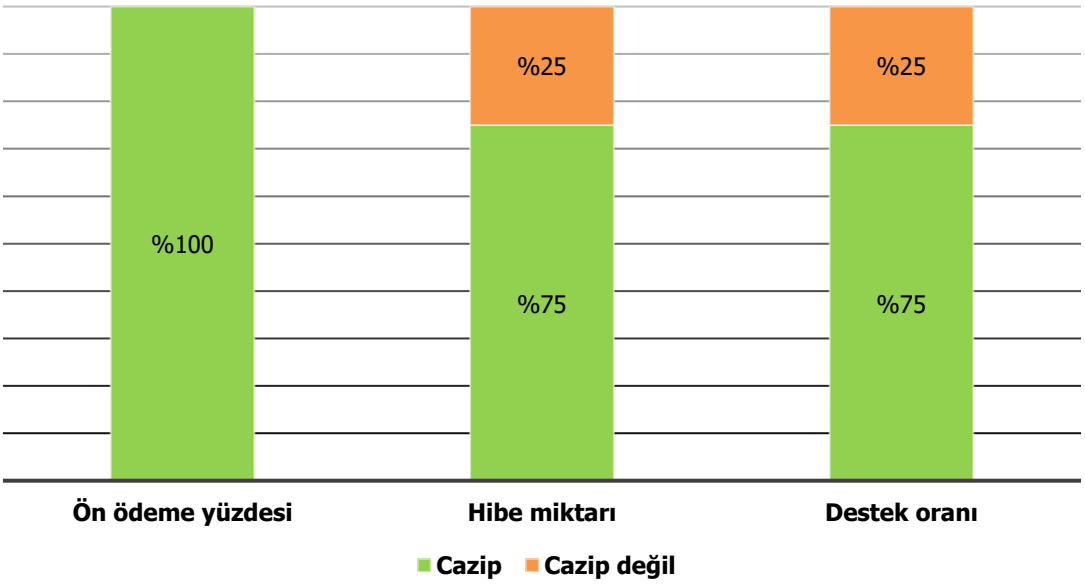

Yararlanıcıların tümü eş finansmanı kendi öz kaynakları ile sağlamış; bir kurum öz kaynaklarının yanında başka kurumlardan alınan hibe veya kredi imkânlarını da kullanmıştır. Bu durum destekten faydalanan kurumların mali güçlerinin ilgili projeleri gerçekleştirmeleri için yeterli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Anket çalışması sonuçlarına göre program evraklar, işlemler ve süreçler bakımından genel olarak olumlu değerlendirilmiştir. Tüm yararlanıcılar satın alım ve proje yürütme süreçlerini olumlu bulmuştur. 6 yararlanıcı ise Ajans uzmanları ile iletişimlerini, program başvuru ve sözleşeme imzalama süreçlerini olumlu değerlendirmiştir (Şekil 24).

Şekil 24. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

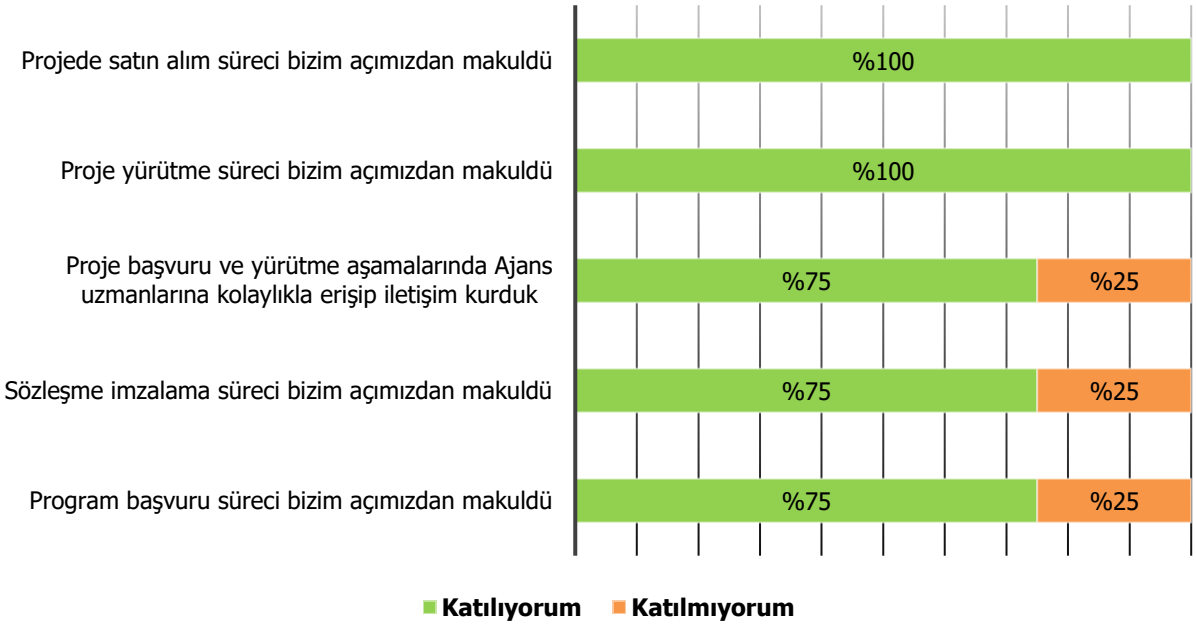

Anket ve mülakat çalışmaları ile programın başvuru ve proje yürütme süreçlerine dair yararlanıcıların zorlandığı alanların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda süreçler ile ilgili detaylı sorulara da anketlerde yer verilmiş; mülakatlarda da bu konular üzerine yararlanıcıların görüşleri alınmıştır. Program süreçleri ile ilgili olarak yararlanıcıların karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine dair toplanan bilgilere göre;

- Ajans uzmanlarının projelerin yürütme aşamalarında yararlanıcılara daha fazla destek sağlaması önerilmiş,
- Kamu kurumu statüsündeki yararlanıcılardan yeminli mali müşavir raporlarının alınmasına gerek olmadığı, bu kurumların zaten kendi içinde ve Sayıştay'a karşı denetim sorumlulukları olduğu belirtilmiş,
- KAYS üzerinden proje bilgilerinin girişi yapılırken birbirine benzer soruların fazlalığı ve evrakların dijital olarak yüklenmesi için dosya boyutunun sınırlandırılmış olmasının zorluk yarattığı ifade edilmiştir.

Anket katılımcılarının genel anlamda program başvuru sürecini makul bulmasına paralel olarak yararlanıcıların büyük kısmı (7 yararlanıcı) başvuru rehberinin niteliğini ve başvuru süresini olumlu değerlendirmiştir. Başvuru formunun doldurulması konusunda 5, başvuru formunda talep edilen belgeler konusunda ise 4 yararlanıcı hiç zorlanmadığını belirtmiştir. Elde edilen bu verilere göre yararlanıcıları en çok zorlayan başvuru aşamalarının başvuru formunun doldurulmasına dair unsurlar olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Hem başvuru formunun doldurulması hem de başvuru süresine dair bir yararlanıcı kurumlar arasında yapılması gereken resmi yazışmaların uzun sürdüğünü belirterek bu konuda tedbir alınmasını önermiştir (Şekil 25).

Şekil 25. Ankete Katılan Yararlanıcıların Program Başvuru Sürecine İlişkin Görüşleri

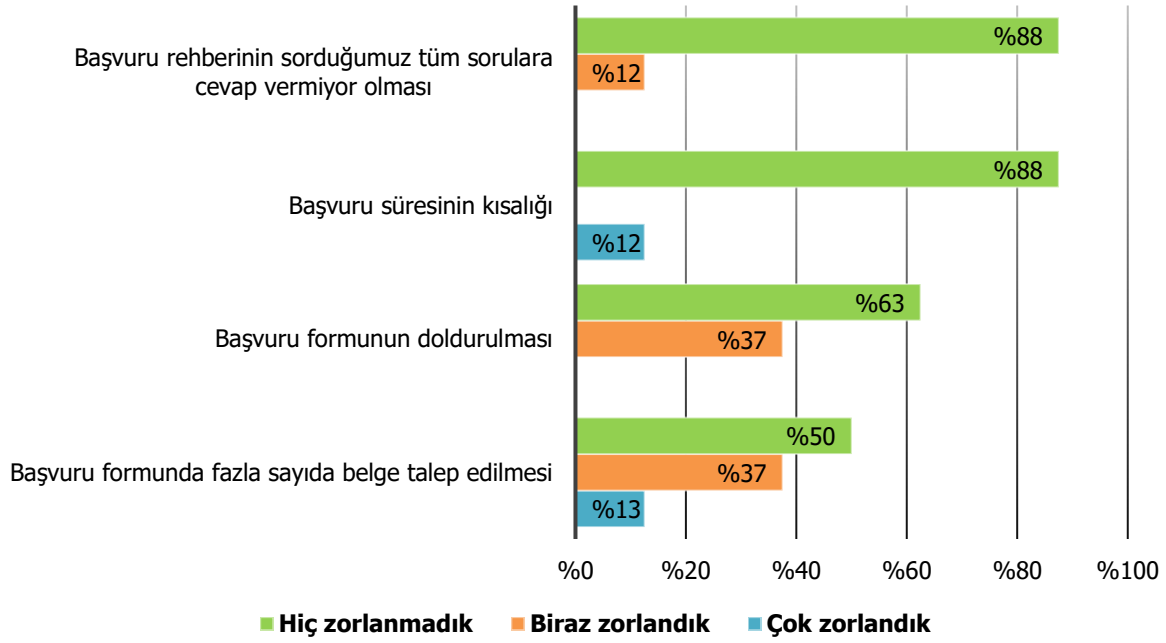

Ajans tarafından proje başvuru sonuçlarının hangi sebeplerle başarısız bulunduğuna dair detaylı açıklamanın başvuran kurumlar ile paylaşılması yapılan mülakatlarda bir yararlanıcı tarafından önerilmiştir. Bu durumun kurumların sonraki proje başvurularına olumlu etkisinin olacağı da ifade edilmiştir.

Ankete katılan kurumlardan üçü program başvuru ve yürütme süreçlerinde danışman desteği almış; 5 kurum ise almamıştır. Danışman desteği alan kurumlar, projelerini Ajansa doğru tanıtabilmek ve başvuru sürecindeki riskleri minimize etmek amacıyla bu hizmete ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Başvuru sürecinde görülen en önemli risklerden bir tanesi başvuru süresinin yeterli olup olmayacağıdır. Bu sebeple kısıtlı sürede başvuruyu sorunsuz tamamlamak adına yararlanıcılar danışmanlık desteği kullanmış; kurumların tümü aldıkları hizmetten memnun kalmıştır.

Proje yürütme süreçlerinin tümü yararlanıcılar tarafından olumlu değerlendirilmiştir. Anketlerden elde edilen verilere göre yararlanıcılar satın alma kuralları, sözleşme değişikliği işlemleri, raporlama işlemleri ve görünürlük kurallarının hiçbirinde zorlanmamıştır. Süreci bu şekilde kolaylaştıran faktörlerden birinin danışman desteği olduğu yararlanıcıların biri tarafından dile getirilmiştir.

Gerçekleştirilen mülakatlarda bir yararlanıcı Ajans'ın performans izlemelerini daha sık yapmasını önermiş; bu sayede projelerin yürütme süreçlerinin daha sorunsuz olabileceğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra başka bir yararlanıcı ise Ajans personel sayısının artırılması gerektiğini vurgulamıştır.

3.3.3. Etkililik

Yapılan değerlendirme, programlar ile hedeflenen sonuçlara büyük oranda ulaşıldığını ve bölge için etkili olduğunu göstermiştir. Ankete katılan 21 kurum projeleri ile genel olarak amaçlarına ulaştıklarını ifade etmiştir. Bunun yanında yararlanıcılardan biri hariç tümü destek ile oluşturulan altyapı ve üstyapının 2020 itibarıyla de kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Desteklenen projeler sayesinde kurumların çoğu proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmiş dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir. Ayrıca yararlanıcıların neredeyse tamamında program sayesinde davranışsal artımsallık sağlanmıştır.

Programların etkililik kriteri bağlamında değerlendirme bulgularına aşağıda yer verilmiştir.

3.3.3.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Yapılan değerlendirmeler, 2011 yılında uygulanan Çevre ve Turizm Mali Destek Programı'nın program ile hedeflenen sonuçlara büyük oranda ulaşıldığını ve bölge için etkili olduğunu göstermiştir. Program ile bölgede bölgesel özgünlüklerin korunarak çok merkezli mekânsal gelişmenin sağlanması, çevre ve turizm altyapısının geliştirilerek bölgenin turizm potansiyelinin artırılması, bölgenin doğal ortamının korunması ve iyileştirilmesi sağlanarak fiziki ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilmesi amaçlanmıştır. Anket katılımcılarının çoğu (10 yararlanıcı) projeleri ile genel olarak amaçlarına ulaştıklarını belirtmiştir. Hedeflerinin gerisinde kalındığını ifade eden 2 yararlanıcı ise proje ile amaçladıkları çıktılarında fiziksel eksikliklerin kaldığını söylemiştir.

Yararlanıcılardan elde edilen bilgilere göre desteklenen projeler sayesinde elde edilen çıktılar aşağıda verilmiştir:

- Dört proje ile turizm alanı veya turistik tesis,
- Üç proje ile restorasyon çalışması,
- Üç proje ile yeşil alan, iki proje ile yürüyüş yolu/koşu parkuru ve bir proje ile de rekreasyon alanı,
- İki proje ile elektrik, bir proje ile kanalizasyon ve bir proje ile OSB altyapısı,
- Bir proje ile otopark alanı ve bir başka proje ile iyileştirilmiş sokak veya cadde,
- Bir proje ile arıtma tesisi, bir proje ile halkın ortak kullanımına yönelik kesimhane/pazar yeri/hayvan pazarı alanı,
- İki proje ile kültür ve sanat faaliyetlerinin yürütüldüğü mekân, bir proje ile de iyileştirilmiş veya yeniden yapılanmış sosyal hizmet merkezi elde edilmiştir.

Yararlanıcıların biri hariç tümü destek ile oluşturulan altyapı ve üstyapının 2020 itibarıyla da kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir. Bir projede ise heykel yapılması hedeflenmiş ancak gerçekleştirilememiştir. Projenin diğer faaliyetlerini oluşturan çevre düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir.

Kurumların çoğu (8 kurum) desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir (Şekil 26).

Yararlanıcıların projeleri ile bağlantılı girişimlerine dair veriler aşağıda sunulmaktadır:

- 7 kurum tarafından projeyle bağlantılı yeni projeler başlatılmış,
- 5 kurum tarafından projeyle bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirilmiş,
- 4 kurum tarafından proje alanına giren konularda yeni personel istihdam edilmiş,
- 3 kurum tarafından proje konusuna giren alanlarda eğitimler/danışmanlıklar alınmıştır.

Şekil 26. Ankete Katılan Yararlanıcıların Finansal Kaynak Yaratarak Bulundukları Girişimler

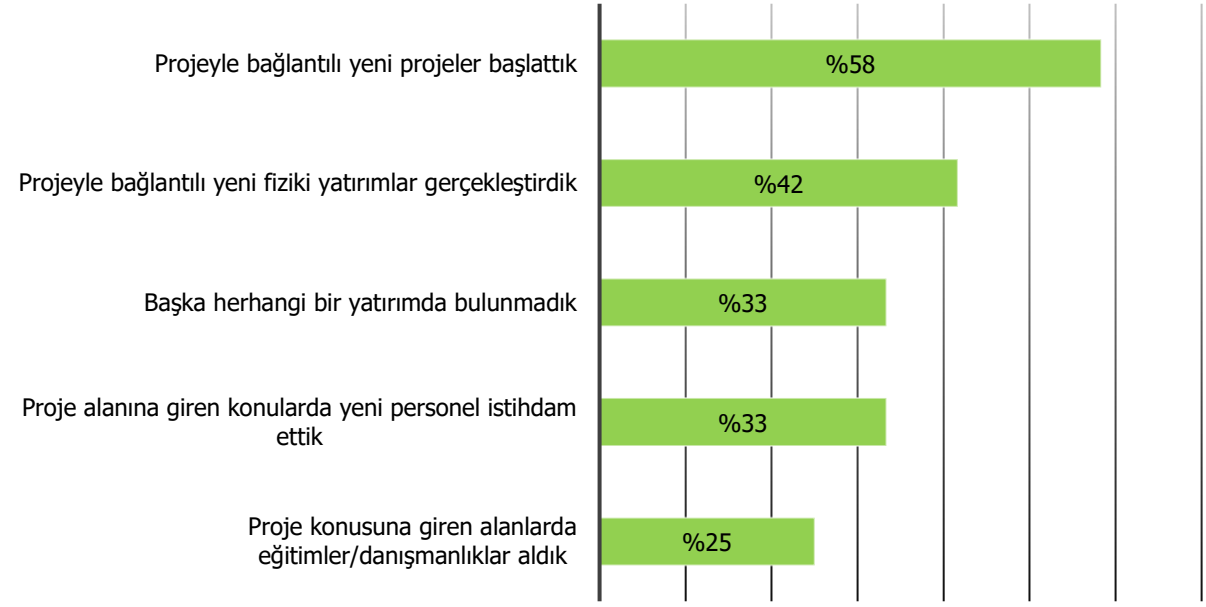

Yukarıda açıklanan verilerden ve yararlanıcıların kâr amacı gütmeyen kurum/kuruluşlardan oluşmasından yola çıkılarak program sonuçlarının yeni projeler ile devam ettirildiği ve bu sayede bölge için oluşturulan altyapı/üstyapıların sürdürülebilirliğine katkı sağlandığı söylenebilir.

Programdan yararlanan 9 kurum, program sayesinde kurumsal itibar ve prestijlerinin yükseldiğini ifade etmiştir.

Değerlendirmeler sonucunda programın bölge için önemli bir finansal destek sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Anket katılımcılarının yarısından fazlası (7 kurum) destek almamış olsalardı projelerini hayata geçiremeyeceklerini belirtmiştir. Diğer yararlanıcıların ise çoğu (3 kurum) eğer Ajans desteği almasalardı projelerini büyük ölçüde öz kaynakları ile yapacaklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında 2 kurum projelerini diğer kurum destekleri veya banka kredisi ile yapabileceklerini belirtmiştir. Her ne kadar Ajans desteği alınmadan da projelerin bir kısmının yapılacağı düşünülse de yararlanıcılar tarafından projelerin daha uzun sürede, ertelenerek veya kapsamı daraltılarak yapılabileceği vurgusu yapılmıştır.

Program sayesinde yararlanıcılarda davranışsal artımsallık da sağlandığı görülmektedir. Anket çalışmasında yararlanıcıların tamamı yürütülen projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal değişime neden olduğunu belirtmiştir. Bunların başında projeyi ilgilendiren alanda teknik alanda ve proje yazma/yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı gelmektedir. Kurum dışı ve kurum içi iletişime sağlanan katkı ise en az oranda elde edilen davranışsal değişiklikler olmuştur (Şekil 27).

Şekil 27. Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler

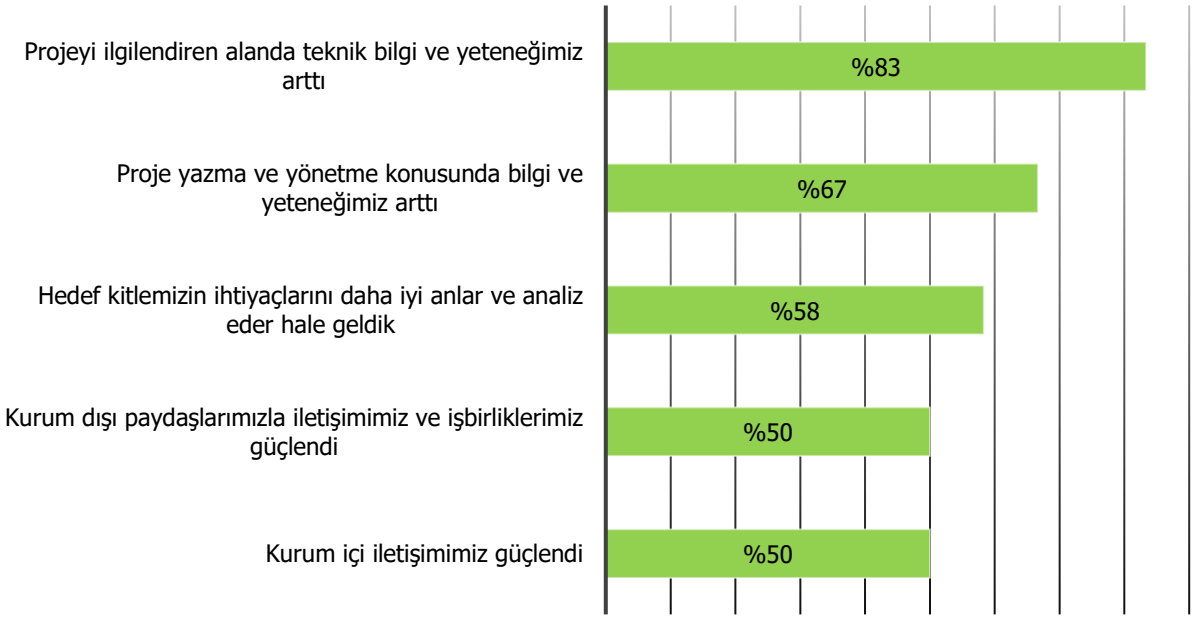

3.3.3.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2013 yılında uygulanan Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın program ile hedeflenen sonuçlarına büyük oranda ulaşıldığı ve bölge için etkili olduğu elde edilen bulgular ışığında söylenebilir. Program ile bölgede sosyal refahın arttırılması, yeşil doğanın korunarak mekânların daha yaşanabilir hale getirilmesi amaçlanmıştır. Anket katılımcılarının çoğu (3 yararlanıcı) projeleri ile genel olarak amaçlarına ulaştıklarını belirtmiştir. Hedeflerinin gerisinde kalındığını ifade eden bir kurum ise proje ile elde edilen merkezin şu anda aktif olmadığını belirtmiştir.

Yararlanıcılardan elde edilen bilgilere göre desteklenen projeler sayesinde elde edilen çıktılar aşağıda verilmiştir:

- Dezavantajlı gruplar için kentsel donatı elemanı, yardımcı donanım ve ünite,
- Yeşil alan,
- İyileştirilmiş veya dönüştürülmüş sokak, cadde vb.,
- Halkın ortak kullanımına yönelik kesimhane, pazar yeri, hayvan pazarı alanı,
- Yeni otopark alanı,
- Yol,
- İş Geliştirme Merkezi elde edilmiştir.

Yararlanıcıların biri hariç tümü destek ile oluşturulan altyapı ve üstyapının 2020 itibariyle de kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir. Bir projede ise destek sonunda kurulan iş geliştirme merkezinin şu an aktif olmadığı ifade edilmiştir.

Kurumların %75'i (3 yararlanıcı) desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmişler dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmişlerdir (Şekil 28).

Yararlanıcıların projeleri ile bağlantılı girişimlerine dair veriler aşağıda sunulmaktadır:

- 2 kurum tarafından projeyle bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirilmiş,
- 2 kurum tarafından proje alanına giren konularda yeni personel istihdam edilmiş,
- 1 kurum tarafından projeyle bağlantılı yeni projeler başlatılmıştır.

Şekil 28. Ankete Katılan Yararlanıcıların Finansal Kaynak Yaratarak Bulundukları Girişimler

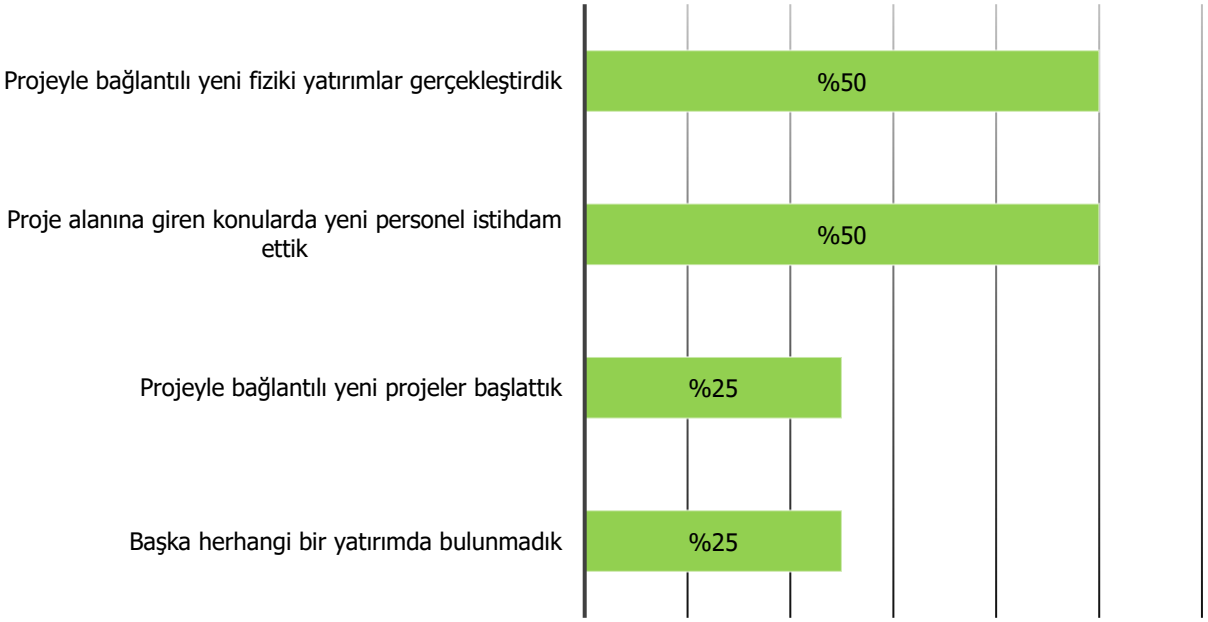

Yukarıda açıklanan verilerden yola çıkılarak yararlanıcı kurumların kendi kaynaklarını kullanarak programdan elde edilen çıktı ve sonuçların devamlılığı ve geliştirilmesi için çalışmalar yürütmekte olduğu söylenebilir. Bu durum, program sonuçlarının sürdürülebilirliği açısından da önemlidir.

Programdan yararlanan 2 kurum, program sayesinde kurumsal itibar ve prestijlerinin yükseldiğini ifade etmiştir.

Anket katılımcılarının yarısı destek almamış olsalardı projelerini hayata geçiremeyecekleri diğer yarısı ise geçirebilecekleri görüşündedir. Destekten yararlanılmasaydı projelerini yine de hayata geçirebileceklerini belirten kurumlar projelerinin daha uzun sürede veya ertelenerek gerçekleştirilebileceği konusunda hemfikirdir. Bunun dışında bir katılımcı projelerini ancak kapsamını daraltarak hayata geçirebileceklerini belirtmiştir.

Program sayesinde yararlanıcılarda davranışsal artımsallık da sağlandığı görülmektedir. Anket çalışmasında yararlanıcıların tamamı yürütülen projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal değişime neden olduğunu belirtmiştir. Kurumların tamamı projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneklerinin arttığı konusunda hemfikirdir. Bunun yanında proje yazma/yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı ile hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlar ve analiz eder hale gelinmiş olması da elde edilmiş önemli davranışsal değişikliklerdir. Kurum dışı ve kurum içi iletişime sağlanan katkı ise en az oranda elde edilmiştir (Şekil 29).

Şekil 29. Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler

3.3.3.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2015 yılında uygulanan Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nda bölgede sosyal refahın ve yaşam kalitesinin artırılması amaçlanmıştır. Program ile hedeflenen sonuçlara büyük oranda ulaşılmış ve programın bölge için etkili olduğu elde edilen bulgular ışığında görülmüştür. Buna paralel olarak anket katılımcılarının tümü projeleri ile genel olarak amaçlarına ulaştıklarını belirtmiştir.

Yararlanıcılardan elde edilen bilgilere göre desteklenen projeler sayesinde elde edilen çıktılar aşağıda verilmiştir:

- Beş kurum tarafından yeşil alan,
- Üç kurum tarafından rekreasyon alanı,
- Üç kurum tarafından yürüyüş yolu/koşu parkuru,
- İki kurum tarafından dezavantajlı gruplar için kentsel donatı elemanı, yardımcı donanım ve ünite,
- İki kurum tarafından iyileştirilmiş sokak veya cadde,
- Bir kurum tarafından restorasyon çalışması,
- Bir kurum tarafından ortak kullanım amaçlı spor alanı,
- Bir kurum tarafından turizm alanı veya turistik tesis,
- Bir kurum tarafından OSB altyapısı,
- Bir kurum tarafından bisiklet yolu elde edilmiştir.

Ankete katılan yararlanıcıların tümü destek ile oluşturulan altyapı ve üstyapının 2020 itibarıyla da kullanılır durumda olduğunu belirtmiştir.

Kurumların neredeyse tamamı (1 yararlanıcı hariç) desteklenen projeleri sayesinde proje bütçesinin dışında finansal kaynak yaratarak başka girişimlerde bulunduklarını ifade etmiş dolayısıyla girdi artımsallığı elde etmiştir (Şekil 30).

Yararlanıcıların projeleri ile bağlantılı girişimlerine dair veriler aşağıda sunulmaktadır.

- 6 kurum tarafından projeyle bağlantılı yeni fiziki yatırımlar gerçekleştirilmiş,
- 4 kurum tarafından projeyle bağlantılı yeni projeler başlatılmış,
- 1 kurum tarafından ise proje alanına giren konularda yeni personel istihdam edilmiş, proje konusuna giren alanlarda eğitim veya danışmanlık hizmeti alınmıştır.

Şekil 30. Ankete Katılan Yararlanıcıların Finansal Kaynak Yaratarak Bulundukları Girişimler

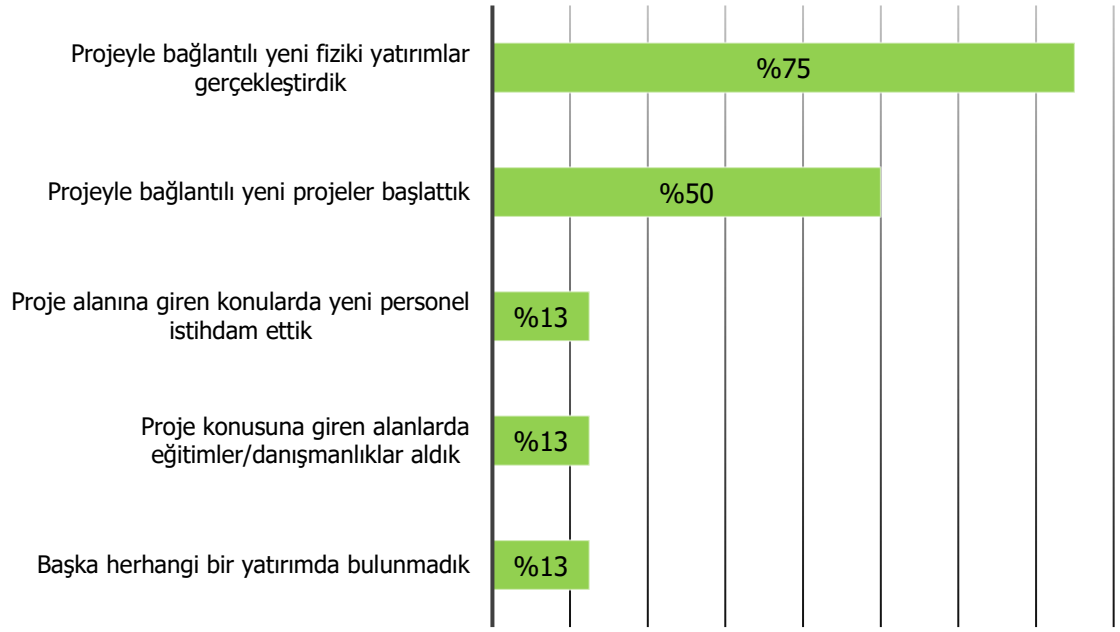

Yararlanıcıların finansal kaynak yaratarak proje çıktıları hakkında farklı girişimlerde bulunmaları aynı zamanda projeleri ile amaçlarına ulaşmaları ve çıktılarının sürdürülebilirliğini sağlamaları konusunda önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Programdan yararlanan 4 kurum, program sayesinde kurumsal itibar ve prestijlerinin yükseldiğini ifade etmiştir.

Anket katılımcılarının 5'i destek almamış olsalardı projelerini hayata geçiremeyecekleri, diğer 3'ü ise geçirebilecekleri görüşündedir. Destekten yararlanılmasaydı projelerini yine de hayata geçirebileceklerini belirten kurumlar projelerinin daha uzun sürede, ertelenerek veya kapsamının daraltılarak gerçekleştirilebileceği konusunda hemfikirdirler. Projelerin Ajans desteği alınmadan hayata geçirilmesi durumunda kullanılacak başlıca kaynakların öz kaynaklar, diğer kurumların destekleri ve banka kredisi olduğu yararlanıcılar tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca anket katılımcılarından biri, eğer Ajans desteği almasalardı projelerini yap işlet devret modeli ile hayata geçirebileceklerini ifade etmiştir.

Program sayesinde yararlanıcılarda davranışsal artımsallık sağlandığı da görülmektedir. Anket çalışmasında yararlanıcıların tamamı yürütülen projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal değişime neden olduğunu belirtmiştir. Kurumlarda en fazla gözlenen davranışsal değişiklik proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışıdır (7 yararlanıcı). Bunu, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlar ve analiz eder hale gelmek ve projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ile yetenek artışı izlemektedir (5'er yararlanıcı). Program sayesinde kurum içi iletişime sağlanan katkı ise en az oranda karşılaşılan davranışsal değişiklik olmuştur (Şekil 31).

Şekil 31. Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler

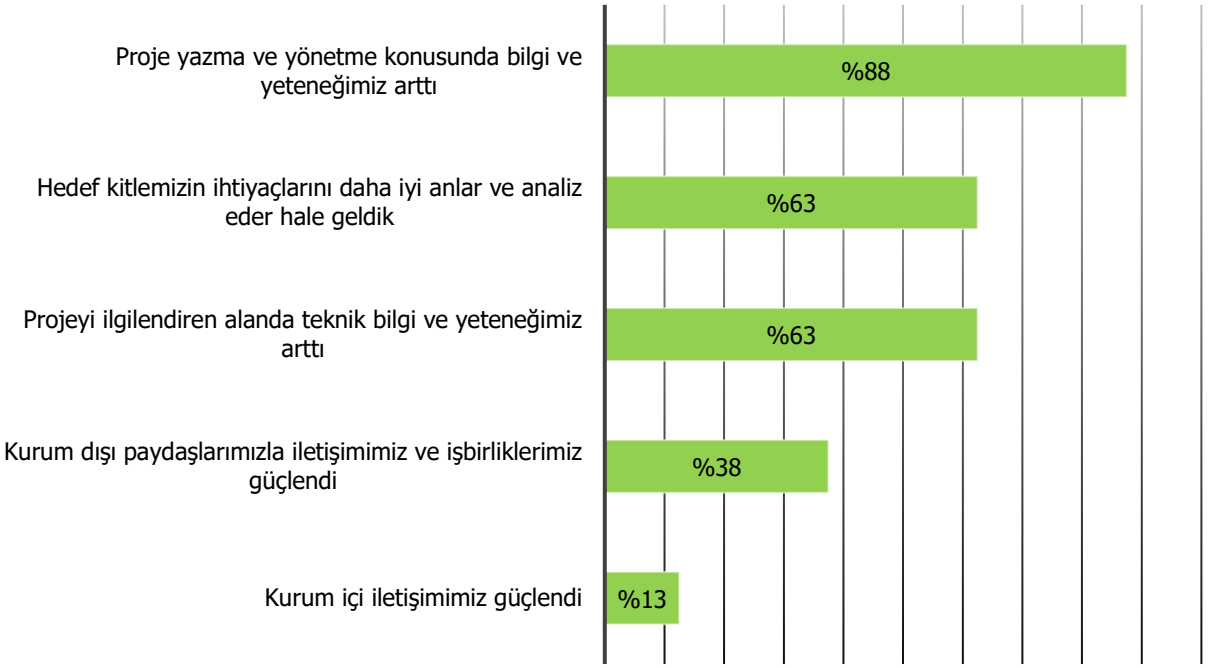

3.3.4. Etki

Değerlendirmeler sonucunda programların tasarım aşamasında tespit edilen sorunların çözümüne katkı sağladıkları sonucuna ulaşılmış; ortaya çıkan etkiler incelenmiştir. Proje çıktılarının bölgede yaygın bir etki alanı ve faydalanıcı kitlesi oluşmuş, bölge istihdamına kısıtlı olsa da katkı sağlanmıştır. Buna ek olarak programlar sayesinde özellikle bölge halkının memnuniyetinde artış ve dezavantajlı grupların ihtiyaç duyduğu yaşam alanlarının oluşturulmasına katkı sağlanmıştır.

Programların etki kriteri bağlamında değerlendirme sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

3.3.4.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Araştırma kapsamında uygulanan projeler ile ortaya çıkan etkiler incelenmiş; programın tasarım aşamasında tespit edilen sorunların çözümüne katkı sağladığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda 10 kurumdan proje çıktıları ile ilgili destek öncesi ve sonrasına ait işlevsel veri toplanabilmiştir. Buna göre;

- Destek ile hayata geçirilen hizmet veya yatırımlardan 2013 yılında bölgede 40 binden fazla kişi ve 11 işletme faydalanmıştır.
- 2019 yılında hizmet/yatırımlardan faydalanan kişi sayısı %16 artarak yaklaşık 50 bin kişi olmuş; işletme sayısı ise 24'e yükselmiştir.
- 2020 Eylül ayı itibarıyla faydalanıcı sayıları artışını korumuş ve hizmet ve yatırımlardan yaklaşık 66 bin kişi ve 27 işletme faydalanmaktadır.

Yukarıdaki değişimlere ek olarak yararlanıcılar destek ile gerçekleştirdikleri projeleri sayesinde bölge istihdamına da katkı sağlamışlardır. Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında toplanan verilere göre;

- 2013 yılında hizmetin sunulması/yatırımın işletilmesi için yeni istihdam edilen kişi sayısı 63 olmuştur.
- 2019 yılına gelindiğinde bu sayı %44 azalarak 35 kişi olmuştur. 2020 yılı Eylül ayı itibarıyla de 2019'a göre %8 azalmış ve 32 yeni istihdam gerçekleşmiştir.

Hizmetin sunulması veya yatırımın işletilmesi için yeni istihdam edilen kişi sayısı yıllar bazında azalarak artan bir eğilim göstermiştir. Projelerin devamlılığı göz önüne alındığında yıllar içinde yeni istihdam olanaklarının yaratılıyor olması projelerin başarısı açısından önemli bir veri oluşturmaktadır.

Anket çalışması kapsamında projelerin bölgeye etkileri de incelenmiştir. Bu kapsamda yararlanıcılar projelerinin bölge için geçerli olan etkilerini değerlendirmiştir. Elde edilen sonuçlara göre projelerin bölgeye olumlu etkileri olmuştur. Uygulanan projeler sayesinde bölge halkının memnuniyetinin artırılması, bölgenin çevresel sürdürülebilirliğine sağlanan katkı ve sunulan sosyal ve kültürel faaliyet imkânlarının artmasının sağlanması en önemli etkilerdir. Bölge halkının yaşam kalitesinin ve bölgenin turizm kapasitesinin artmasının da sağlanmış olması elde edilen proje sonuçlarının programın amaç ve öncelikleriyle uyumlu olduğunu göstermektedir (Şekil 32).

Şekil 32. Projelerin Bölgeye Etkileri

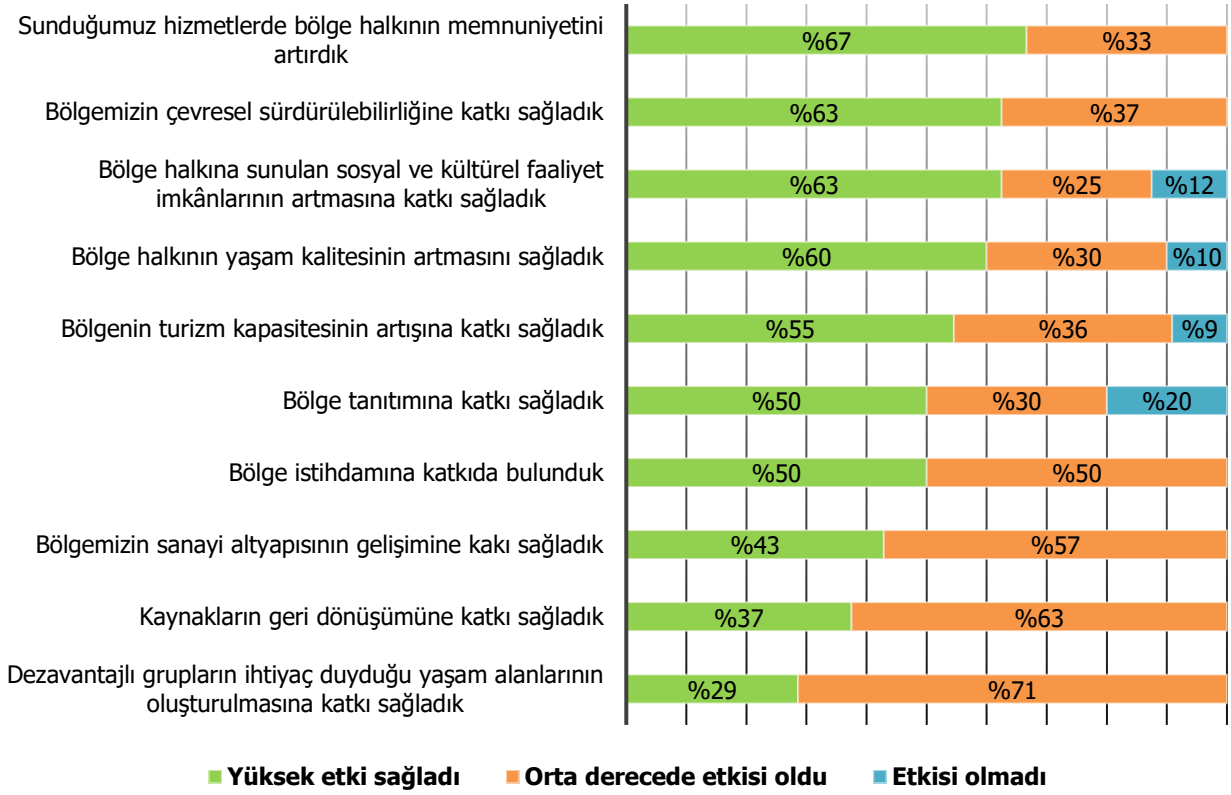

Yukarıda sunulan bilgiler ışığında programın bölge ve destek alan kurumlar için olumlu katkılarının olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Destek sayesinde bölge için ihtiyaç duyulan altyapı ve üstyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Proje çıktılarının halihazırda da kullanımda olması, faydalanıcı sayılarının artıyor olması ve de yeni istihdam yaratılması açısından değerlendirildiğinde programın bölge ihtiyaçlarına cevap verdiği anlaşılmaktadır.

Önceki bölümde belirtildiği üzere yararlanıcıların çoğu destek almamış olsalardı projelerini hayata geçiremeyeceklerini belirtmiştir. Bu veri ışığında değerlendirme yapıldığında programdan elde edilen çıktı, sonuç ve etkilerin genel anlamda program olmasaydı ortaya çıkamayacağı söylenebilir.

3.3.4.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Değerlendirme kapsamında uygulanan projeler ile ortaya çıkan etkiler incelenmiş; programın tasarım aşamasında tespit edilen sorunların çözümüne katkı sağladığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda ankete katılan kurumdan proje çıktıları ile ilgili veriler toplanmıştır. Buna göre;

- Bir proje çıktılarından 2014 yılında 75 dezavantajlı öğrenci, yaklaşık 50 öğrenci velisi ile Çankırı ilinde ikamet eden 5784 kişi faydalanmıştır. İlerleyen yıllarda da faydalanıcı sayıları

buna paralel olarak ilerlemiştir. 2020 Eylül itibarıyla bu verinin güncel durumu bilinmemektedir.
- Başka bir proje ile hayata geçirilen hizmetlerden Sinop ilinde ikamet eden herkes faydalanabilmektedir.

Yukarıdaki bilgilere ek olarak yararlanıcılar destek ile gerçekleştirdikleri projeleri sayesinde bölge istihdamına da katkı sağlamışlardır. Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında toplanan verilere göre projeler ile oluşturulan hizmetlerin sunulması veya yatırımların işletilmesi için yaklaşık 8 yeni istihdam sağlanmıştır.

Anket çalışması kapsamında projelerin bölgeye etkileri de incelenmiştir. Bu kapsamda yararlanıcılar projelerinin bölge için geçerli olan etkilerini değerlendirmiştir. Elde edilen sonuçlara göre projelerin bölgeye olumlu etkileri olmuştur. Uygulanan projeler sayesinde dezavantajlı grupların ihtiyaç duyduğu yaşam alanlarının oluşturulması, sunulan hizmetler ile bölge halkının memnuniyetinin artırılması ve bölge halkının yaşam kalitesinin yükseltilmesi elde edilen en önemli etkilerdir. En düşük etki ise bölge tanıtımına ve kaynakların geri dönüşümüne sağlanan katkıda görülmüştür (Şekil 33).

Şekil 33. Projelerin Bölgeye Etkileri

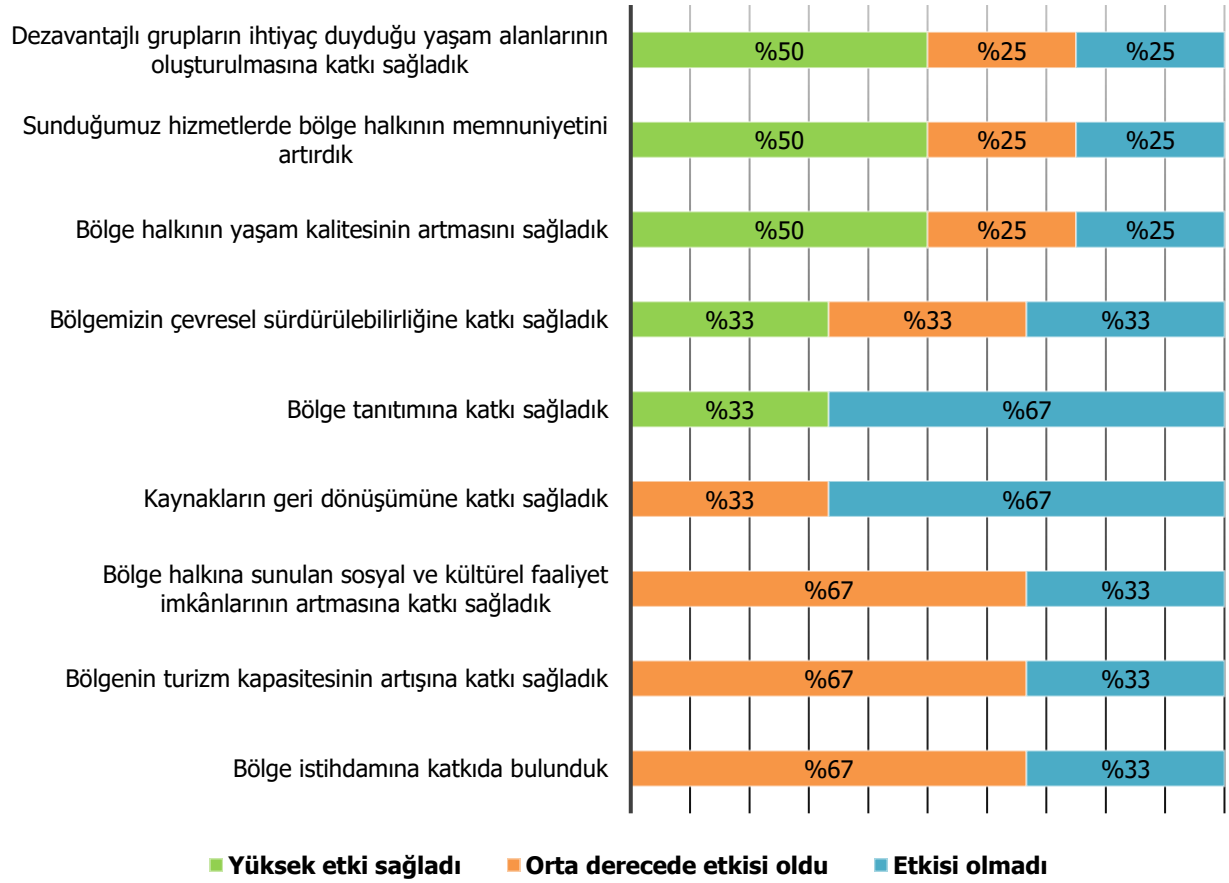

Yukarıda sunulan bilgiler ışığında programın bölge ve destek alan kurumlar için olumlu katkılarının olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Destek sayesinde bölge için ihtiyaç duyulan altyapı ve üstyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Proje çıktılarının halen kullanımda olması, faydalanıcı sayılarının ve istihdam sayılarının korunuyor olması sonuçlarından yola çıkarak programın bölge ihtiyaçlarına cevap verdiği söylenebilir.

Önceki bölümde belirtildiği üzere yararlanıcıların yarısı destek almamış olsalardı projelerini hayata geçiremeyeceklerini belirtmiştir. Bu veri ışığında değerlendirme yapıldığında programdan elde edilen çıktı, sonuç ve etkilerin bir kısmının program olmasaydı da ortaya çıkabileceği söylenebilir. Bu noktada,

programın, projelerin daha erken zamanda hayata geçirilerek bölge için kazanımların sağlamasının önemi ortaya çıkmaktadır.

3.3.4.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Değerlendirme kapsamında uygulanan projeler ile ortaya çıkan etkiler incelenmiş; programın tasarım aşamasında tespit edilen sorunların çözümüne katkı sağladığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda ankete katılan kurumdan proje çıktılarından faydalanan kişi sayıları ve yaratılan istihdam ile ilgili veriler toplanmıştır. Buna göre;

- Hayata geçirilen hizmet ve yatırımlardan programın tamamlanması ile bölgede yaklaşık 24 bin kişi faydalanmıştır (2016 yılsonu itibarıyla).
- Hizmet ve yatırımlardan faydalanan kişi yıllar içinde artış göstermiş ve 2019 yıl sonu itibarıyla yaklaşık 26 bin kişiye ulaşmıştır. Ayrıca 2019 yılı verilerine göre 300 hane de proje çıktılarından yararlanmıştır.
- Program çıktıları bölge istihdamına da katkı sağlamış; 2016 yılında yatırımın işletilmesi için gerçekleştirilen istihdam sayısı toplam 17, 2019 yılında ise 27 olmuştur.

Anket çalışması kapsamında projelerin bölgeye etkileri de incelenmiştir. Bu kapsamda yararlanıcılar projelerinin bölge için geçerli olan etkilerini değerlendirmiştir. Elde edilen sonuçlara göre projelerin bölgeye olumlu etkileri olmuştur. Uygulanan projeler sayesinde dezavantajlı grupların ihtiyaç duyduğu yaşam alanlarının oluşturulması, bölge tanıtımına ve bölge halkının memnuniyetinin artmasına sunulan katkı elde edilen en yüksek etkilerdir. İstihdam, sanayi altyapısının gelişimi ve kaynakların geri dönüşümüne sağlanan katkılar ile kısıtlı kalmıştır (Şekil 34).

Şekil 34. Projelerin Bölgeye Etkileri

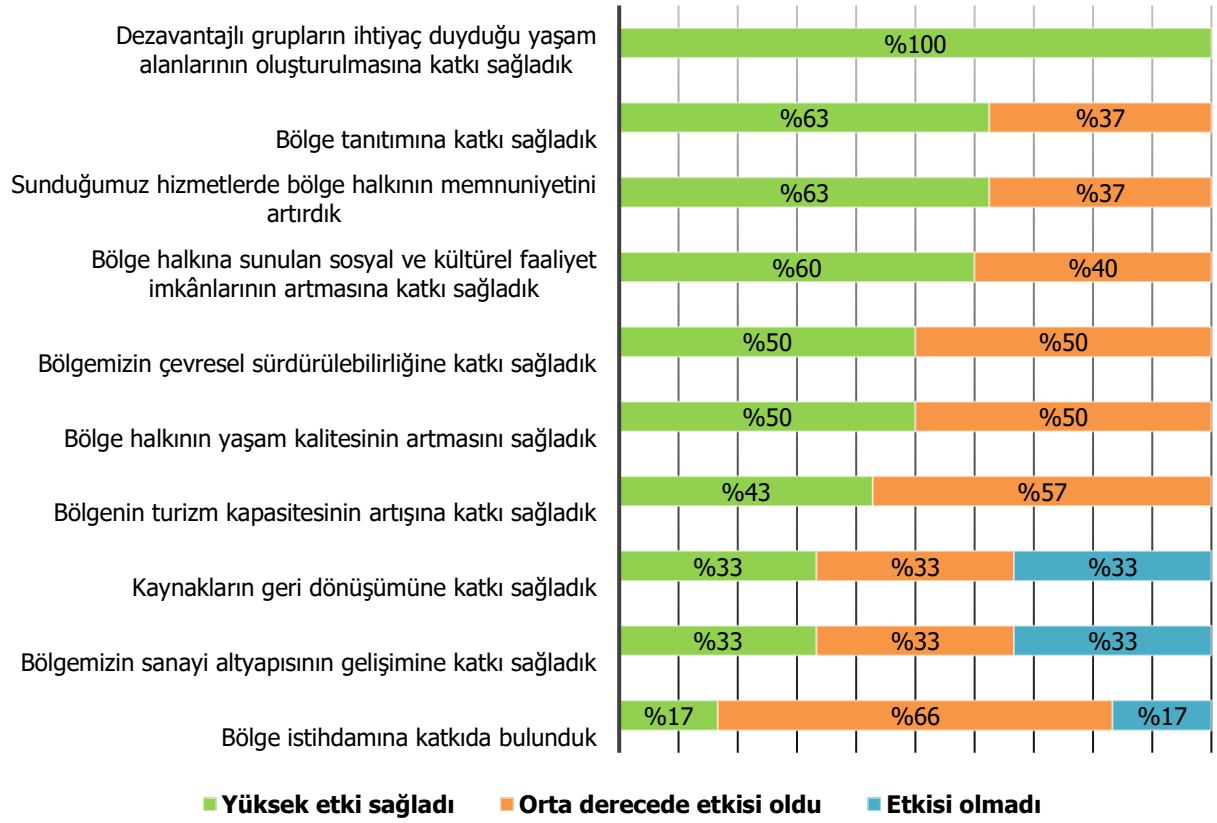

Yukarıda sunulan bilgiler ışığında programın bölge ve destek alan kurumlar için olumlu katkılarının olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Destek sayesinde bölge için ihtiyaç duyulan altyapı ve üstyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Proje çıktılarının günümüzde faaliyet göstermeye devam etmesi, faydalanıcı

sayılarının ve istihdam sayılarının korunuyor olması sonuçlarından yola çıkarak programın bölge ihtiyaçlarına cevap verdiği söylenebilir. Program sayesinde bölge için önemli bir sorun olan istihdama katkı sağlanmış olsa da yararlanıcılar istihdam hedeflerine tam olarak ulaşamamış; bu nedenle bu konuda bölgeye etkilerinin orta düzeyde kaldığını belirtmişlerdir.

Önceki bölümde belirtildiği üzere, yararlanıcıların yarısından fazlası destek almamış olsalardı projelerini hayata geçiremeyeceklerini belirtmiştir. Bu veri ışığında değerlendirme yapıldığında programdan elde edilen çıktı, sonuç ve etkilerin önemli bir kısmının program olmasaydı ortaya çıkamayacağı anlaşılmaktadır. Buna göre programın bölge gelişiminde etkili bir adım olduğu söylenebilir.

3.3.5. Sürdürülebilirlik

Elde edilen bulgular ışığında programlar sayesinde elde edilen etkilerin sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir. Yararlanıcıların büyük kısmı projeyle elde ettikleri kazanımların uzun vadede süreceğini düşünmektedir. Bunun en önemli sebebinin projelerin bölge ihtiyacına yönelik kurgulanması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yararlanıcılar tarafından Ajans'ın bölgeye faydalı olabilecek desteklerine yönelik öneriler sunulmuş; bu ve programların sürdürülebilirlik kriteri bağlamındaki diğer değerlendirmelerinin detaylarına aşağıda yer verilmiştir.

3.3.5.1. 2011 Yılı Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Yapılan değerlendirmeye göre program sayesinde elde edilen etkilerin sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir. Yararlanıcıların %92'si projeyle elde ettikleri kazanımların uzun vadede süreceğini düşünmektedir. Yararlanıcıların çoğunun bu görüşe hâkim olmasında, bölge ihtiyaçlarına cevap veren projelerin yapılmasının ve uygulanan projelerin yaygın bir etki alanına sahip olmasının önemli bir payı olduğu görülmüştür. Kazanımların uzun vadede sürmeyeceğini belirten bir kurum ise bunu proje kapsamında hayata geçiremedikleri hedefleri olmasına bağlamıştır.

Raporun 3.3.3. Etkililik bölümünde detaylarına yer verildiği gibi yararlanıcılar program sayesinde davranışsal artımsallık da sağlamıştır. Kurumsal anlamda sağlanan davranışsal değişimler kurumlar için uzun vadeli birer kazanım olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda elde edilen kazanımlardan önemli bir tanesi yararlanıcıların proje yönetme kapasitelerindeki artıştır. Anketlerden elde edilen verilere göre programdan önce ve sonra başka kurum/kuruluşların desteğinden faydalandığını belirten yararlanıcı sayıları eşit olsa da (6 yararlanıcı) Ajans desteğinden sonra destek alınan kurum çeşidinde artış olmuştur. 2011 yılında uygulanan program sonrasında destek alınan kurumlar arasında KUZKA, KOSGEB, AB Fonları ve çeşitli turizm destekleri bulunmaktadır. Ajans desteklerine tekrar başvuru yapılıyor olması destek programlarının cazibesini koruduğunu göstermektedir.

Her ne kadar destek alınan kurum çeşidinde artış yaşansa da yararlanıcıların başka bir desteğe başvurmama sebepleri önemini korumaktadır. Açılan destek programlarına başvuru yapılması ancak sürecin olumsuz sonuçlanması ve programların finansal açıdan cazip olmaması en önemli sebepler olarak dile getirilmiştir. Buna göre bölgede faaliyet gösteren kurumların proje yazma ve yönetme kapasitelerinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Gerçekleştirilen değerlendirme çalışması kapsamında yararlanıcılardan Ajansın ilerleyen dönemlerde ne tür ve hangi konularda destek vermesinin bölge ve kurumların ihtiyaçları için uygun olacağı konusunda görüşleri alınmıştır. Sunulan öneriler şunlardır:

- Tarım, balıkçılık,
- Kırsal kalkınma,
- Bölge sanayisinin ve OSB'lerin altyapılanın geliştirilmesi,
- Eko turizm, deniz turizmi, turizm altyapısının geliştirilmesi,
- Çevre düzenlemesi, sıfır atık yönetmeliği kapsamında ekipman sağlanması,
- Eğitim,
- Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal programlar.

Uygulanan anket çalışmasında yararlanıcıların Ajansın sunabileceği destekleri değerlendirmeleri ve 4'lü puan ölçeği temel alınarak puanlandırmaları istenmiştir. Buna göre yararlanıcılar tarafından en uygun destekler, hibe desteği ve faiz desteği olarak görülmektedir. Bunu mesleki ve teknik danışmanlık desteği ile faizsiz kredi destekleri izlemektedir.

3.3.5.2. 2013 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Değerlendirmelere göre program sayesinde elde edilen etkilerin sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir. Yararlanıcıların %75'i projeyle elde ettikleri kazanımların uzun vadede süreceğini düşünmektedir. Yararlanıcıların çoğunun bu görüşe hâkim olmasında bölge ihtiyaçlarına cevap veren projelerin yapılmasının ve projelerin uzun vadeli olarak kurgulanmasının etkili olduğu görülmüştür. Kazanımların uzun vadede sürmeyeceğini belirten bir kurum ise bunu proje kapsamında hayata geçiremedikleri hedefleri olmasına bağlamıştır.

Gerçekleştirilen mülakatlarda oluşturulan altyapı ve üstyapıların destek sonrası işletme maliyetlerinin proje başlangıcında öngörülememesi durumu projelerin sürdürülebilirliği konusunda büyük bir risk olduğu ifade edilmiş bu nedenle altyapı programlarından elde edilen çıktıların zamanla tekrar desteklenmesi önerilmiştir.

Raporun 3.3.3. Etkililik bölümünde detaylarına yer verildiği gibi yararlanıcılar program sayesinde davranışsal artımsallık da sağlamıştır. Kurumsal anlamda sağlanan davranışsal değişimler kurumlar için uzun vadeli birer kazanım olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda elde edilen kazanımlardan önemli bir tanesi yararlanıcıların proje yönetme kapasitelerindeki artıştır. Anketlerden elde edilen verilere göre programdan önce başka kurum/kuruluşların desteğinden faydalandığını belirten yararlanıcı sayısı bir iken, programdan sonra bu sayı üçe yükselmiştir. 2013 yılında uygulanan program öncesinde bir kurum AB Fonlarından destek aldığını belirtmiş; destek programı sonrası ise üç yararlanıcı kurum KUZKA, KOSGEB, AB Fonları, Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi çeşitli kurumlardan destek aldıklarını ifade etmişlerdir. 2013 yılından sonra da yararlanıcıların Ajans programlarına başvurması veya destek alması, Ajans desteklerinin bölgede cazibesini koruduğunu göstermektedir.

Ayrıca yararlanıcılardan biri, program ile gerçekleştirdikleri projelerinden sonra yeni proje yapma konusunda motivasyonlarının arttığını gerçekleştirilen mülakatlarda söylemiştir.

Gerçekleştirilen değerlendirme çalışması kapsamında yararlanıcılardan Ajansın ilerleyen dönemlerde ne tür ve hangi konularda destek vermesinin bölge ve kurumların ihtiyaçları için uygun olacağı konusunda görüşleri alınmıştır. Söz konusu öneriler şunlardır:

- Tarım ve turizm alanlarında programlar,
- STK'lara yönelik destek programları,
- Altyapı programları.

Ayrıca gerçekleştirilen mülakatlarda yararlanıcılar kurum olarak her türlü finansal desteği değerlendirmeye çalıştıklarını ve destekler konusunda çeşitli kurum ve kuruluşlar ile görüşmeler yaptıklarını söylemişlerdir.

Uygulanan anket çalışmasında yararlanıcıların Ajansın sunabileceği destekleri değerlendirmeleri ve 4'lü puan ölçeği temel alınarak puanlandırmaları istenmiştir. Buna göre yararlanıcılar tarafından en uygun destek türü faizsiz kredi desteği olmuştur. Bunu hibe desteği, faiz desteği ve mesleki teknik danışmanlık desteği izlemektedir.

3.3.5.3. 2015 Yılı Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Değerlendirmelere göre program sayesinde elde edilen etkilerin sürdürülebilir olduğu tespit edilmiştir. Yararlanıcıların tamamı projeyle elde ettikleri kazanımların uzun vadede süreceğini düşünmektedir. Yararlanıcılar bunun sebebi olarak proje çıktılarının aktif şekilde kullanıldığını ve etki alanının geniş olduğunu ifade etmişlerdir.

Raporun 3.3.3. bölümünde detaylarına yer verildiği gibi yararlanıcılar program sayesinde davranışsal artımsallık da sağlamıştır. Kurumsal anlamda sağlanan davranışsal değişimler kurumlar için uzun vadeli

birer kazanım olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda elde edilen kazanımlardan önemli bir tanesi yararlanıcıların proje yönetme kapasitelerindeki artıştır. Anketlerden elde edilen verilere göre programdan önce başka kurum/kuruluşların desteğinden faydalandığını belirten yararlanıcı sayısı üç iken programdan sonra bu sayı beşe yükselmiştir. 2015 yılında uygulanan program öncesinde kurumlar KOSGEB, AB Fonları, Ulusal Ajans, İPA, Kültür ve Turizm Bakanlığı desteklerinden faydalanmış; destek programı sonrasında ise özellikle Ajansa tekrar başvuruları olmuştur. Bu durum, Ajans desteklerinin bölgede cazibesini koruduğunu göstermektedir.

Gerçekleştirilen değerlendirme çalışması kapsamında yararlanıcılardan Ajansın ilerleyen dönemlerde ne tür ve hangi konularda destek vermesinin bölge ve kurumların ihtiyaçları için uygun olacağı konusunda görüşleri alınmıştır. Sunulan öneriler şunlardır:

- Sosyal donatıların geliştirilmesine yönelik programlar,
- Altyapı programları,
- Dezavantajlı gruplara yönelik programlar,
- Kırsal Kalkınmanın sağlanması için belli alanlara odaklanmış programlar (arıcılık, balıkçılık, modern sera, yöresel ürün pazarlama, e-ticaret vb.)

Mülakatlarda da yararlanıcılar yukarıdaki ihtiyaçlarına paralel olarak altyapı projelerinin bölge için ihtiyacına değinmişler; altyapı eksikliklerini tamamlamadan sosyal projelere yönelemediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra bölgenin yoğun oranda göç vermesinden dolayı yeni iş alanlarının oluşturulmasına yönelik desteklerin bölgeye faydalı olacağı görüşünde bulunulmuştur.

Uygulanan anket çalışmasında yararlanıcıların Ajansın sunabileceği destekleri değerlendirmeleri ve 4'lü puan ölçeği temel alınarak puanlandırmaları istenmiştir. Buna göre yararlanıcılar tarafından en uygun destek türü hibe desteği olmuştur. Bunu faizsiz kredi desteği, mesleki ve teknik danışmanlık ve faiz desteği izlemektedir.

Ayrıca gerçekleştirilen mülakatlarda yararlanıcıların bir kısmı Ajans'ın bölgeyi en iyi tanıyan kurumlardan biri olduğunu bu sebeple bölge ihtiyaçlarına yönelik olarak kurumların ve işletmelerin hangi kaynaklardan destek alabileceği konusunda da yönlendirmeler yapabileceği önerisini sunmuştur.

4. Sonuç ve Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında elde edilen veri ve bulgular, programların yararlanıcılar ile bölgenin ihtiyaçlarına uygun, ulusal önceliklerle uyumlu olduğunu ve başarılı şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Programların kurumlara ve bölgeye önemli etkileri olmuştur. Programların tasarımı ve süreçleri ile bölgedeki kurumların ve yararlanıcıların ihtiyaçları değerlendirilerek tespit edilen sonuç ve öneriler raporun bu bölümünde sunulmuştur.

Destek programlarının çok daha yaygın etkiye sahip olması, etkinlik ve verimliliğinin güçlendirilmesi amacıyla raporun önceki bölümlerindeki bulgulardan hareketle geliştirilen öneriler aşağıda sunulmaktadır. Öneriler geliştirilirken, uluslararası iyi uygulamalardan hareketle konuya ilişkin kamu müdahalesi yaklaşımından yararlanılmıştır (Şekil 35). Buna göre başarılı bir program:

- Bilimsel yöntemlerin kullanılmasıyla tasarlanır.
- En nitelikli projelerin oluşmasını ve başvurmasını sağlayacak unsurlar barındırır.
- Nitelikli bir değerlendirme sürecine sahiptir.
- İzleme süreci, projelerin başarıyla yürütülmesini ve hedeflenen nitelikli çıktıları üretecek şekilde sonuçlanmasını sağlayacak biçimde yürütülür.
- Arzu edilen çıktıların elde edilip edilmediğini, bunların hedeflenen sonuç ve etkileri ortaya koyup koymadığını tespit etmek amacıyla düzenli olarak değerlendirilir.

Şekil 35. Kamu Müdahalesi Yaklaşımına Göre Program Tasarım, Uygulama, İzleme ve Değerlendirme Mantığı

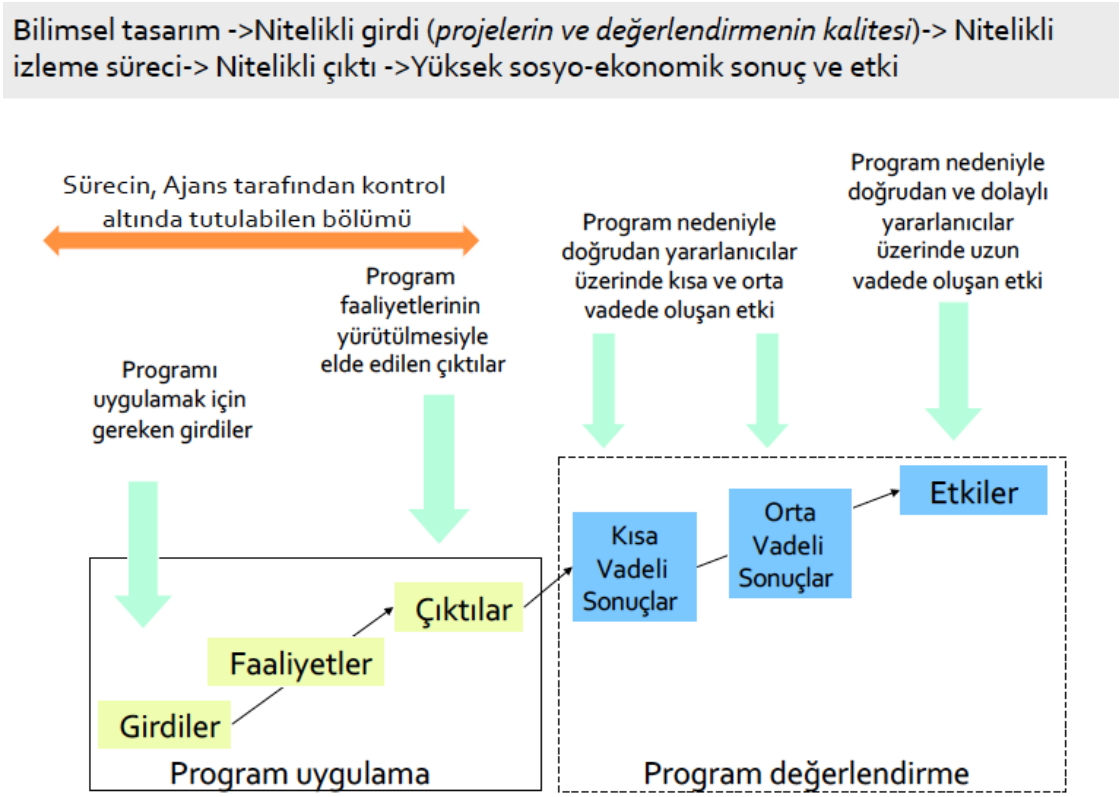

Kaynak: Elçi, Ş. (2014) Kamu Destek Programları Çevrimi, INOMER

İyi tasarlanmış bir programın girdileri ve uygulama süreci, uygulayıcı kuruluş tarafından kontrol altında tutulabilir. Hedeflenen sonuç ve etkileri elde edilebilmesi, uygulayıcı kuruluşun bu girdi kalitesini artırması ve uygulama sürecini başarıyla yürütmesine bağlıdır. Tüm bunlardan hareketle Ajans'ın program tasarımının, projelerin, değerlendirme ve izleme süreçlerinin niteliğini yükseltmesi, programın başarısını ve bölgenin kalkınmasına sağlayacağı katkıyı artıracaktır.

4.1. Sonuçlar ve Çıkarılan Dersler

Değerlendirme çalışması kapsamında elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki ana sonuçlar çıkarılmıştır:

- 2011 yılında çağrısına çıkılmış olan Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı, Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2011-2013 Bölge Planı; 2013 ve 2015 yıllarında çağrısına çıkılmış olan Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programları ise Onuncu Kalkınma Planı ve 2014-2023 Bölge Planı hedefleri ile doğrudan uyumludur.

- Programlar bölge altyapısının geliştirilmesine odaklanarak bölgenin ve bölgedeki hedef kitlelerin ihtiyaçlarına hitap etmiştir.

- Programların amaçları ulusal ve bölgesel planlar ile uyumlu olacak şekilde sade, açık ve anlaşılır olarak belirlenmiştir. Önceliklerin ise bir kısmında (2011 Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı öncelik 1, 2013 Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı öncelik 2 vb.) uzun ve karmaşık ifadelere yer verilmiştir.

- Programların performans göstergeleri genel olarak birden fazla önceliğe hitap etmektedir.

- Ajans desteklerine başvuru sayıları yıllar içinde artarken başarılı bulunan ve tamamlanan proje sayıları düşmüştür. Bu durum projelerin niteliğinin Geliştirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır.

- Ajans tarafından programların tanıtım faaliyetleri başarılı ve etkin şekilde yürütülmüştür. Yararlanıcıların programdan Ajans vasıtasıyla haberdar olması, Ajansın bölgedeki hedef kitlesi tarafından tanınırlığının yüksek olduğunu ve kurumlar ile iletişiminin güçlü olduğunu göstermektedir.

- Programların en olumlu değerlendirilen aşaması proje yürütme süreci olmuştur. Gelişmeye en açık süreç ise başvuru sürecidir.

- Altyapı projeleri için geçerli olan çeşitli onay belgelerinin süreci uzatması sebebiyle talep edilmesinde Ajans tarafından esneklik uygulanmış olsa da bu durum proje yürütme aşamalarında fesihlere sebep olmuştur.

- Program bütçesi değerlendirilmiş ve bağımsız değerlendiriciler için ayrılan harcama kaleminin programın tasarrufa en yatkın harcaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Programların finansal unsurları (hibe miktarları, destek oranları ve ön ödeme yüzdeleri) bölgenin ihtiyacını karşılayacak düzeydedir.

- Altyapı projelerinde başvuru aşamasında avam projelerin kullanılması, projenin yürütme ve satın alım süreçlerinde revizyona gidilmesine sebep olmaktadır.

- İzin alım süreci gerektiren projelerde kurumların başvuru dosyasını hazırlarken temin etmeleri gereken resmi evrakların hazırlanması ve resmi yazışmaların yapılmasının uzun sürmesi sebebiyle başvuru için verilen süre kurumlara kısa gelmektedir.

- Başvurup destek almaya hak kazanamayan projelerin başarısızlık nedenlerini içeren detaylı bilgilendirme, proje sahibi kurumlara yapılmamıştır.

- Program sayesinde yararlanıcılar bölge altyapısına katkı sağlayacak önemli yatırımlar gerçekleştirmiş; proje çıktıları ile geniş kitlelere hitap etmişlerdir.

- Bölgenin en önemli sorunlarından biri istihdamdır. Programların yarattığı etkilerden birinin istihdam olsa da yaratılan yeni istihdam kısıtlı kalmıştır.

- Program yararlanıcıları amaçlarına genel olarak ulaşmıştır ve destek ile oluşturulan altyapı/üstyapılar 2020 yılı itibarıyla kullanılır durumdadır.

- Desteklenen projeler sayesinde kurumlar girdi artımsallığı ve davranışsal artımsallık elde etmişlerdir.

- Yararlanıcıların büyük kısmı projeyle elde ettikleri kazanımların uzun vadede süreceğini düşünmektedir. Bunun en önemli sebebi, projelerin bölge ihtiyacına yönelik kurgulanmasıdır.

- Destekten yararlanan kurumların programın ardından tekrar Ajans desteklerine başvuruyor olması desteklerin bölge için cazibesini koruduğunu göstermektedir.

4.2. Öneriler

Programlara dair geliştirme önerileri aşağıda sunulmuştur:

- Yararlanıcılar tarafından dile getirilen ve getirilemeyen ihtiyaçların, sorunların ve zorlukların düzenli olarak bilimsel yöntemlerle tespit edilmesi ve bu doğrultuda program tasarımlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Ajansın tasarım öncesinde, hedef alınan kurumların ihtiyaçları konusunda kapsamlı araştırma faaliyeti gerçekleştirmesi önerilmektedir.

- Program tasarımlarının, program etki yollarının belirleneceği bir değişim teorisinin hazırlanmasıyla gerçekleştirilmesi ve buradan elde edilen veriler ışığında performans göstergelerinin belirlenmesi izleme ve değerlendirme faaliyetlerinin verimliliğini artıracaktır.

- Program performans göstergelerinin değişim teorisine bağlı olarak faaliyet, çıktı, sonuç ve etki sınıflandırmasıyla açık ve net biçimde ve birbirinden bağımsız olacak şekilde kurgulanması programın daha sağlıklı izlenmesini değerlendirilmesini sağlayacaktır.

- Program önceliklerinin daha sade ve kısa şekilde tanımlanması hem başvuruların kalitesini artıracak hem de performans göstergeleri ile öncelikler arasında kurulan ilişkinin daha açık ve net olmasını sağlayacaktır.

- Program izleme verilerinin göstergelere bağlı olarak yıllar bazında zaman serileri oluşturacak şekilde toplanmasını sağlayacak bir sistemin kurulması; çıktı göstergelerine ait verilerin projelerin bitiminde, sonuç göstergelerine ait verilerin ise projelerin bitiminden en az 1 yıl sonra yararlanıcılardan alınması programların daha detaylı değerlendirilmesi ve bölgeye olan etkilerin daha verimli ölçülebilmesini sağlayacaktır. Bu aşamada hedefe ulaşılamayan performans göstergelerinde bunun sebeplerinin neler olduğuna dair verilerin de güncellenmesi önerilmektedir.

- Proje başvurularının niteliğini artırmak için düzenlenen proje yazma eğitimlerinin artırılması ve yaygınlaştırılması önerilmektedir. Ayrıca proje hazırlık sürecine dair online eğitimlerin tasarlanarak uygulamaya alınması ve sürecin kısa videolarla anlatılması, uygulamaya alınabilecek maliyet-etkin çözümler arasındadır.

- Programların daha etkin tanıtılması için sosyal medya, çeşitli basın ve yayın organları, reklam olanakları ve ilanların daha aktif kullanılması ile program bilgilendirmelerinin daha erken yapılması önerilmektedir.

- Altyapı projeleri için geçerli olan çeşitli onay belgelerinin süreci uzatması sebebiyle ileride açılacak benzer programlarda başvuru sürelerinin daha uzun tutulması fesih sayısının azaltılması için önemli bir tedbir olacaktır.

- Proje değerlendirme mekanizmasının gözden geçirilerek hem maliyetlerin azaltılması hem de sürecin iyileştirilmesi açısından gerekli önlemlerin alınması ve bu kapsamda Bakanlık ile görüşülerek iş birliği olanaklarının yaratılması faydalı olacaktır.

- Başvuru aşamasında avam projelerin kullanıldığı benzer altyapı programlarında proje yürütme sürecinde destek oranının sabit tutularak maliyetlerin düzenlenebilmesi için gerekli tedbirlerin alınması önerilmektedir.

- Destek almaya hak kazanamayan projelerin başarısızlık sebeplerinin kurumlara yazılı olarak iletilmesi, ileride açılacak programlara yapılacak başvuruların niteliğini artıracak bir önlem olarak önerilmektedir.

- Bölgenin en önemli sorunlarından biri olan istihdam olduğundan yeni açılacak programlarda istihdam yaratacak önemlere öncelik verilmesi ve bunun performans göstergesine eklenmesi önemlidir.

5. Kaynaklar

- Dokuzuncu Kalkınma Planı. (2006), Ekim 01. 2020, tarihinde https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf adresinden alındı.

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007), Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013. Ankara

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2011a), TR82 Düzey 2 Bölge Planı, 2011-2013.

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2011b), 2011 Yılı Teklif Çağrısı, Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı Başvuru Rehberi

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2012), 2011 yılı Ajans Faaliyet Raporu

- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013), Onuncu Kalkınma Planı

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2013a), 2013 Yılı Teklif Çağrısı, Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Başvuru Rehberi

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2013b), TR82 Düzey 2 Bölge Planı, 2014-2023

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2014), 2013 yılı Ajans Faaliyet Raporu

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2015a), 2015 Yılı Teklif Çağrısı, Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı Başvuru Rehberi

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2015b), Çevre ve Turizm Altyapısı Mali Destek Programı, Program Kapanış Raporu

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2016), Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı, Program Kapanış Raporu

- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı. (2017), Bölge Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı, Program Kapanış Raporu

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020), Türkiye'de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler, Ekim 01, 2020 tarihinde https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11608/turizm-tesvikleri.html adresinden alındı.

- Elçi, Ş. (2014) Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programlarının Değerlendirilmesi ve Etki Analizi, "Ar-Ge ve İnovasyon Programlarında Değerlendirme ve Etki Analizi", R. Akpınar, ed.

- Elçi, Ş. (2014), Kamu Destek Programları Çevrimi, INOMER.

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020), Kamu Sabit Sermaye Yatırım Deflatörleri

- Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği. (2008), T.C. Resmî Gazete, sayı: 27048,

Kuzeykent Mah. Kayın Sk. No:9 37150 / KASTAMONU
Tel.: +90 366 212 58 52 • Faks: +90 366 212 58 55

E-posta: bilgi@kuzka.gov.tr | www.kuzka.gov.tr

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz

TC_KUZKA TC KUZKA tc_kuzka TC KUZKA